



ТРЕНДОВИ



Q4

ТРЕНДОВИ

Трендови, IV квартал 2022.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Макроекономске прогнозе, Цене)

Марина Павловић и Сања Брадарић (Бруто домаћи производ)

Марија Вучуровић, Маја Жижић (Индустријска производња, Спољна трговина, Унутрашња трговина)

Јасмина Јотев (Индекс економске климе, Регионалне економске асиметричности, Тржиште рада, Зараде)

Милош Павловић (Пољопривреда, Туризам)

Дејана Ђорђевић (Грађевинска активност)

Лектура: Емилија Бацковић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за развој, припрему и визуелизацију статистичких аутпута

© Приликом коришћења података објављених у овој публикацији обавезно је навести извор.



УВОД

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена и др. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима, који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да велики број корисника, осим ускостручних, није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне супсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно, пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани *Трендови*, традиционално, доносе заокружене кварталне и годишње податке, али коришћењем новог концепта приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

Издање за четврти квартал 2022. доноси преглед најважнијих економских кретања у овом периоду и у целој години: Бруто домаћег производа, Индустријске производње, Грађевинарства, Спољне трговине, Унутрашње трговине, Цена, Тржишта рада, Зарада, Туризма, Индекса економске климе, Регионалних економских асиметричности и Пољопривреде.

Висока инфлација је била присутна током целе 2022. године и још увек представља изазов за све економске субјекте, па је и у овом броју дат детаљан осврт на њено кретање и еволуцију најважнијих фактора који су утицали на њен раст.

Стандардно, приказане су и прогнозе кретања у појединим областима у наредном периоду, добијене применом ARIMA прогностичких модела (у деловима: Индустрија, Унутрашња трговина и Спољна трговина). Сет композитних водећих индикатора, који имају могућност да са високим нивоом поузданости предвиде конјунктурна кретања и буду у функцији краткорочне прогнозе, приказан је у делу Макроекономске прогнозе.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.



САДРЖАЈ

1. Макроекономске прогнозе	7
2. Бруто домаћи производ	13
3. Индустијска производња	15
4. Грађевинарство	19
5. Спољна трговина	24
6. Унутрашња трговина	32
7. Цене	35
8. Тржиште рада	38
9. Зараде	43
10. Туризам	47
11. Индекс економске климе	50
12. Регионалне економске асиметричности	56
13. Пољопривреда	61

1. МАКРОЕКОНОМСКЕ ПРОГНОЗЕ

Развијени систем композитних водећих индикатора РЗС-а предњачи циклусима привредне активности, у просеку, за један до највише два квартала и, у комбинацији са економетријским моделима, омогућава квантитативну евалуацију динамике годишње стопе раста привредне активности у кратком року. У наставку ће бити презентована фамилија водећих индикатора по секторима и одговарајуће прогнозе.

1.1. ПРОГНОЗА КРЕТАЊА ПОТРОШАЧКИХ ЦЕНА ЗА Q2 2023.



Водећи индикатор потрошачких цена РЗС-а (у ознаци ИПЦ РЗС)¹ производ је истраживачко-аналитичког рада од стране РЗС-а. Индикатор се састоји од обухвата претходно развијених композитних индикатора цене хране (ИПЦ-Х), цене горива (ИПЦ-Г) и цене дувана (ИПЦ-Д) као највећим генераторима инфлације у дугом року. Узимајући у обзир знатну промену структуре потрошачких цена у генерисању међугодишње стопе раста (пре свега, знатном расту утицаја њене енергетске компоненте од друге половине 2022), **водећи индикатор прогнозе цена РЗС-а (ИПЦ РЗС)**, уз већ постојеће дугогодишње највеће стратешке елементе раста потрошачких цена (хране, дувана и горива за путничке аутомобиле), модификован је додатним директним укључењем и фактора раста цена ел. енергије, гаса и чврстих горива (огрева).

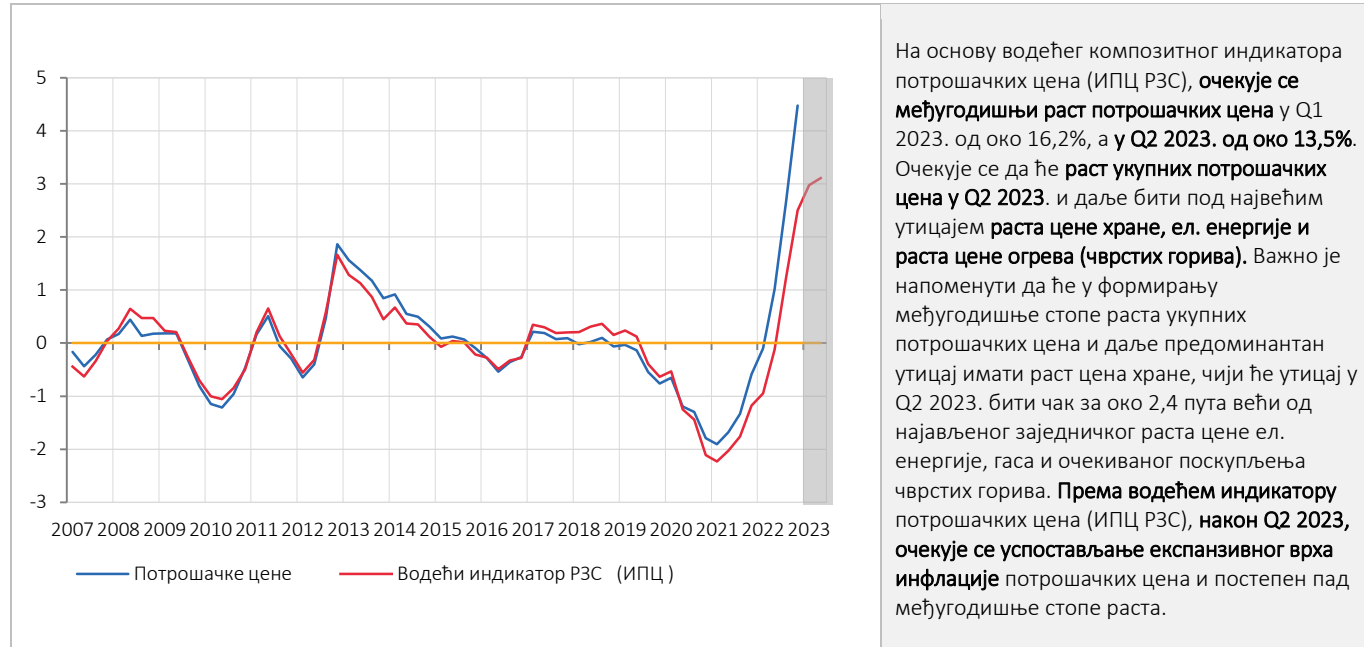
Од маја 2023, најављен нови месечни раст (мај 2023/април 2023) **цена ел. енергије** (од 8,0%) и **гаса** (11,0%) **резултираће у Q2 2023. међугодишњим растом цена ел. енергије од 24,8% а гаса од 26,9%, учествујући на тај начин у структури прогнозиране међугодишње стопе раста потрошачких цена за Q2 2023. са око 9,4%.** Овај најављен раст цена ел. енергије и гаса предмет је договора приликом склапања новог аранжмана Владе Србије са ММФ-ом и односи се на политику финансијске одрживости енергетског сектора.

¹ ИПЦ-Г представља пондерисан композитни водећи индикатор који садржи информације о кретању најзначајнијих показатеља који утичу на цену горива у Србији, и у свом кретању предњачи цени горива и мазива у Србији за око два месеца. Индикатор обухвата: светску цену сирове нафте типа „брент“, вредност фјучерса *WTI* сирове нафте (типа *Cushing Oklahoma*), просечну цену америчке сирове нафте *WTI* (при првој куповини са нафтних поља), валутни однос долара према евра, залихе у производњи сирове нафте на територији Србије и увоз нафте и нафтних деривата у Србију. Анализом кретања цене хране у Србији, од стране РЗС-а, изведен је композитни водећи индикатор цене хране (у ознаци ИПЦ-Х), чији је основни циљ прогноза цене хране у наредна три месеца. Детаљном анализом великог броја варијабли издвојено је неколико са најбољим водећим прогностичким својствима на цену хране у Србији: хармонизовани индекс цена хране у Мађарској, просечна откупна цена производа произвођача ратарства, увоз сектора производње прехранбених производа, увоз млека, млечних производа и јаја, залихе свежег говеђег и телећег меса и индекс малопродајних цена целокупне корпе поврћа.

Индикатор цене дувана је формиран на основу кретања акциза на дуван и произвођачких цена дувана за домаће тржиште, која су се показала као најбоља у процени варијабилитета цене дувана и дуванских производа у Србији.

Прогноза кретања потрошачких цена на мало у финалној фази представља интегрисање претходно добијених резултата водећих индикатора малопродајних цена анализираних група производа: горива (ИПЦ-Г), хране и безалкохолних пића (ИПЦ-Х) и дувана (ИПЦ-Д), ел. енергије, гаса и чврстих горива. Другоетапном, композитном и пондерисаном агрегацијом добијених, горе описаних водећих индикатора изведен је нов композитни водећи индикатор (у ознаци ИПЦ РЗС), који за циљ има прогнозу потрошачких цена на мало за један до два квартала унапред.

Графикон 1.1. Поређење циклуса композитног водећег индикатора потрошачких цена РЗС-а (ИПЦ РЗС) и укупних потрошачких цена у Србији, десезонирани, детрендовани и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%), Q1 2007. – Q2 2023.



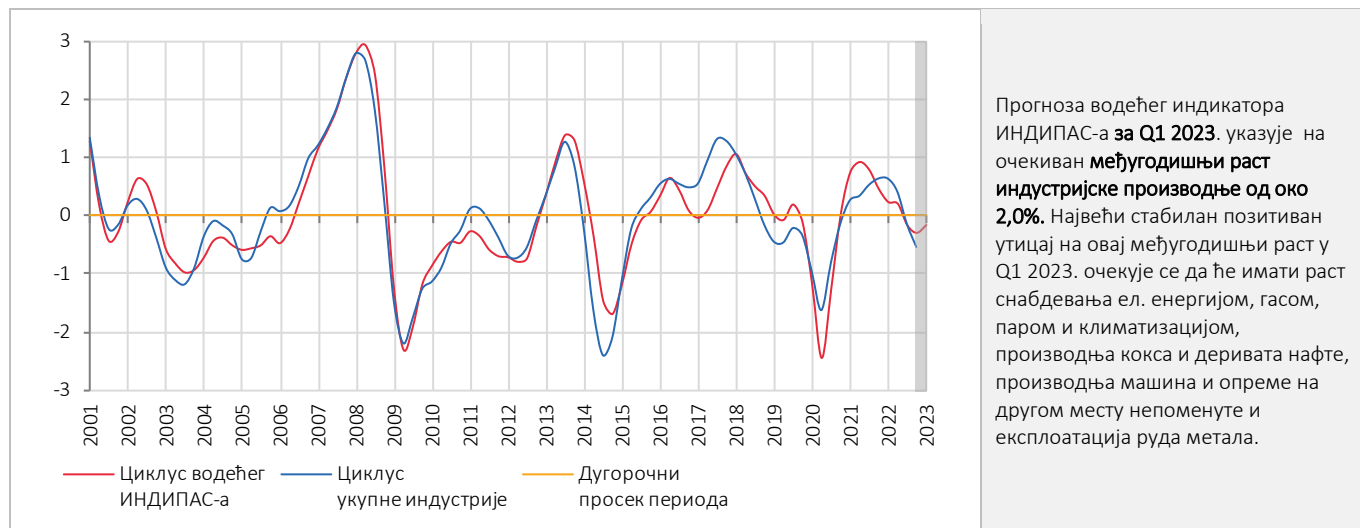
Графикон 1.2. Структура прогнозиране међугодишње стопе раста потрошачких цена за Q2 2023. (тотал 100), %



1.2. ПРОГНОЗА КРЕТАЊА БДВ-а ИНДУСТРИЈЕ



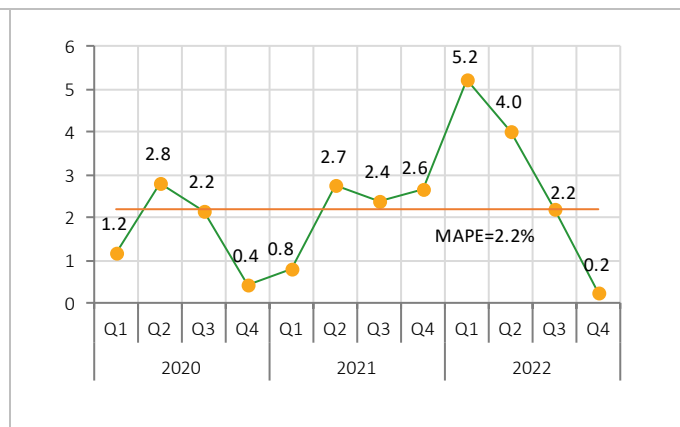
Графикон 1.3. Поређење циклуса водећег индикатора ИНДИПАС-а и физичког обима укупне индустрије, десезонирани, детрендовани, изравнати и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%), Q1 2001. – Q1 2023.



Графикон 1.4. Компарација остварених и прогнозираних годишњих стопа раста БДВ-а индустрије, %



Графикон 1.5. Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE)², прогнозе раста БДВ-а индустрије, Q1 2020. – Q4 2022, %



² Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE) представља мерило поједностављене интерпретације грешке прогнозе модела у статистици. Дефинише се као однос

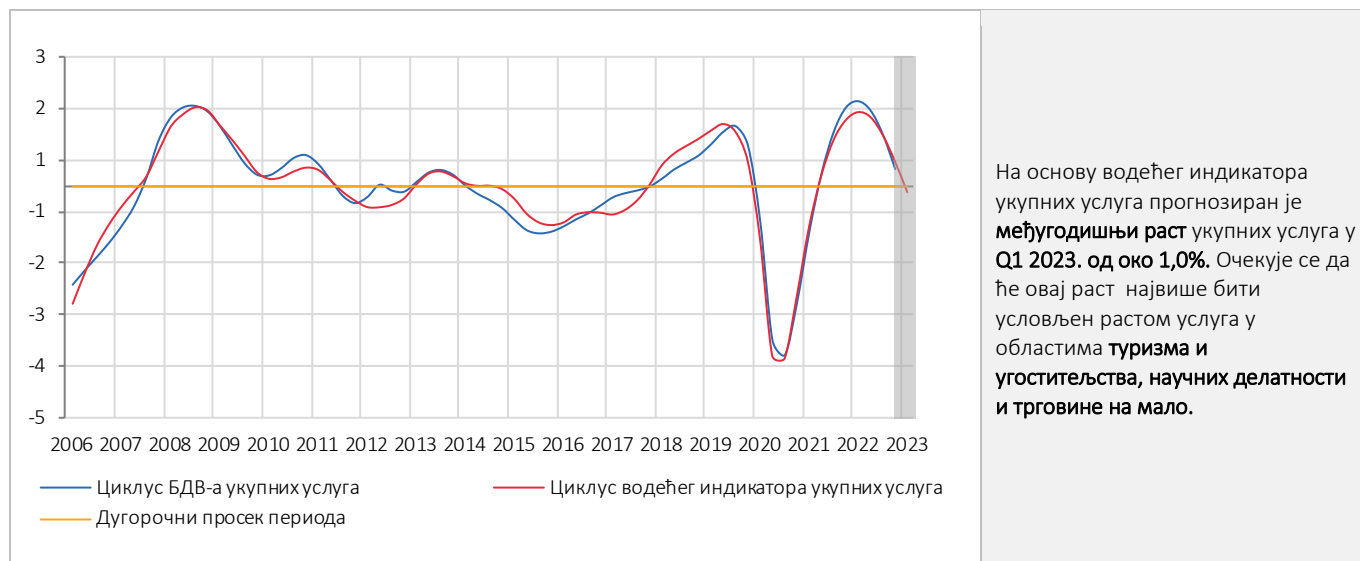
$$MAPE = \frac{100\%}{n} \sum_{i=1}^n \left| \frac{A_i - F_i}{A_i} \right|$$

где је A_i стварна вредност, а F_i прогнозирана вредност. Њихова разлика је подељена са стварном вредношћу A_i . Апсолутна вредност овог односа се сабира за сваку прогнозирану тачку у времену и дели са укупним бројем временских тачака n . **Релативно одступање стварних вредности од прогнозираних за (+/-) 5% одредили смо интервалном границом валидности дате прогнозе (95-процентни интервал поузданости индикатора), којег смо, након извођења (MAPE-) грешке, дефинисали као веродостојност модела, према формули ($v=100-[MAPE]$), израженог у процентима.** Апсолутне вредности представљају ненегативне вредности. Прогнозиране вредности наведене у графикону објављене су у претходним бројевима *Трендова*.

1.3. ПРОГНОЗА КРЕТАЊА БДВ-а УКУПНИХ УСЛУГА



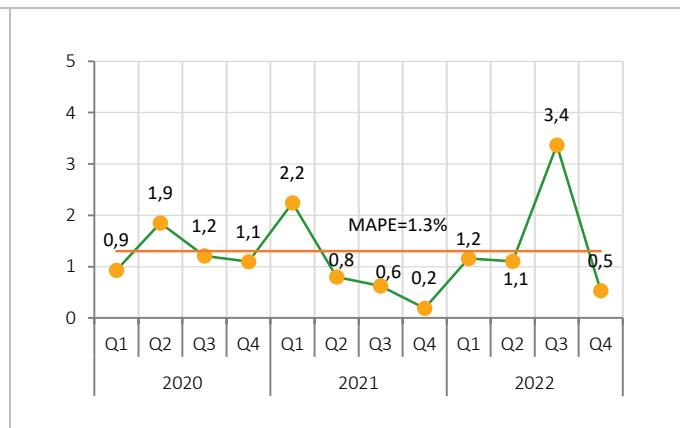
Графикон 1.6. Поређење циклуса водећег индикатора укупних услуга и БДВ-а укупних услуга, десезонирани, детрендовани, изравнати и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%), Q1 2006. – Q1 2023.



Графикон 1.7³. Компарација остварених и прогнозираних годишњих стопа раста БДВ-а укупних услуга, %



Графикон 1.8. Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE), прогнозе раста БДВ-а укупних услуга, Q1 2020. – Q4 2022, %



³ Прогнозиране вредности наведене у графикону објављене су у претходним бројевима *Трендова*.

1.4. ПРОГНОЗА КРЕТАЊА БДВ-а ГРАЂЕВИНАРСТВА

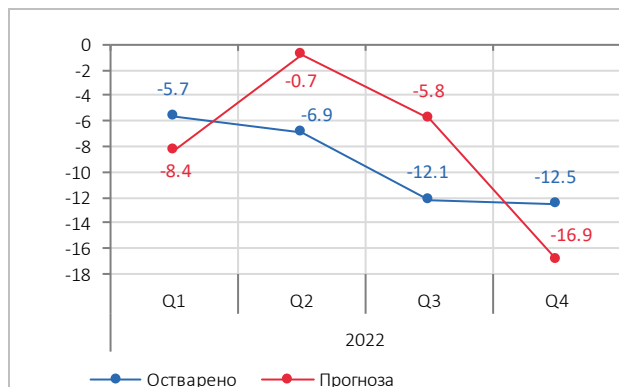


Знатан пад вредности у изградњи нестамбених зграда, саобраћаја, цевовода, комуникационих и електричних водова највише је допринео међугодишњем паду БДВ-а грађевинарства у Q4 2022. (-12,5%). Најактуелнија градилишта у целој 2022. (а то ће бити и у 2023) била су: Моравски коридор, модернизација пруге Нови Сад – Суботица, ауто-пут Београд – јужни Јадран (деоница Прељина–Пожега; стамбено-пословни комплекс Београд на води и аутопут Београд–Сарајево (деоница Сремска Рача – Кузмин), производни погон Тојо тајерс у Инђији и брза саобраћајница Рума – Шабац – Лозница. Применом модела прогнозе, у Q1 2022. очекује се незнатан раст БДВ-а грађевинарства од око -0,1%.

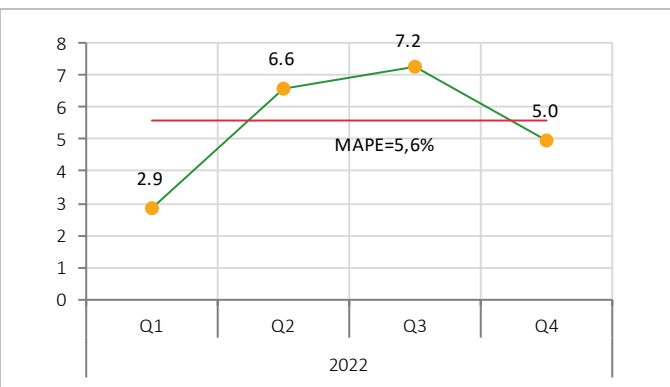
Табела 1.1. Структура доприноса годишњој стопи раста БДВ-а грађевинарства

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
БДВ грађевинарства, годишња стопа раста, % (1+2)	24,0	-0,2	-14,7	-7,5	19,8	18,3	19,4	14,4	-5,7	-6,9	-12,1	-12,5
1. Зграде, п. п. (1а+1б)	7,8	-0,4	1,7	0,1	13,4	7,2	5,3	5,8	-4,7	-2,9	-6,6	-4,6
1а. Стамбене зграде	0,3	-0,3	3,1	1,5	10,4	3,7	1,1	-0,1	-4,8	-1,5	-2,0	-0,2
1б. Нестамбене зграде	7,4	-0,2	-1,4	-1,3	3,0	3,6	4,2	5,8	0,1	-1,4	-4,6	-4,4
2. Остале грађевине, п. п. (2а+2б+2в+2г)	16,2	0,2	-16,4	-7,6	6,4	11,0	14,1	8,7	-1,0	-4,0	-5,5	-7,9
2а. Саобраћајна инфраструктура	4,0	0,3	-7,4	-3,5	1,1	13,9	14,3	12,9	5,1	0,6	-0,2	-3,3
2б. Цевоводи, комуникациони и електрични водови	11,4	0,1	-11,0	-7,3	2,9	-4,5	1,4	-2,3	-4,7	-2,5	-4,0	-3,6
2в. Сложене индустријске грађевине	-0,1	0,0	0,2	2,5	2,2	1,8	-0,5	-2,5	-1,5	-1,8	-0,7	-0,2
2г. Остале непоменуте грађевине	0,9	-0,2	1,8	0,7	0,3	-0,1	-1,2	0,5	0,1	-0,3	-0,6	-0,7
Допринос БДВ-а грађевинарства годишњој стопи раста БДП-а, п. п.	0,9	0,0	-1,0	-0,5	0,8	1,0	1,1	0,9	-0,3	-0,4	-0,9	-1,0

Графикон 1.9. Компарација остварених и прогнозираних⁴ годишњих стопа раста БДВ-а грађевинарства, %



Графикон 1.10. Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE), прогнозе раста БДВ-а грађевинарства, Q1 2020. – Q4 2022, %



1.5. РЕЗИМЕ ДОБИЈЕНИХ РЕЗУЛТАТА ПРОГНОЗЕ ВОДЕЋИХ ИНДИКАТОРА ПО СЕКТОРИМА БДВ-а ЗА Q1 2023.

Табела 1.2. Прогнозе БДВ-а изабраних сектора и њихови процењени доприноси БДП-у за Q1 2023.

Q1 2023	Пољопривреда	Порези и доприноси	Индустрија	Грађевинарство	Услуге
Кварталне стопе раста, %	0,0	0,6	2,0	0,1	1,0
Доприноси стопи раста БДП-а (п. п.)	0,0	0,1	0,5	0,0	0,5

⁴ Приказани прогнозирани подаци у графикону 1.2 добијени су симулацијом прогнозе на основу враћеног узорка од Q1 2022. (сукцесивним понављањем поступка прогнозе након сваког „новог“ податка водећег индикатора грађевинске активности ГРИПАС РЗС). Једино су подаци за Q4 2022. званично објављени у претходном (децембар 2022) броју *Трендова*.

2.

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

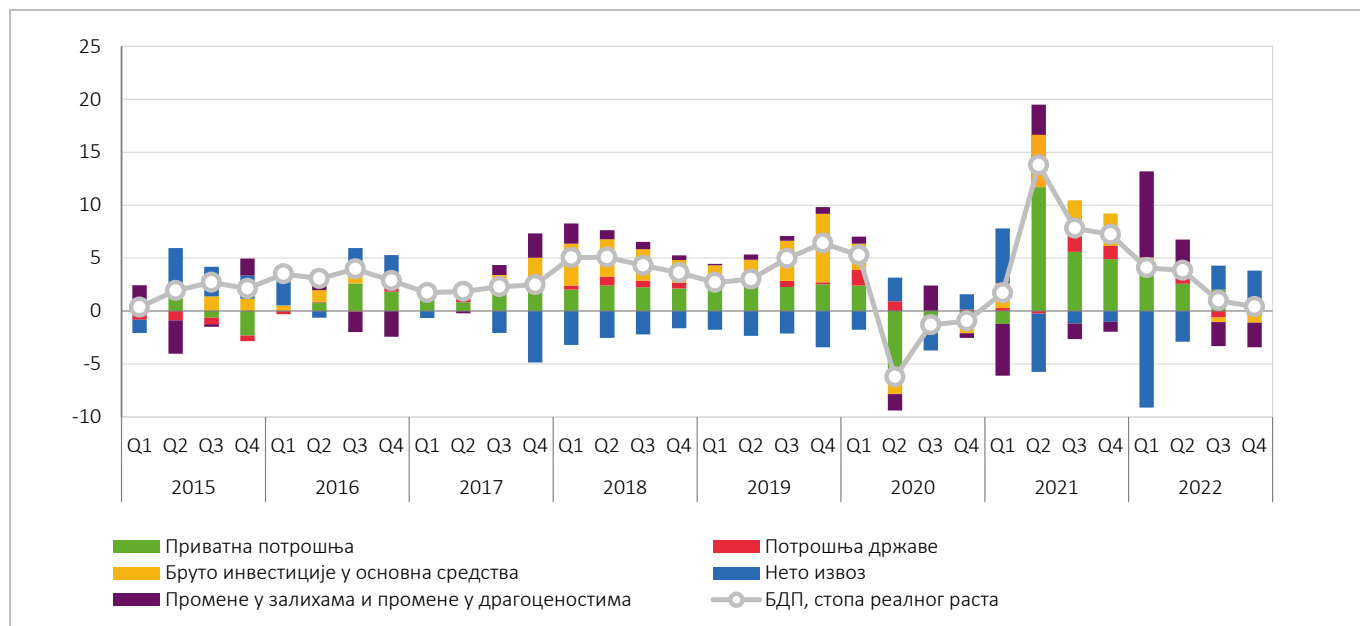
У четвртм кварталу 2022. године остварен је реални раст БДП-а од 0,4% у односу на исти период претходне године. На позитивно кретање БДП-а у овом кварталу најзначајније је утицао сектор услуга, осим трговине, са 1,3 п. п. Знатан негативан допринос кретању БДП-а дали су сектор грађевинарства и сектор пољопривреде (са по 0,9 п. п. и 0,5 п. п., респективно).

Посматрано по агрегатима употребе, у четвртм кварталу 2022. године, у поређењу са истим периодом претходне године, приватна потрошња остварила је реални раст од 1,5% и позитивно допринела кретању БДП-а са 1,0 п. п. Извоз и увоз остварили су стопе раста од 12,9% и 6,6%, са доприносом кретању БДП-а од 7,2 п. п. и 4,3 п. п., респективно. Инвестициона активност мања је за 2,7% у поређењу са истим периодом претходне године (негативан допринос кретању БДП-а од 0,7 п. п.) (табела 2.1).

Табела 2.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2020 – Q4 2022. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
БДП	5,3	-6,2	-1,3	-1,0	1,7	13,8	7,8	7,2	4,1	3,8	1,0	0,4
Приватна потрошња	3,6	-7,8	-0,8	-1,9	-1,9	17,2	8,3	7,5	6,9	3,8	3,0	1,5
Државна потрошња	8,8	5,4	-3,1	0,9	1,7	-1,5	9,3	7,2	2,7	4,9	-3,8	-2,4
Бруто инвестиције у основна средства	13,0	-11,1	-3,4	-3,2	11,5	25,1	15,6	13,0	1,2	2,1	-1,9	-2,7
Извоз	5,2	-18,9	-6,7	3,9	8,6	36,3	22,5	14,0	20,0	21,6	16,9	12,9
Увоз	7,3	-19,7	-2,7	0,9	-1,5	42,4	21,2	13,8	34,9	22,9	11,0	6,6

Графикон 2.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе (п. п.)



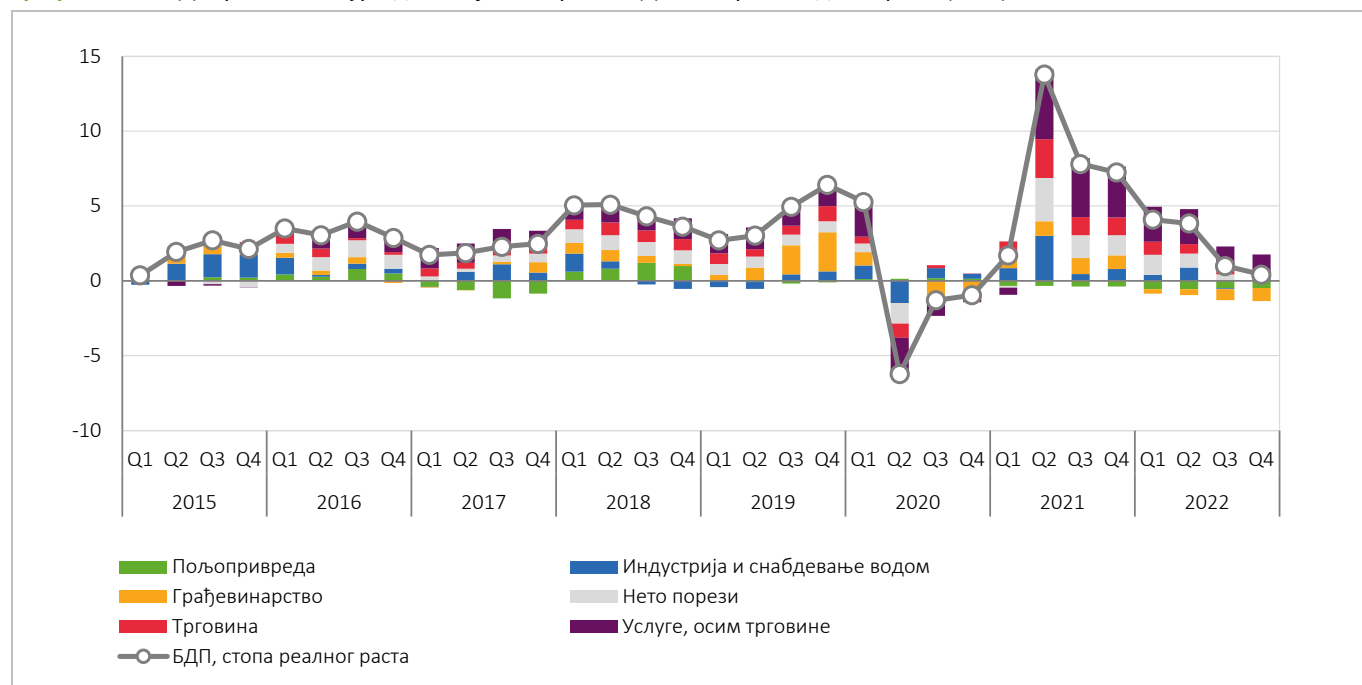
Посматрано са производне стране, на позитивно кретање БДП-а у четвртном кварталу 2022. године највише је утицао сектор услуга, осим трговине, са 1,3 п. п.

Знатан негативан допринос кретању БДП-а дали су сектор грађевинарства и сектор пољопривреде (са по 0,9 п. п. и 0,5 п. п., респективно).

Табела 2.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2020 – Q4 2022. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
БДП	5,3	-6,2	-1,3	-1,0	1,7	13,8	7,8	7,2	4,1	3,8	1,0	0,4
Пољопривреда	2,3	2,5	2,4	2,2	-5,9	-5,4	-5,6	-5,8	-8,4	-8,6	-8,5	-7,8
Индустрија и снабдевање водом	4,3	-7,5	3,5	1,6	4,4	15,7	2,3	4,0	2,0	4,6	-0,4	1,2
Грађевинарство	24,0	-0,2	-14,7	-7,5	19,8	18,3	19,4	14,4	-5,7	-6,9	-12,1	-12,5
Трговина	4,1	-8,3	1,8	0,3	8,2	23,4	10,6	10,1	7,5	5,4	2,6	0,3
Услуге, осим трговине	5,5	-6,3	-2,7	-1,2	-1,2	11,2	10,1	8,7	5,8	5,9	3,9	3,4
Нето порези	3,3	-7,7	-2,0	-2,5	-0,7	16,7	9,1	8,1	8,2	5,1	2,5	1,1

Графикон 2.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна (п. п.)

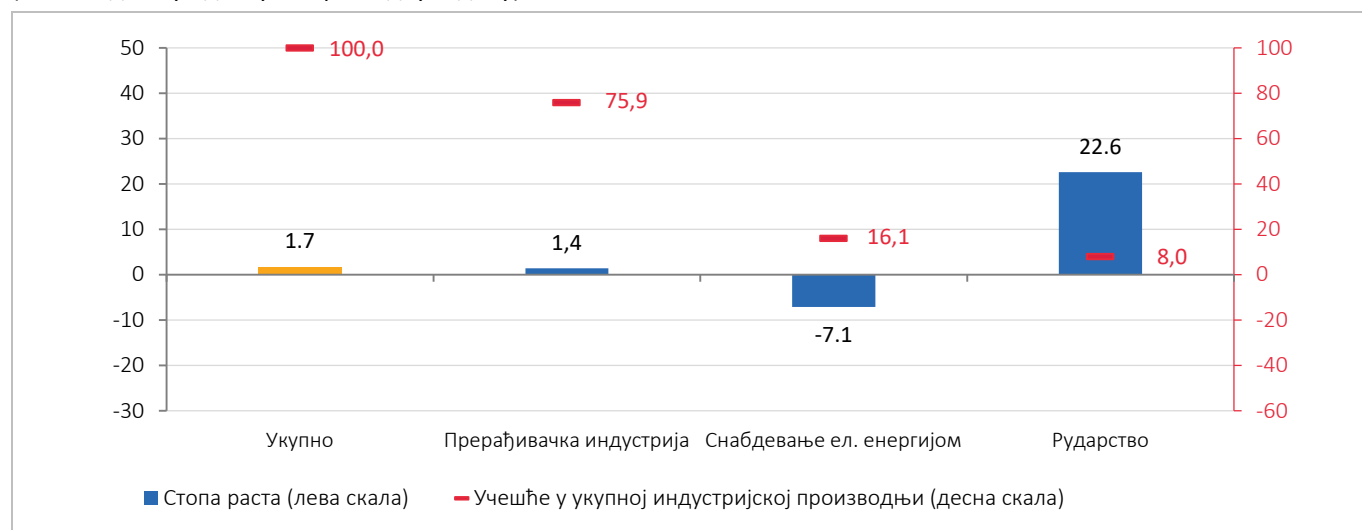


3. ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

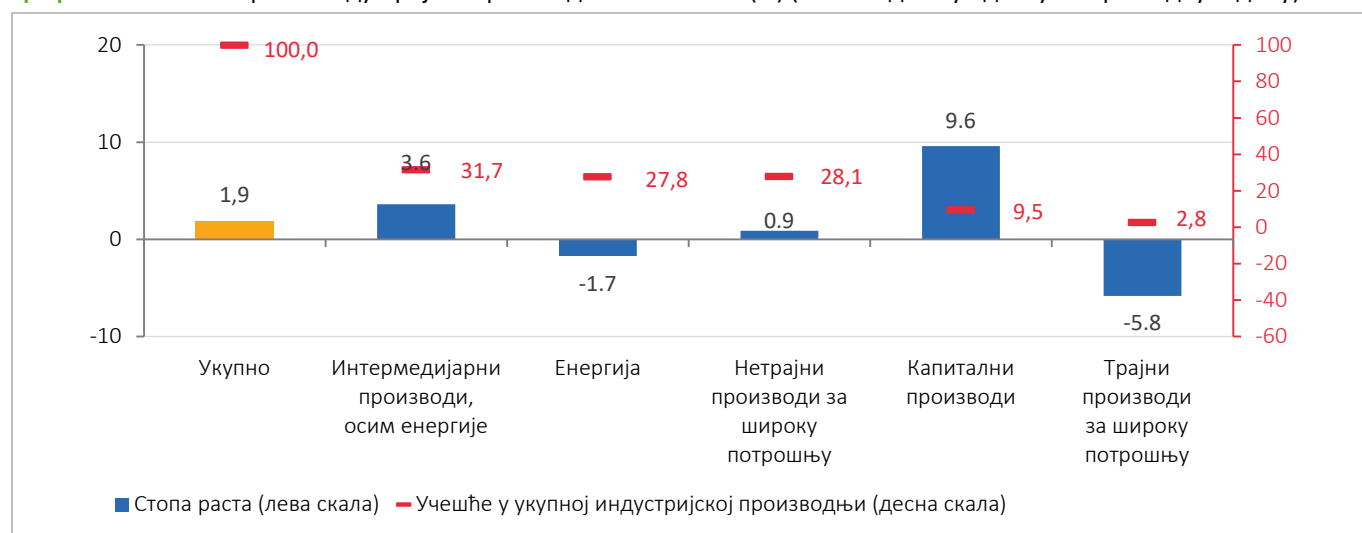
3.1. УКУПНА ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

Укупна индустријска производња у Србији у 2022. години била за 1,7% већа него у 2021. години. Раст је остварен у Прерађивачкој индустрији (1,4%) и у Рударству (22,6%), док је у сектору Снабдевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација забележен пад производње од -7,1%.

Графикон 3.1. Кумулативно кретање укупне индустријске производње и њених сектора, стопе раста (%) (2022. година у односу на претходну годину)



Графикон 3.2. Стопе раста индустријске производње по намени (%) (2022. година у односу на претходну годину)



Сектори Прерађивачка индустрија и Рударство допринели су расту Индустрије у 2022. години са 1,2 п. п. и 1,8 п. п. редом, док је сектор Снабдевање електричном енергијом имао негативан допринос (-1,3 п. п.).

Табела 3.1. Индустијска производња, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022				2023
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Индустијска производња – укупно	104,5	92,4	103,3	101,5	104,2	116,0	102,6	103,7	101,9	104,8	99,4	100,7	101,5
Прерађивачка индустрија	106,3	92,1	102,4	100,2	103,2	117,0	100,4	102,9	104,1	104,7	99,1	97,8	99,5
Снабдевање ел. енергијом	96,9	91,3	109,1	107,9	109,1	107,5	96,0	90,6	80,9	91,8	95,8	106,2	...
Рударство	108,9	98,5	101,3	102,0	109,0	124,6	140,8	142,9	139,0	132,4	108,5	116,5	...

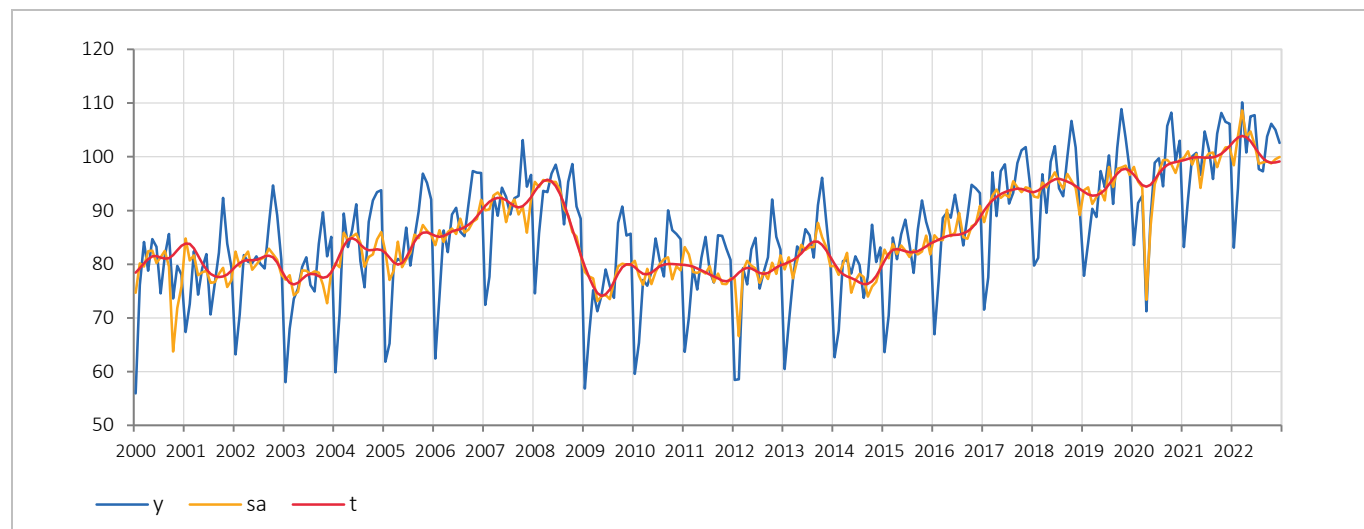
¹ Прогноза (добијена на бази модела анализе временских серија).

3.2. ПЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА (Ц)

(учешће од 75,9% у укупном индексу индустријске производње)

Тренд циклус компонента Прерађивачке индустрије је, после успона у првом кварталу, од априла 2022. године у опадајућој фази (графикон 3.3).

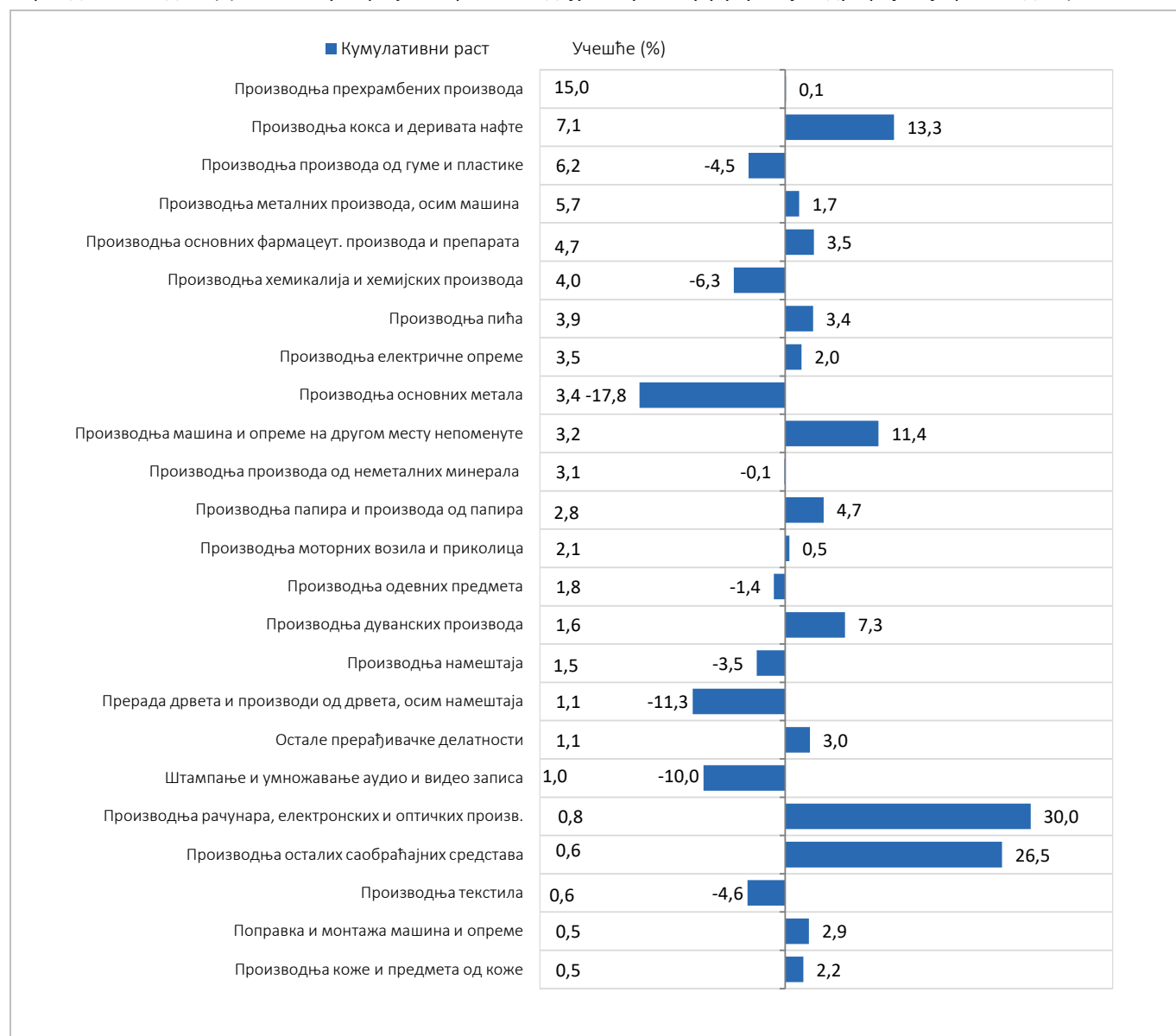
Графикон 3.3. Компоненте временске серије Прерађивачке индустрије, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)



Посматрано по областима, Прерађивачка индустрија је у 2022. години забележила раст у 15 од 24 области (заједно учествују са 53,1% у укупној индустрији) у односу на 2021. годину. Најзначајније области – мерено учешћем у укупној индустријској производњи – у којима су остварени позитивни резултати у 2022. години су: Производња прехранбених производа (раст од 0,1%), Производња кокса и деривата нафте (раст од 13,3%), Производња металних производа, осим машина (раст од 1,7%) и Производња основних фармацеутских производа и препарата (раст од 3,5%).

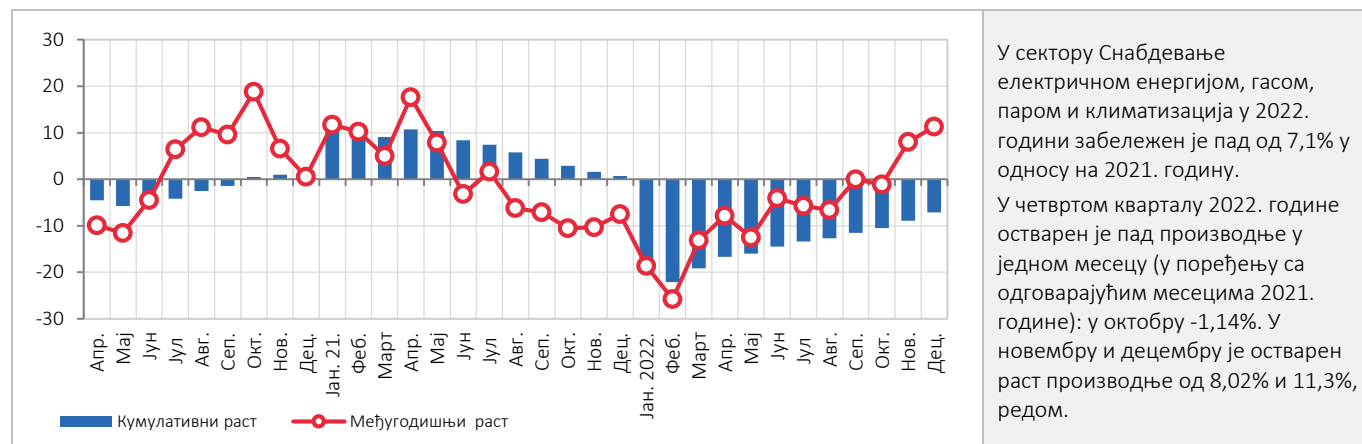
Пад је забележен у 9 области (заједно учествују са 22,7% у укупној индустријској производњи): Производња производа од гуме и пластике (пад од -4,5%), Производња хемикалија и хемијских производа (пад од -6,3%), Производња основних метала (пад од -17,8%), Производња производа од неметалних минерала (пад од -0,1%).

Графикон 3.4. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%) (2022. година у односу на исти период 2021. године) (области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)



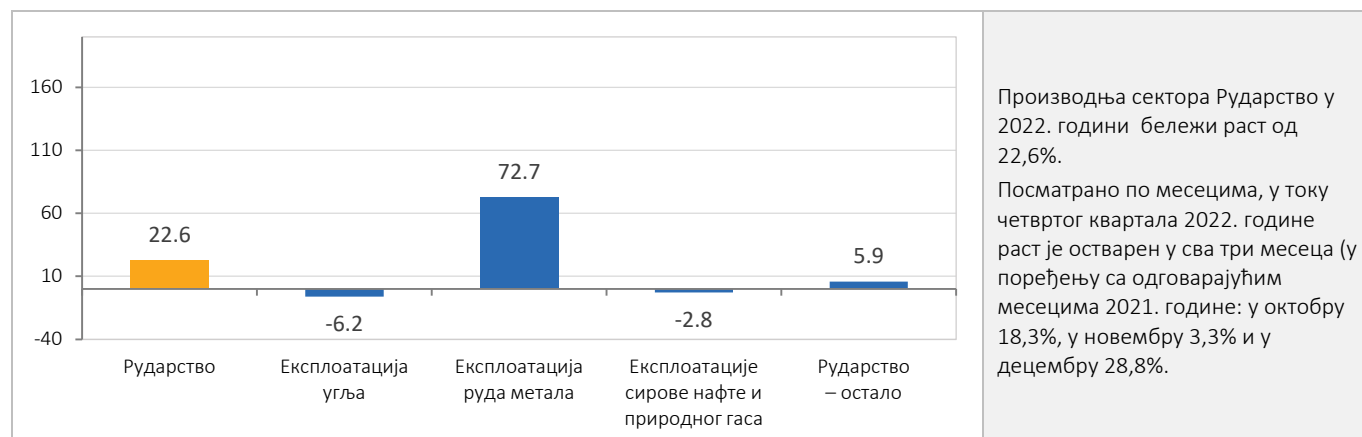
3.3. СНАБДЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ, ПАРОМ И КЛИМАТИЗАЦИЈА (Д) (учешће од 16,1% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.5. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%) (кумулативне – период у односу на исти период претходне године; међугодишње – месец у односу на исти месец претходне године)



3.4. РУДАРСТВО (Б) (учешће од 8% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.6. Кумулативне стопе раста у сектору Рударство (%) (2022. година у односу на 2021. годину)



КАКО ТУМАЧИТИ ВРЕМЕНСКУ СЕРИЈУ?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд) треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се спроводи. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интересовања истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустријске производње.

4. ГРАЂЕВИНАРСТВО

4.1. ГРАЂЕВИНСКА АКТИВНОСТ

Од друге половине 2017. године индекси вредности изведених грађевинских радова у Србији били су у порасту. Након краћег застоја грађевинске активности у другом кварталу и другој половини 2020. године изазваног епидемијом коронавируса, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије током 2021. године поново бележе раст. Поред великих инфраструктурних пројеката, у 2021. години забележена је и веома интензивна изградња стамбених и нестамбених зграда на територији целе земље. Годишња стопа раста за зграде износила је 17,0%, а за остале грађевине 19,6%.

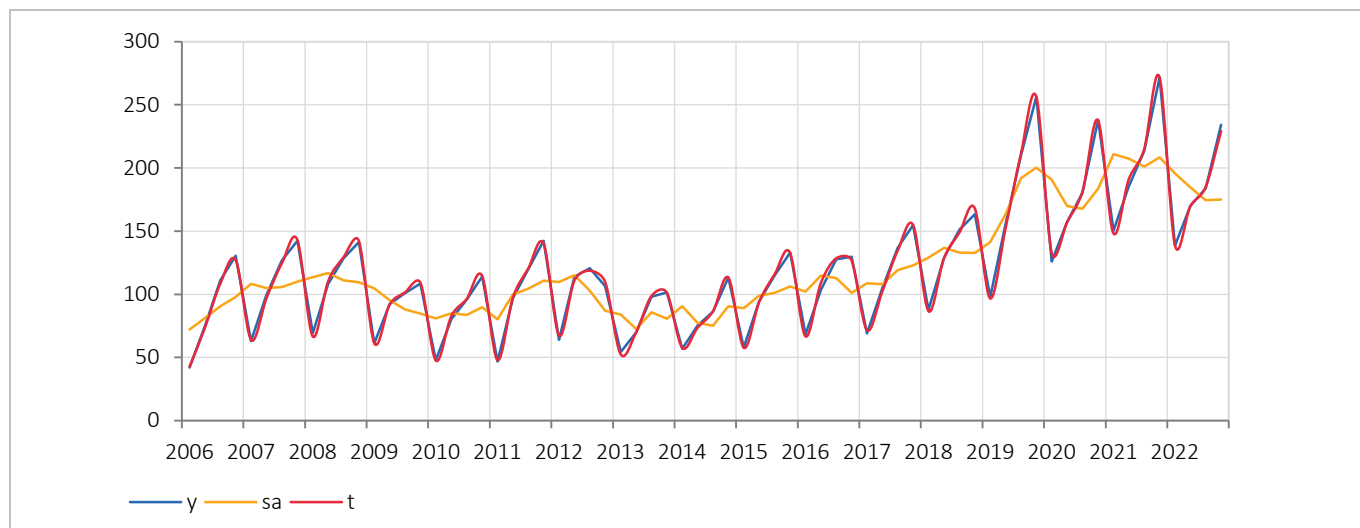
У 2022. години, кумулативна вредност изведених грађевинских радова бележи пад и на зградама (-11,6%) и на осталим грађевинама (-11%), док је укупна вредност изведених радова у Републици Србији, изражена у сталним ценама, у 2022. години смањена за 11,2% у односу на претходну годину.

4.2. КРЕТАЊЕ У 2022. ГОДИНИ

Грађевинска активност на територији Републике Србије у 2022. години смањена је за 11,2% у сталним ценама, у поређењу са претходном годином.

Посматрано према врсти грађевина, вредност изведених радова на зградама бележи пад од 11,6% и на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.) за 11% у сталним ценама.

Графикон 4.1. Компоненте временске серије вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије у сталним ценама, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2015 = 100)



4.3. КРЕТАЊЕ У ЧЕТВРТОМ КВАРТАЛУ 2022.

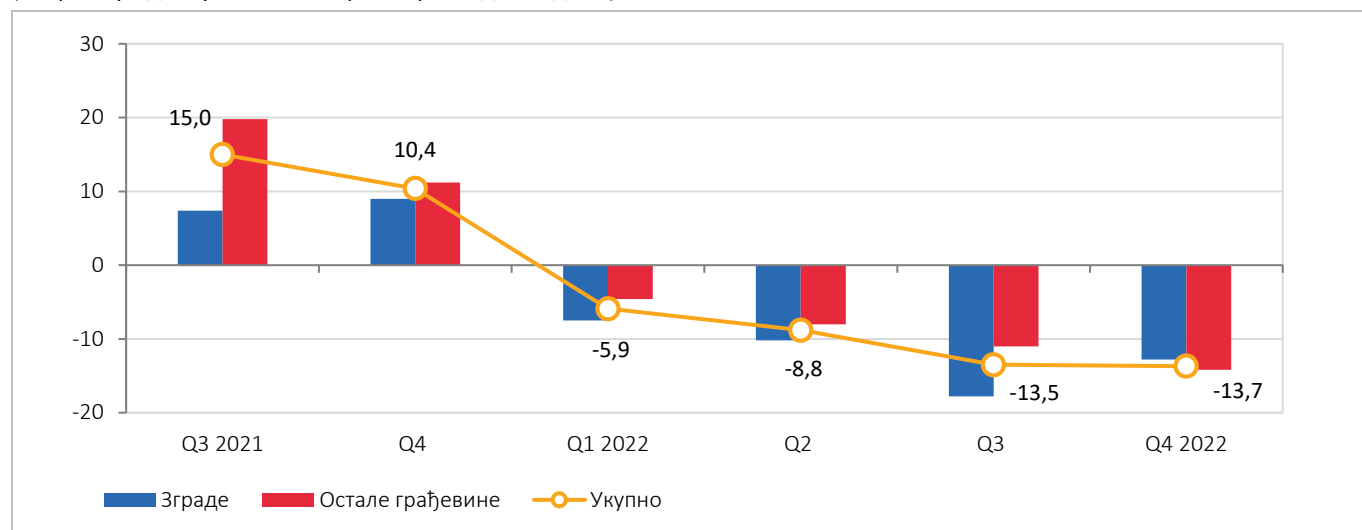
У четвртном кварталу 2022. године грађевинска активност на територији Републике Србије је, у односу на исти период претходне године, опала за 0,1% у текућим ценама, док је у сталним ценама опала за 13,7%. Индекс цена грађевинског материјала, који се користи као дефлатор вредности у грађевинарству, у посматраном периоду износио је 115,7.

Вредност грађевинских радова, изражена у сталним ценама, нижа је за 14,2% на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.), а на зградама за 12,8% у односу на четврти квартал 2021. године.

Табела 4.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (поређење са istim периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Текуће цене	133,7	104,4	86,8	95,0	116,7	124,7	128,8	127,1	110,3	108,4	102,7	99,9
Сталне цене	127,2	99,4	84,2	91,2	117,4	114,9	115,0	110,4	94,1	91,2	86,5	86,3

Графикон 4.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, стопе раста (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)



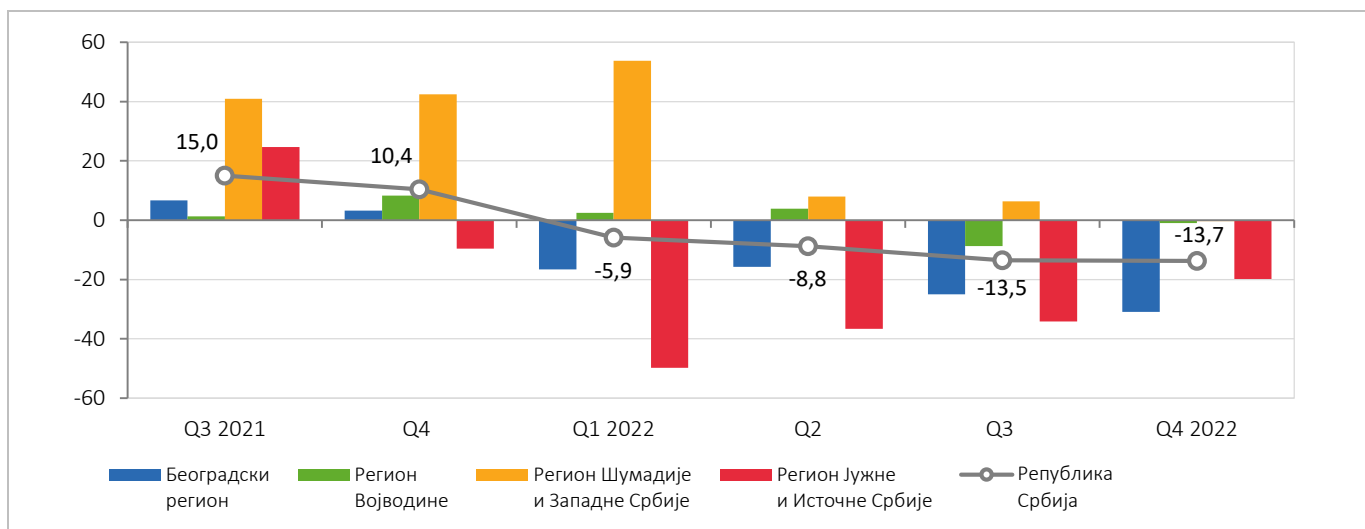
У четвртном кварталу 2022. године грађевинска активност опала је у свим регионима. У **Региону Шумадије и Западне Србије**, у односу на исти период претходне године, смањење износи 0,3%, у сталним ценама. Посматрано према врстама грађевина, у овом кварталу, раст је забележен на грађевинама саобраћајне инфраструктуре, док је вредност опала на стамбеним зградама и целоводима.

У **Региону Јужне и Источне Србије** грађевинска активност смањена је за 19,8%, у сталним ценама. На пад активности највише је утицао завршетак изградње магистралног гасовода, као и смањен интензитет радова на грађевинама саобраћајне инфраструктуре. Радови на стамбеним и нестамбеним зградама су повећани у односу на четврти квартал 2021. године.

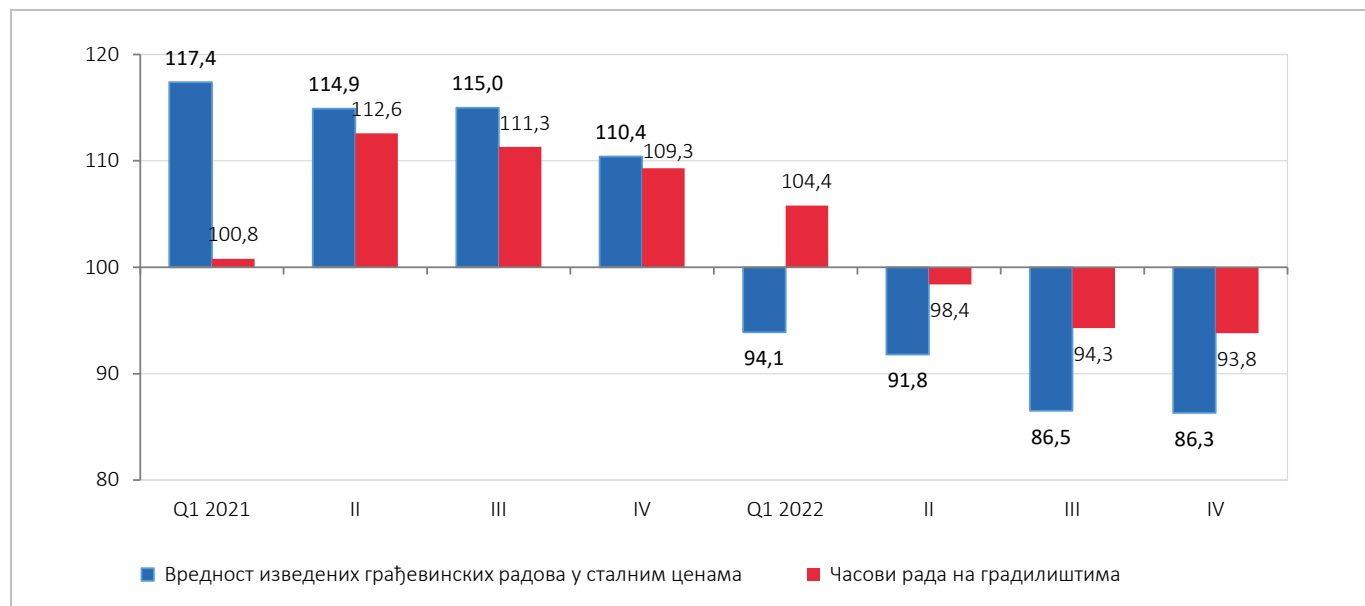
У **Београдском региону** забележен је највећи пад грађевинске активности, 30,9% у сталним ценама, у односу на исти период претходне године. Највећи пад вредности забележен је на грађевинама саобраћајне инфраструктуре, јер су радови на модернизацији пруге, деоница Београд – Стара Пазова, завршени. Поред тога, приметан је пад вредности и на изградњи нестамбених зграда. У овом региону повећање радова је забележено само на стамбеним зградама.

Смањење грађевинске активности у четвртном кварталу забележено је и у **Региону Војводине** и износило је 1%, у сталним ценама. Значајан раст забележен је на грађевинама саобраћајне инфраструктуре, највише на пројекту модернизације пруге Нови Сад – Суботица, затим на изградњи аутопута Сремска Рача – Кузмин и брзој саобраћајници Рума–Шабац. У односу на четврти квартал претходне године, у овом региону забележена је успорена активност на нестамбеним зградама.

Графикон 4.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима, у сталним ценама, стопе раста (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)



Графикон 4.4. Вредност изведених грађевинских радова и часови рада на градилиштима, упоредни преглед, индекси (квартал у односу на исти квартал претходне године)



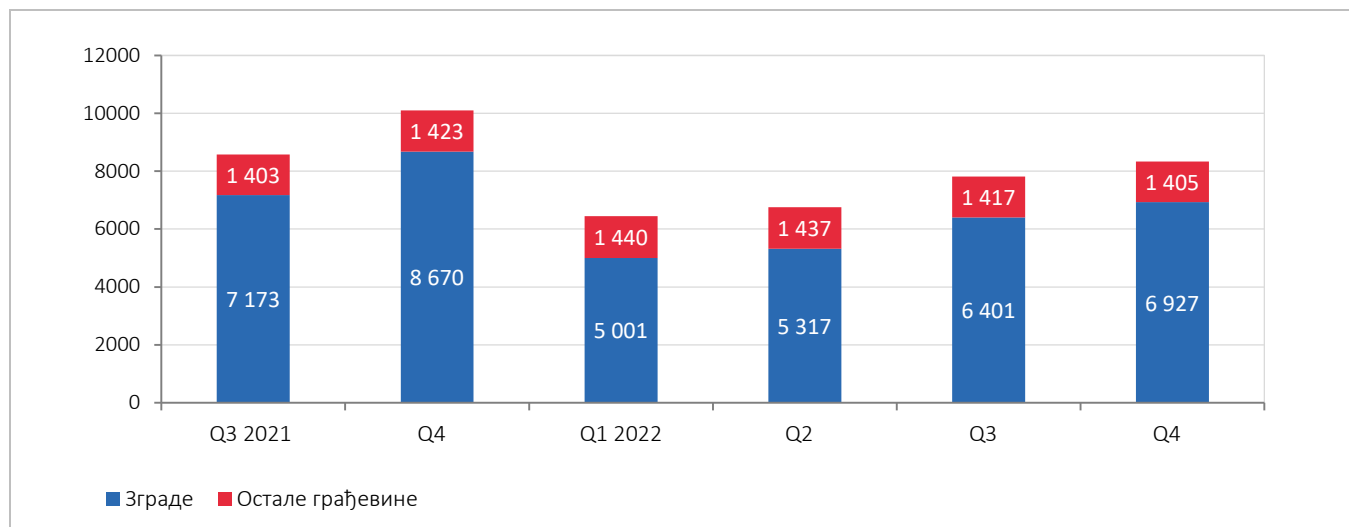
На графикону 4.4 дат је упоредни преглед кретања часова рада и вредности изведених радова на градилиштима. Као што је уочљиво, од другог квартала 2021. године индекси часова рада су високи, што је директна последица ангажовања великог броја радника на изградњи грађевина саобраћајне инфраструктуре (аутопутева и железнице). У првом кварталу 2022. вредност радова је била нижа, али је број ангажованих радника био већи. У другом, трећем и четвртном кварталу 2022. године часови рада и вредност изведених радова потврђују пад грађевинске активности.

4.4. ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ

Поред вредности изведених радова и часова рада на градилиштима, статистика грађевинарства води месечну евиденцију и о издатим **грађевинским дозволама и решењима**, којима се одобрава извођење грађевинских радова у Србији и који показују будуће кретање грађевинске активности.

У четвртном кварталу 2022. године издато је укупно 8332 грађевинске дозволе. Највећи број тих дозвола (6927) односи се на извођење радова на зградама, а остатак (1405) на радове у вези са саобраћајном инфраструктуром, цевоводима и сложеним индустријским грађевинама. Укупан број издатих дозвола у четвртном кварталу смањен је за 17,4% у односу на исти период претходне године.

Графикон 4.5. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине



Укупна предвиђена вредност радова, према издатим дозволама, у четвртном кварталу је 224 809 мил. РСД, што представља смањење од 24,4% у односу на исти квартал претходне године.

Највеће учешће у предрачунској вредности у четвртном кварталу имају Регион Војводине и Регион Јужне и Источне Србије (28%), затим следи Регион Шумадије и Западне Србије (24%) и Београдски регион (20%).

Графикон 4.6. Предвиђена вредност радова према издатим дозволама, по регионима; учешће у %⁵



⁵ Напомена: Уместо раније објављиваног податка о процентуалном учешћу броја дозвола по регионима, убудуће ћемо приказивати учешће предвиђене вредности радова према издатим дозволама. Наиме, вредност радова је бољи показатељ обима грађевинске активности у будућности, док број дозвола не даје кључну информацију о вредности предвиђене инвестиције, која је најважнија за процену вредности будућих грађевинских радова.



РЕЧНИК ТЕРМИНА

Вредност изведених грађевинских радова је најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Републици Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове у вези са извођењем радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност радова изведених на стамбеним и нестамбеним зградама.

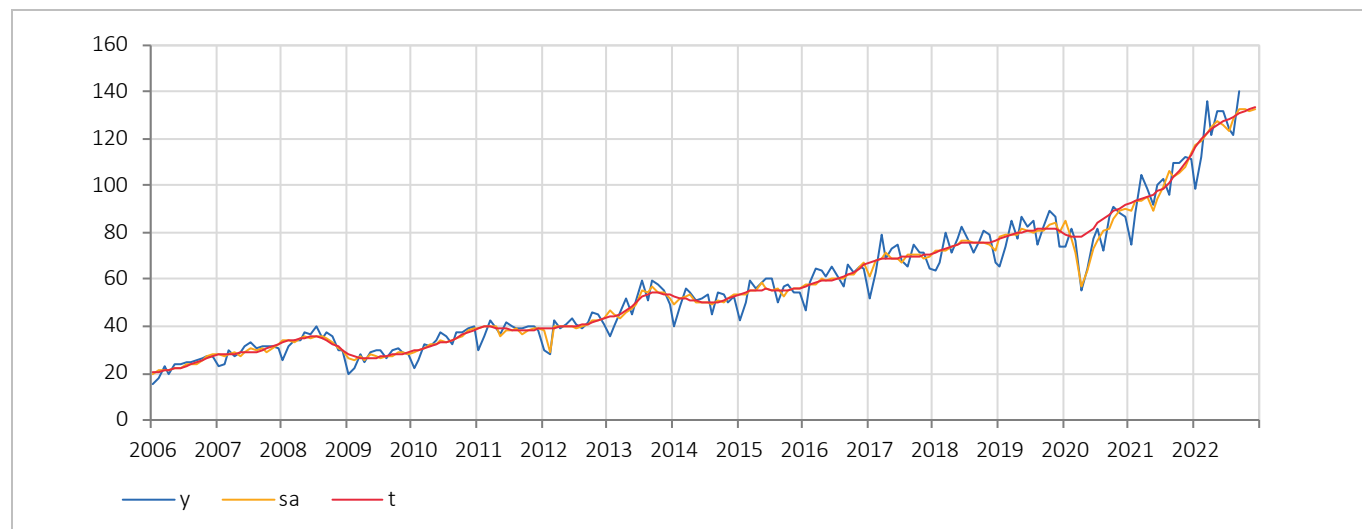
Остале грађевине, поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.), обухватају и радове изведене на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

5. СПОЉНА ТРГОВИНА

5.1. ИЗВОЗ РОБЕ (по текућем курсу, у еврима)

Укупна вредност извоза робе у Републици Србији у 2022. години већа је за 26,3% у односу на 2021. годину. На кретање укупног извоза највише су утицали раст од 22,8% у извозу сектора прерађивачке индустрије, који чини 84,8% укупног извоза, и раст од 118,4% извоза рударства, који чини 6,5% укупног извоза у 2022. години.

Графикон 5.1. Компоненте временске серије извоза, индекси (y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)

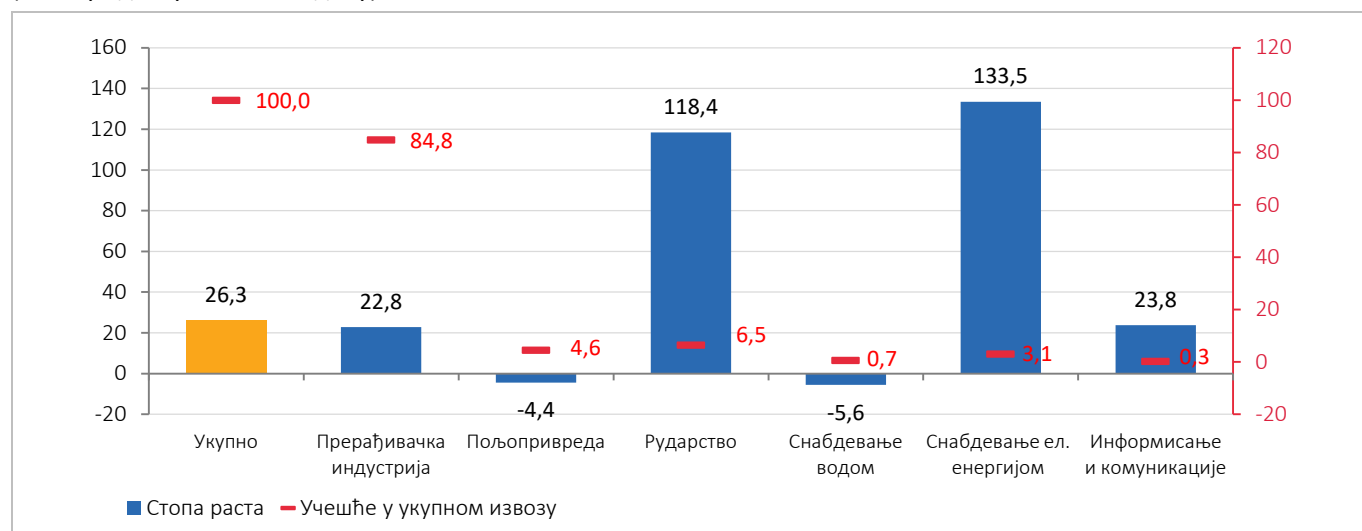


Табела 5.1. Извоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020	2021				2022				2023
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Извоз робе – укупно	106,8	114,2	145,6	127,2	123,4	128,5	132,7	125,0	119,5	116,0
Прерађивачка индустрија	102,0	111,5	145,4	122,4	122,4	125,9	126,3	122,3	117,5	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	141,7	132,7	97,1	119,2	73,5	76,3	117,6	98,0	95,6	...
Рударство	574,9	202,8	916,1	1369,6	366,8	1129,0	330,3	160,1	122,2	...

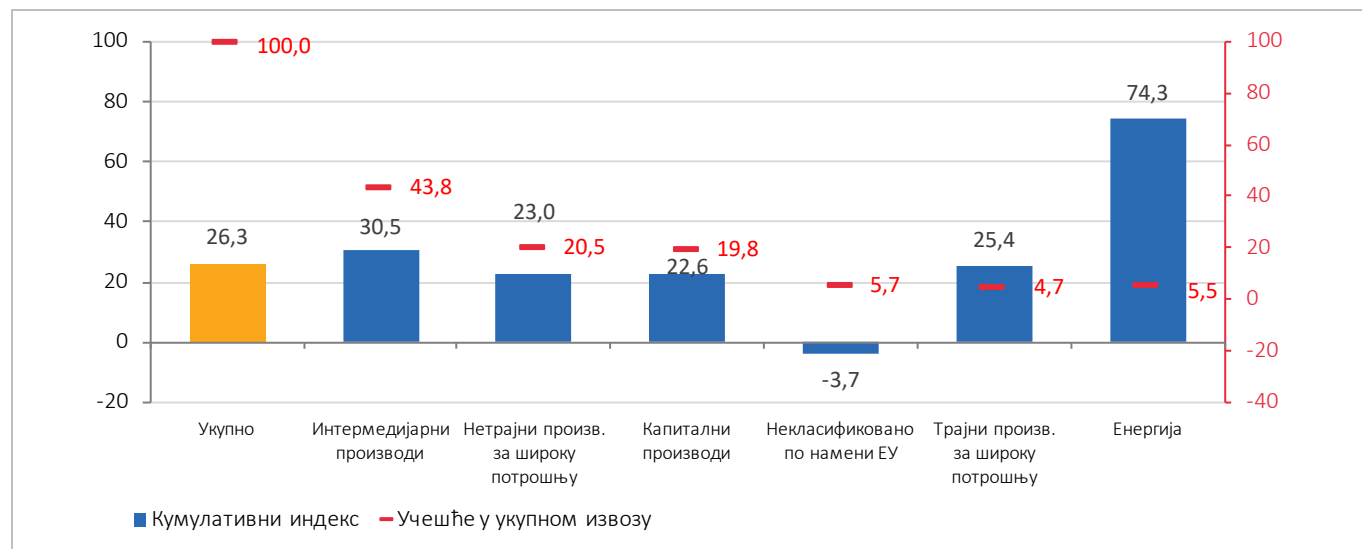
¹ Прогноза (добивљена на бази модела анализе временских серија).

Графикон 5.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у извозу (%) (2022. у односу на 2021. годину)



Посматрано према наменским групама, највећи утицај на кретање укупног извоза у 2022. години имао је раст извоза интермедијарних производа (учешће од 43,8%, раст од 30,5%).

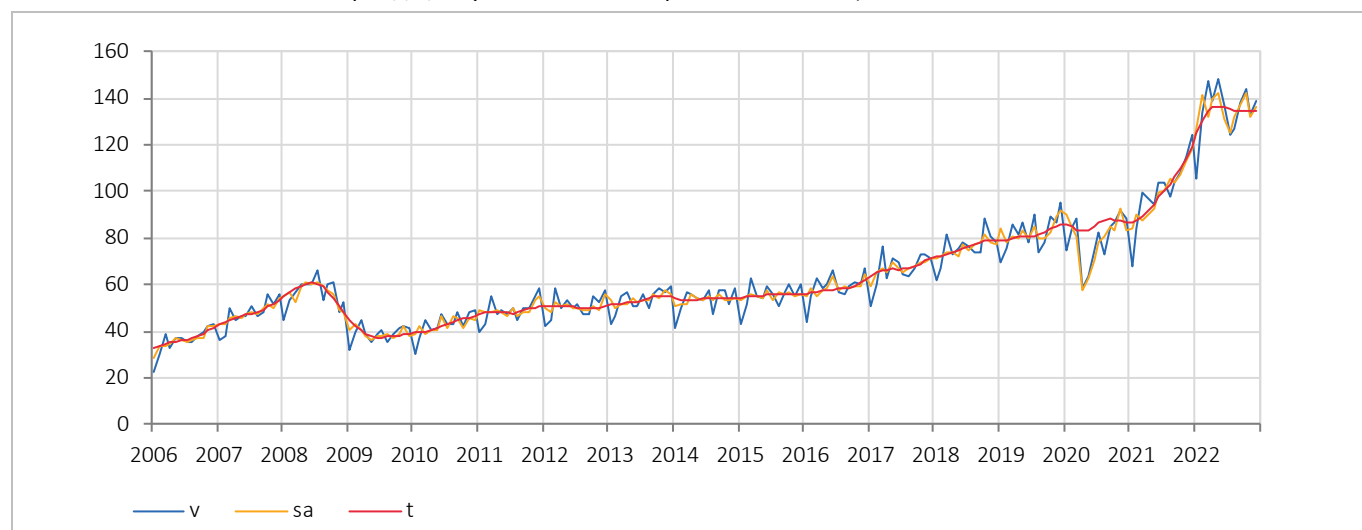
Графикон 5.3. Кумулативне стопе раста извоза по економској намени Европске уније (%) (2022. у односу на 2021. годину)



5.2. УВОЗ РОБЕ (по текућем курсу, у еврима)

Укупна вредност увоза робе у Републици Србији у 2022. години већа је за 34,8% у односу на 2021. годину. На кретање укупног увоза највише су утицали раст од 23,9% у увозу сектора прерађивачке индустрије, који чини 70,8% укупног увоза, и раст од 109,1% увоза рударства, који чини 11,3% укупног увоза у 2022. години.

Графикон 5.4. Компоненте временске серије увоза, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)

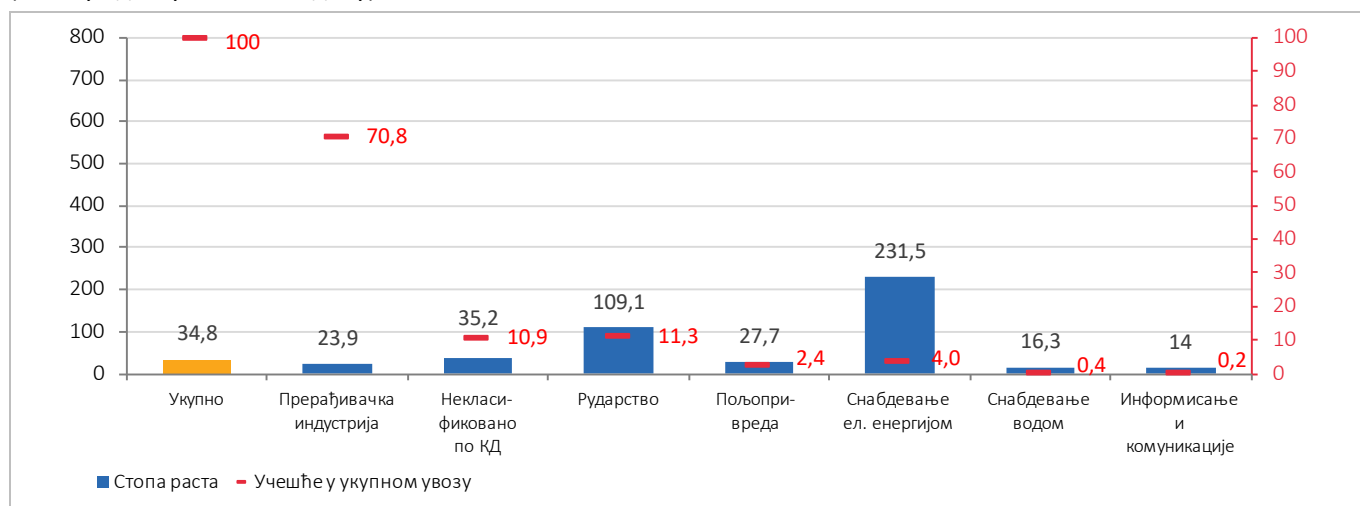


Табела 5.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020	2021				2022				2023
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Увоз – укупно	98,5	100,5	149,4	125,9	127,5	148,5	143,8	127,2	119,7	100,0
Прерађивачка индустрија	102,4	104,8	148,9	120,6	123,3	130,6	134,2	119,6	112,5	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	105,1	102,3	101,0	113,6	143,8	127,6	123,5	134,5	127,0	...
Рударство	52,9	58,2	206,4	181,1	158,2	373,7	210,8	140,0	186,3	...

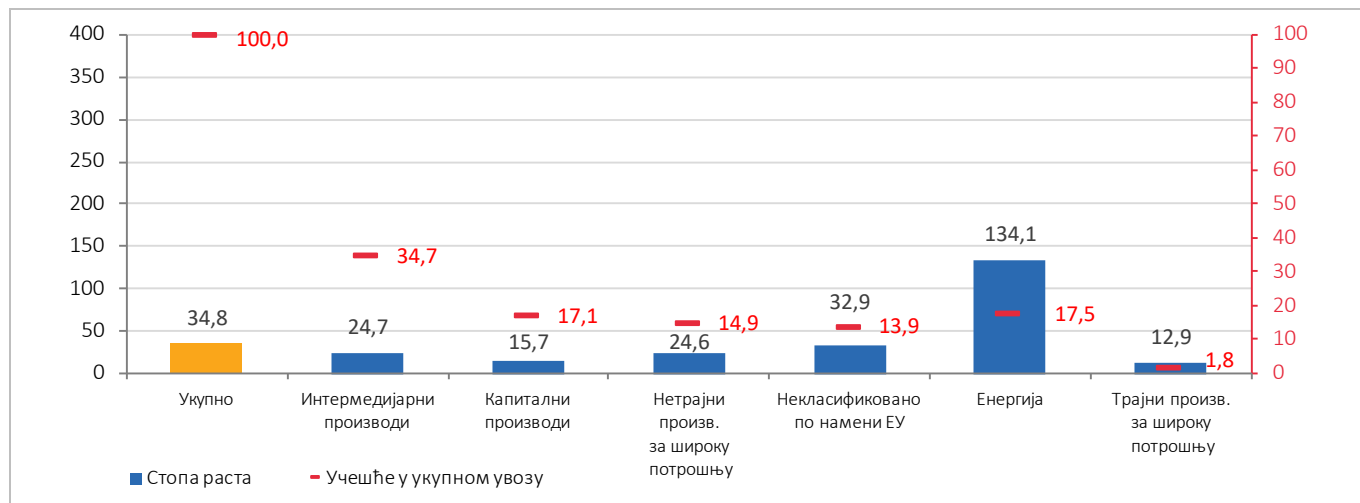
² Прогноза (добijена на бази модела анализе временских серија).

Графикон 5.5. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%) (2022. у односу на 2021. годину)



Посматрано према *наменским групама*, највећи утицај на кретање укупног увоза у 2022. години имали су раст увоза интермедијарних производа (учешће од 34,7%, раст од 24,7%), енергије (учешће од 17,5%, раст од 134,1%) и капиталних производа (учешће од 17,1%, раст од 15,7%) и

Графикон 5.6. Кумулативне стопе раста увоза по економској намени Европске уније (%) (2022. у односу на 2021. годину)

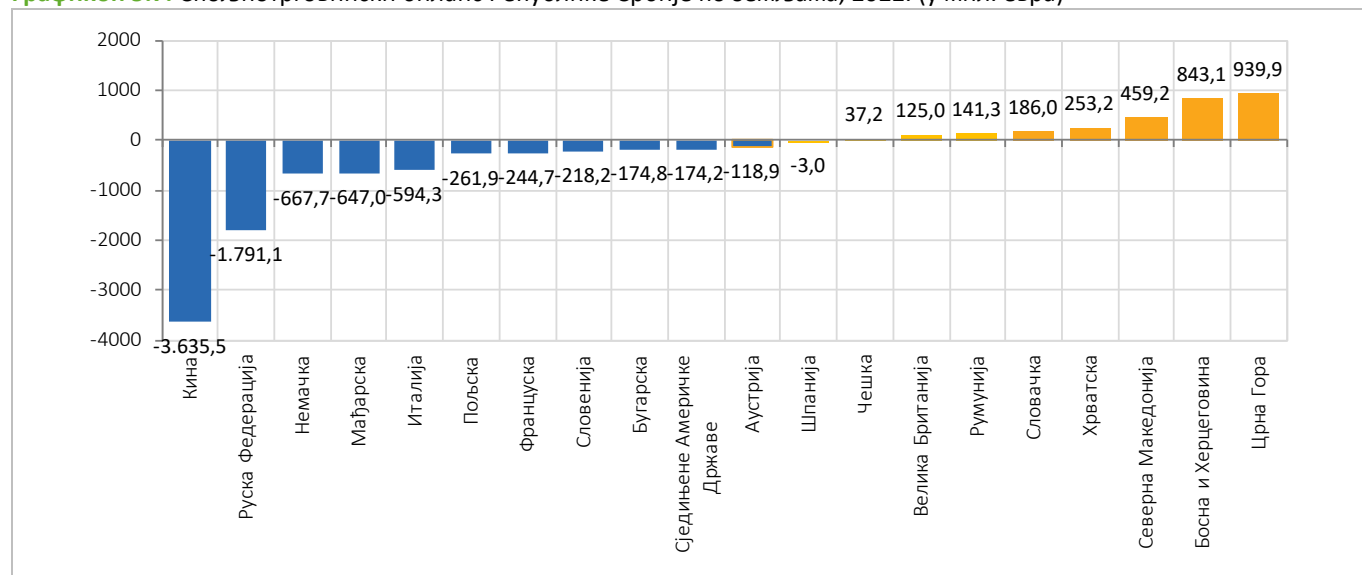


На графикону 5.7 приказано је 20 највећих спољнотрговинских партнера Републике Србије, који чине 78,3% од укупне спољнотрговинске размене. Позитиван спољнотрговински салдо, односно суфицит, у 2022. години, Република Србија је остварила са 8 европских земаља (око 3,0 милијарди евра), од којих је Црна Гора на првом месту (суфицит 940,0 милиона евра). Република Србија је у овом периоду у Црну Гору извезла највише прехранбених производа (18,1% од укупног извоза у Црну Гору), електричне енергије, гаса, паре (13,2% од укупног извоза у ЦГ), и хемикалија и хемијских производа (5,7% од укупног извоза у ЦГ).

Са друге стране, негативан спољнотрговински салдо, односно дефицит забележен је код 12 држава (укупно око -8,5 милијарди евра). Највећи спољнотрговински дефицит у 2022. години забележен је са Кином (-3,6 милијарди евра) и Руском Федерацијом (салдо -1,8 милијарди евра). Посматрано по делатностима производа КД, увоз производа из Кине највише се састојао од увоза рачунара, електронских и оптичких производа (16,6% од укупног увоза из Кине),

некласификованих производа (16,0% од укупног увоза из Кине), као и осталих непоменутих машина и опреме (14,9% од укупног увоза из Кине). Са Руском Федерацијом, негативан спољнотрговински салдо резултат је високе вредности увоза сирове нафте и природног гаса (66,8% од укупног увоза из Руске Федерације). Следе Немачка (дефицит -667,6 милиона евра), Мађарска (-647,0 милиона евра) и Италија (-594,3 милиона евра).

Графикон 5.7. Спољнотрговински биланс Републике Србије по земљама, 2022. (у мил. евра)



5.3. НАЈВАЖНИЈИ СПОЉНОТРГОВИНСКИ ПАРТНЕРИ

Табела 5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Немачка	3785,8	Кина	4736,2
Босна и Херцеговина	2058,8	Немачка	4453,5
Италија	1992,1	Руска Федерација	2930,4
Мађарска	1501,4	Италија	2586,4
Румунија	1213,2	Мађарска	2148,4

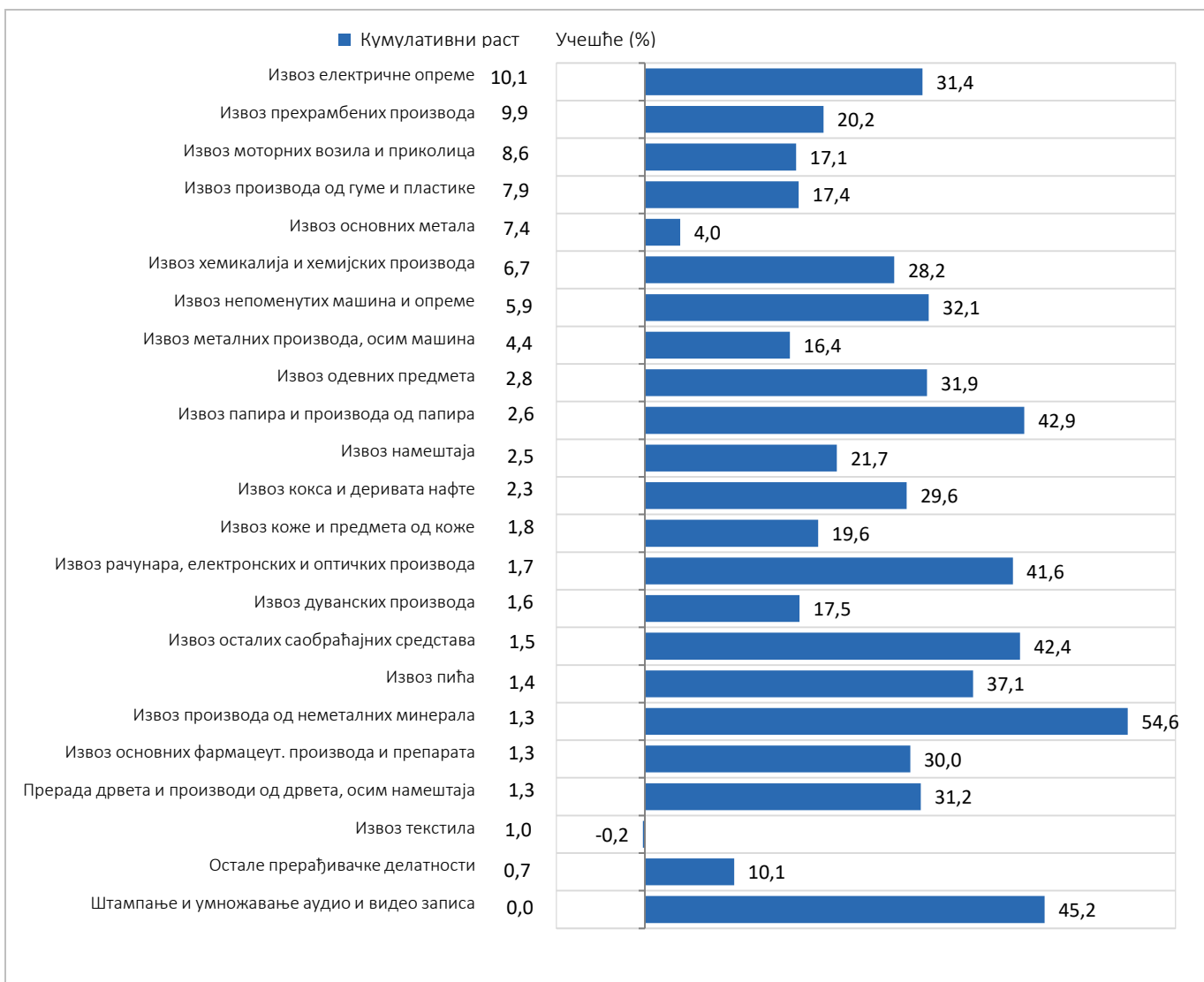
Најважнији спољнотрговински партнери у 2022. години биле су земље са којима Република Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице ЕУ учествовале су са 58,7% у укупној трговинској размени, док је АПЕС (Азијско-пацифичко економско удружење) на другом месту, са 19,6% учешћа. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 5.3.

5.4. ПЕРАЋИВАЧКА ИНДУСТРИЈА (Ц) (учешће од 84,8% у укупном извозу и 70,8% у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије у 2022. години остварио је раст од 22,8% у односу на 2021. годину. Од 23 области, бележи се кумулативни раст у 22 области, које заједно чине 83,7% у укупном извозу индустрије.

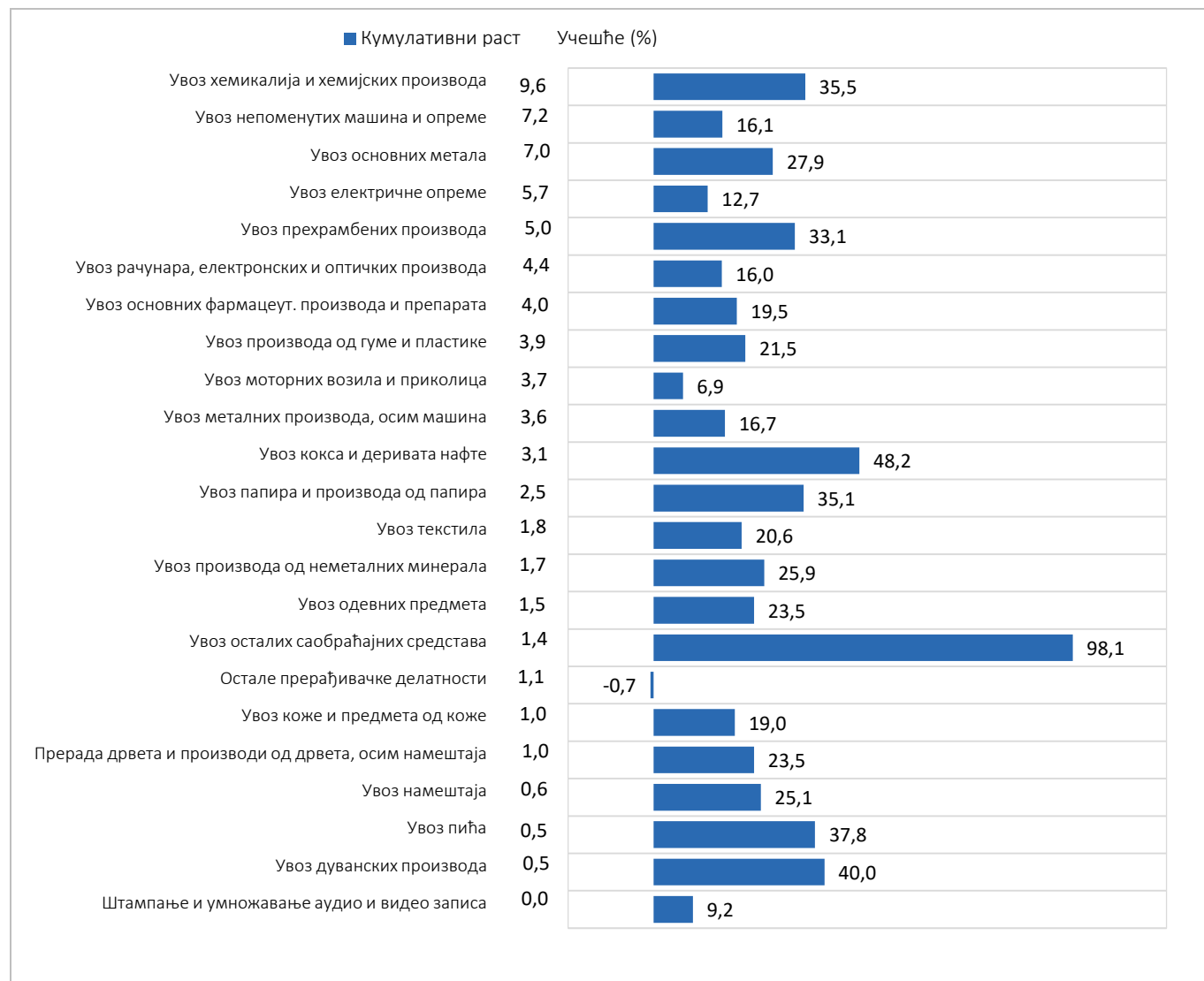
Извоз **електричне опреме**, област са појединачно највећом вредношћу извоза (2774,8 милиона евра), остварио је кумулативни раст од 31,4%, са учешћем у укупном извозу од 10,1% (9,7% у истом периоду претходне године). Извоз **прехранбених производа** бележи кумулативни раст од 20,2% и вредност извоза од 2731,3 милиона евра, уз учешће од 9,9% у укупном извозу (10,4% у истом периоду 2021). Извоз **моторних возила и приколица**, област са вредношћу извоза од 2386,1 милион евра и учешћем од 8,6% бележи кумулативни раст од 17,1%. Извоз **производа од гуме и пластике**, са вредношћу од 2186,6 милиона евра и учешћем у укупном увозу од 7,9%, бележи кумулативан раст од 17,4%. Извоз **основних метала** позициониран је на петом месту, са учешћем у укупном извозу од 7,4%, и бележи кумулативни раст од 4,0% и вредност извоза од 2051,4 милиона евра.

Графикон 5.8. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%) (2022. у односу на 2021. годину, према опадајућем учешћу у укупном извозу)



Увоз прерађивачке индустрије је у 2022. години, у односу на 2021. годину, остварио раст од 23,9%, при чему је раст забележен у 22 од 23 области. На овај резултат највише су утицали раст увоза **хемикалија и хемијских производа** од 35,5% (са највећим учешћем у укупном увозу, које износи 9,6%), увоз **непоменутих машина и опреме** (раст од 16,1% и учешће од 7,2%), увоз **основних метала** (раст од 27,9% и учешће од 7,0%), и увоз **електричне опреме**, који је остварио раст од 12,7% и учешће у укупном увозу од 5,7%.

Графикон 5.9. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%) (2022. у односу на 2021. годину, према опадајућем учешћу у укупном извозу)



5.5. ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И РИБАРСТВО (А)

(учешће од 4,6% у укупном извозу и 2,4% у укупном увозу)

Извоз овог сектора у 2022. години остварио је пад од 4,4%, као и смањење учешћа у укупном извозу са 6,1% (у 2021. години) на 4,6%, колико је забележено у 2022. години. Овом резултату је највише допринео кумулативни пад од 9,1% извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица, групе која чини 64,9% извоза читавог сектора у посматраном периоду. Извоз јабучастог и коштичавог воћа — следеће групе по учешћу (12,6%), забележио је пад од 0,4% у 2022. години у односу на 2021. годину. Са друге стране, раст извоза (10%) у овом сектору забележен је код групе Гајење поврћа, коренастих и кртоластих биљака, која учествује са 4,3% у извозу овог сектора.

Посматрано са стране увоза, сектор Пољопривреда, шумарство и рибарство бележи раст од 27,7% у 2022. години у односу на 2021. годину, као и учешће од 2,4% у укупном увозу. Група са највећим учешћем у овом сектору (21,0%) — Гајење жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица бележи раст од 64,0% у 2022. години. Следеће по учешћу (15,2%) јесу групе: Гајење поврћа, коренастих и кртоластих биљака — која је остварила раст увоза од 78,4%, као и Гајење биљака за припремање напитака — која је забележила раст у увозу овог сектора од 64,0% и учешће од 10,9%.

5.6. РУДАРСТВО (Б) (учешће од 6,5% у укупном извозу и 11,3% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи највећи раст учешћа у укупном извозу — са 3,7% у 2021. години на 6,5% у 2022. години. Остварена вредност извоза у 2022. години износи 1,8 милијарди евра, што је за 118,4% више у односу на 2021. годину. Овај резултат је последица раста извоза руда метала, групе која чини 98,2% извоза читавог сектора Рударство, а која је остварила раст од 119,8% у односу на 2021. годину.

Вредност увоза овог сектора у 2022. години износи 4,4 милијарде евра, што представља учешће од 11,3% у укупном увозу (7,3% у 2021. години). Остварен је раст увоза од 109,1% у односу на 2021. годину.

Раст увоза је највећим делом проузрокован растом од 143,2% у увозу сирове нафте и природног гаса, групе која чини 86,3% увоза читавог сектора.



РЕЧНИК ТЕРМИНА

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

6. УНУТРАШЊА ТРГОВИНА

6.1. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА МАЛО (Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у 2022. години, у односу на 2021. годину, већи је у текућим ценама за 22,0%, а у сталним ценама за 6,1%.

Табела 6.1. Промет робе у трговини на мало, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

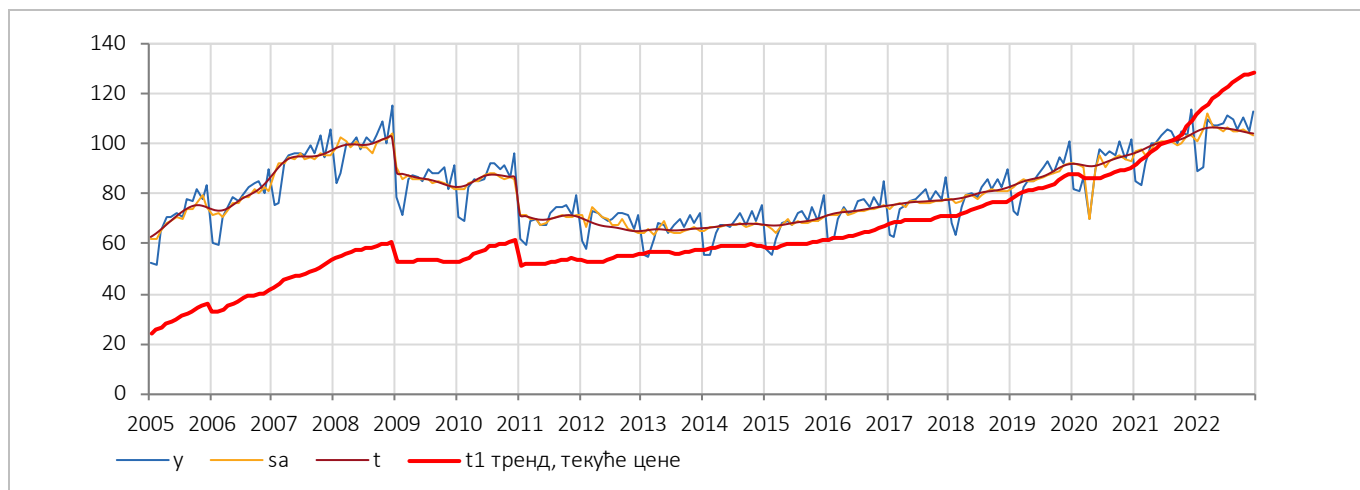
	2020				2021				2022				2023
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Текуће цене	111,4	97,9	105,8	102,5	104,8	124,2	114,3	118,9	124,0	121,4	123,0	120,1	115,0
Сталне цене ²	110,0	99,8	105,9	103,0	104,7	118,6	107,7	108,4	111,0	106,2	105,0	102,2	100,0

¹ Прогнозе (добијене на бази модела анализе временских серија).

² Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама.

Наставља се тренд раста промета у трговини на мало, присутан већ десет година уназад. Стопе раста промета у текућим ценама су знатно више него у сталним ценама, што је последица убрзане инфлације.

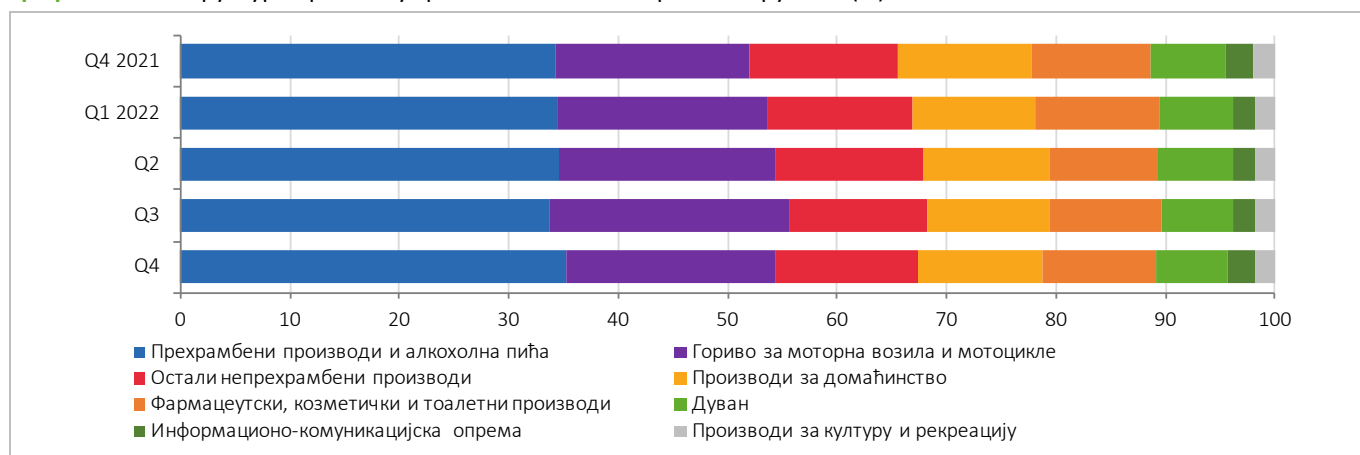
Графикон 6.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, т – тренд-циклус компонента; просек 2021 = 100)



Посматрано по основним агрегатима КД (2010), у 2022. години, у односу на 2021. годину, највећи раст промета остварен је у трговини моторним горивима (35,5% у текућим и 12,7% у сталним ценама). Раст је такође остварен у трговини код Хране, пића и дувана и износи 19,0% у текућим, а 2,1% у сталним ценама. Најмањи раст је забележен у трговини непрехрамбеним производима од 18,4 у текућим и 6,8% у сталним ценама.

У структури промета робе у трговини на мало у четвртм кварталу 2022. године најзаступљенији су били Прехрамбени производи и алкохолна пића (35,2%), затим Гориво за моторна возила и мотоцикле (19,1%) и Остали непрехрамбени производи (13,0%).

Графикон 6.2. Структура промета у трговини на мало по робним групама (%)



6.2. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА ВЕЛИКО (Област 46 Класификације делатности)

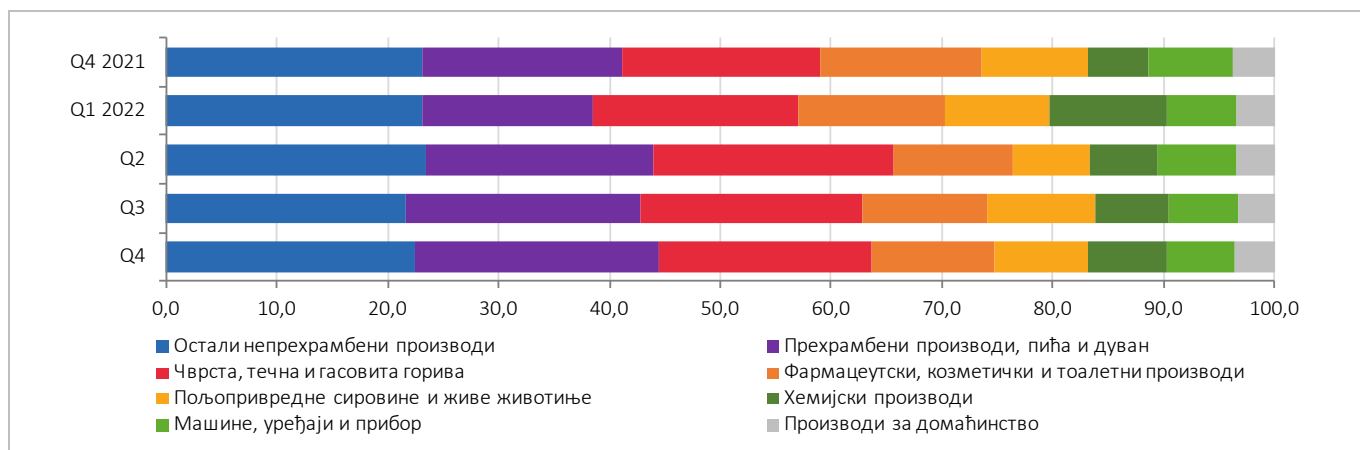
Промет робе у трговини на велико у **четвртном кварталу 2022. године**, у односу на исти квартал 2021. године, бележи раст од 11,4% у текућим ценама. У **2022. години** промет у трговини на велико био је за 16,9% виши у односу на 2021. годину.

Табела 6.2. Промет робе у трговини на велико, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Текуће цене	101,9	86,7	96,1	96,2	110,9	133,5	123,6	126,5	120,1	122,6	115,2	11,4

Посматрано по робним групама, у **четвртном кварталу 2022. године**, у структури промета робе у трговини на велико најзаступљенији су били: Остали непрехрамбени производи (22,4%), Прехрамбени производи, пића и дуван (22,1%), Чврста, течна и гасовита горива (19,2%).

Графикон 6.3. Структура промета у трговини на велико по робним групама (%)



6.3. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА ВЕЛИКО И МАЛО И ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА (Област 45 Класификације делатности)

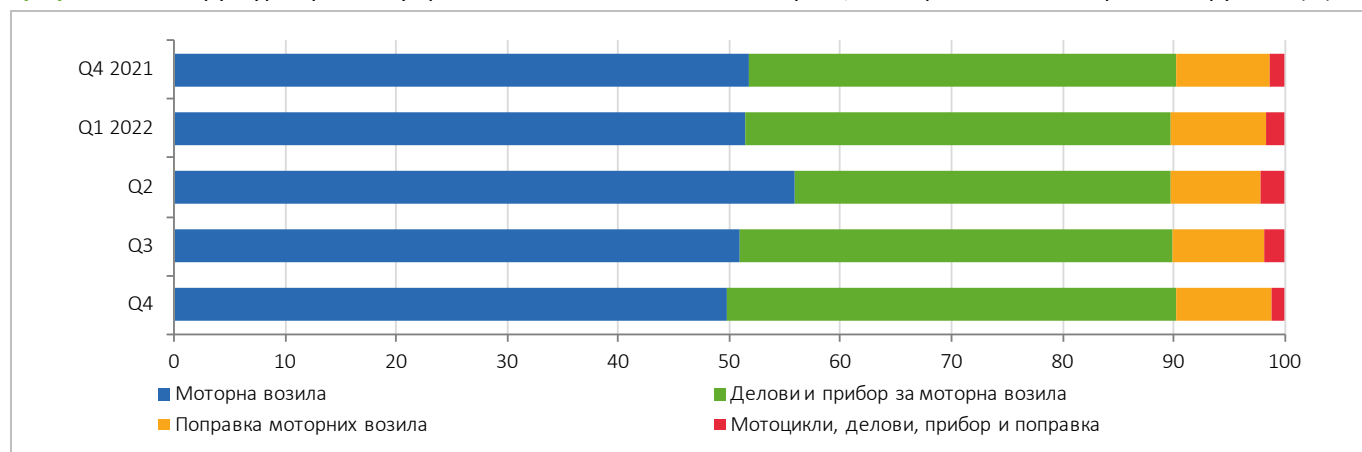
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила у **четвртм кварталу 2022. године**, у односу на исти квартал 2021. године, бележи раст од 21,3% у текућим ценама. У **2022. години** ова област је остварила раст од 22,2% у односу на 2021. годину.

Табела 6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, индекси (поређење са istim периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Текуће цене	95,9	77,6	104,1	100,5	111,1	138,4	113,6	116,1	124,5	124,8	118,8	21,3

Посматрано по робним групама, у **четвртм кварталу 2022. године**, слично као у претходним кварталима, у структури промета робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила била су најзаступљенија Моторна возила (49,8%) и Делови и прибор за моторна возила (40,5%).

Графикон 6.4. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила по робним групама (%)



НАПОМЕНА

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

7. ЦЕНЕ

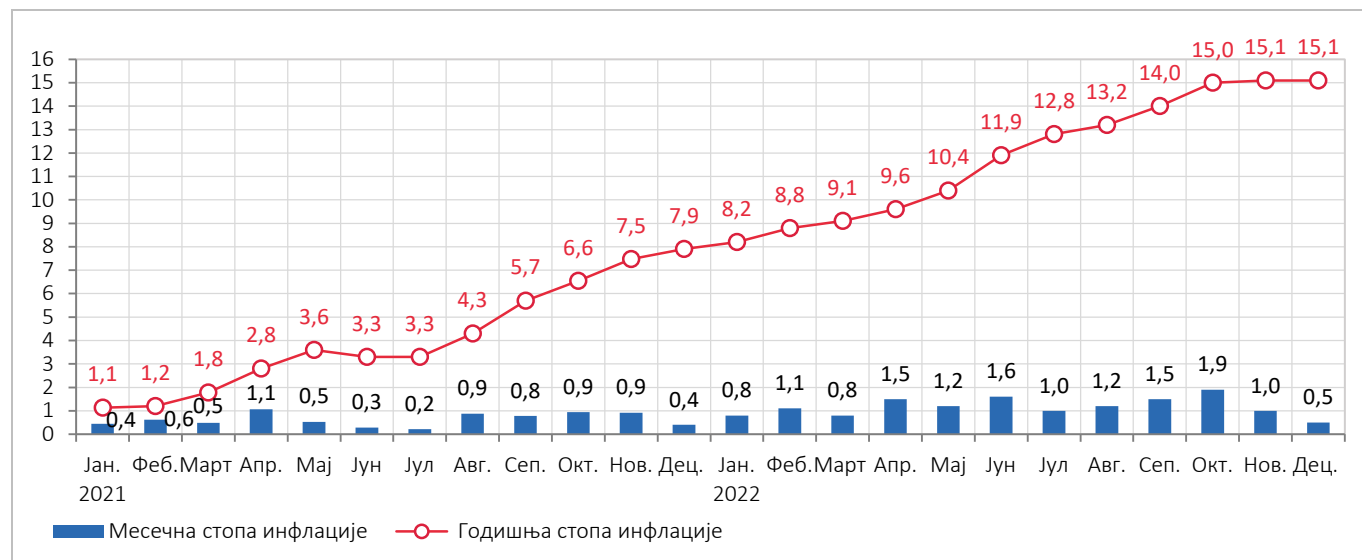
У 2022. години остварен је просечан међугодишњи раст потрошачких цена од 11,9%. Посматрано на нивоу производа, највећи утицај на раст потрошачких цена имао је раст цена меса, горива за аутомобиле, млечних производа, хлеба и житарица, поврћа и чврстих горива (огрев).

Табела 7.1. Потрошачке цене, међугодишња стопа инфлације (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)

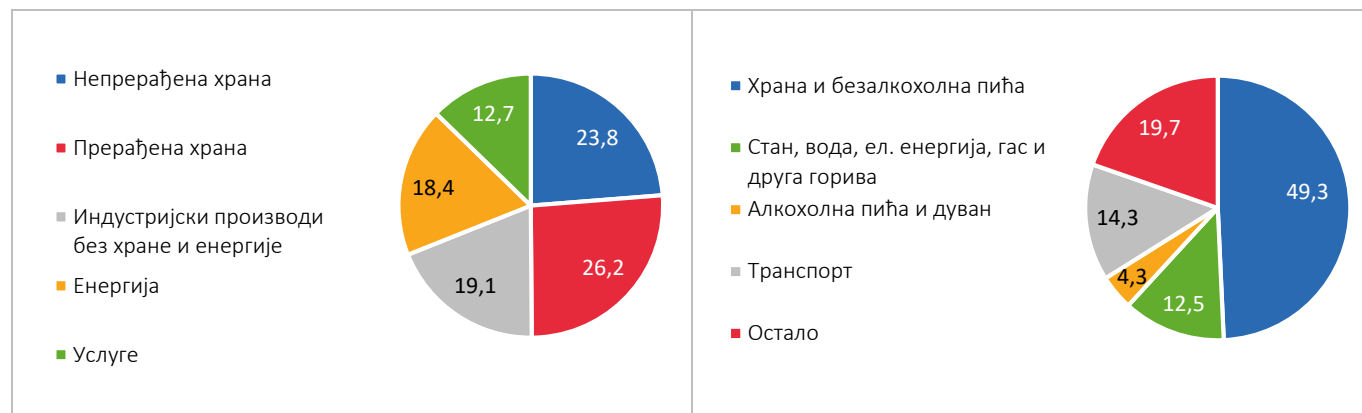
	2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Потрошачке цене	1,4	3,2	4,4	7,3	8,7	10,6	13,3	15,1

Графикон 7.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена (%)

(месечна – месец у односу на претходни месец; годишња – месец у односу на исти месец претходне године)



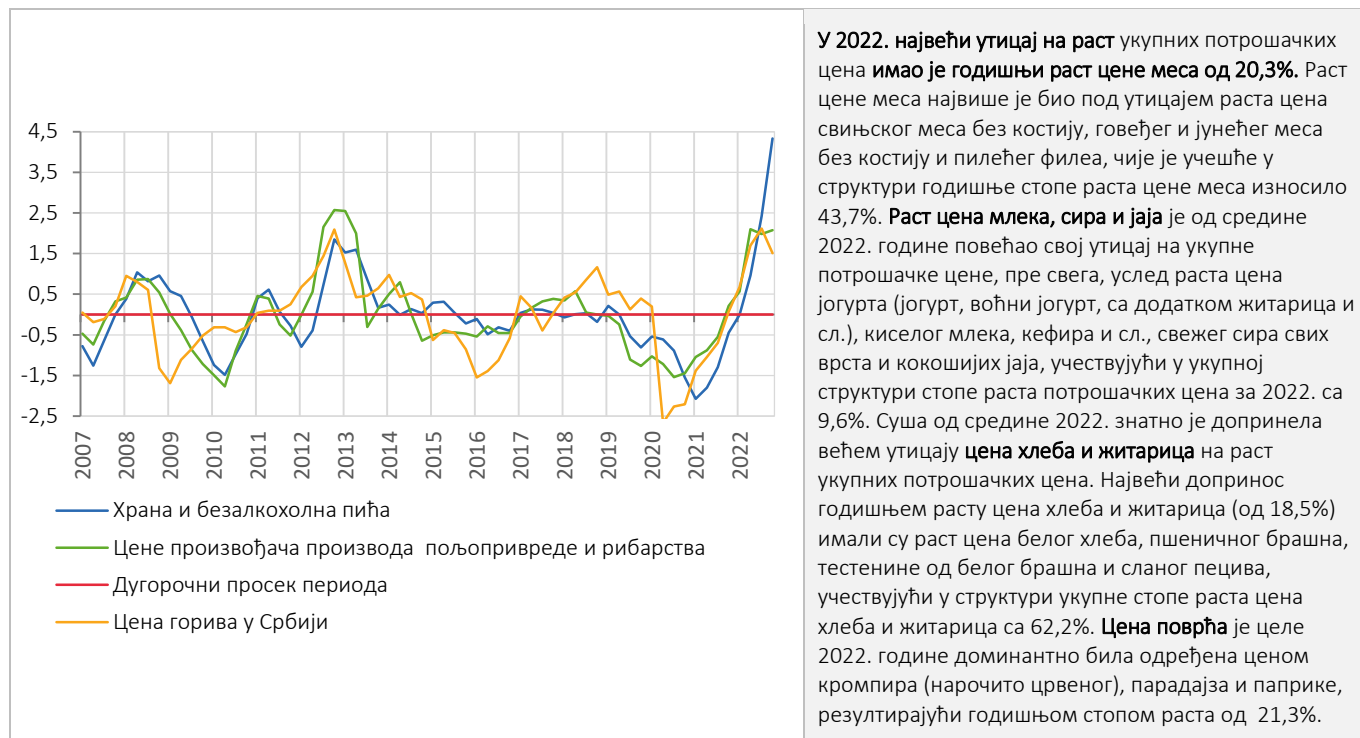
Графикон 7.2. Структура просечне годишње стопе раста потрошачких цена (од 11,9%) према намени и основним групама производа, 2022. (тотал=100) (%)



7.1. МЕСО, МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ, ХЛЕБ, ЖИТАРИЦЕ И ПОВРЋЕ

(учешће у просечној стопи раста потрошачких цена у 2022. – 35,8%)

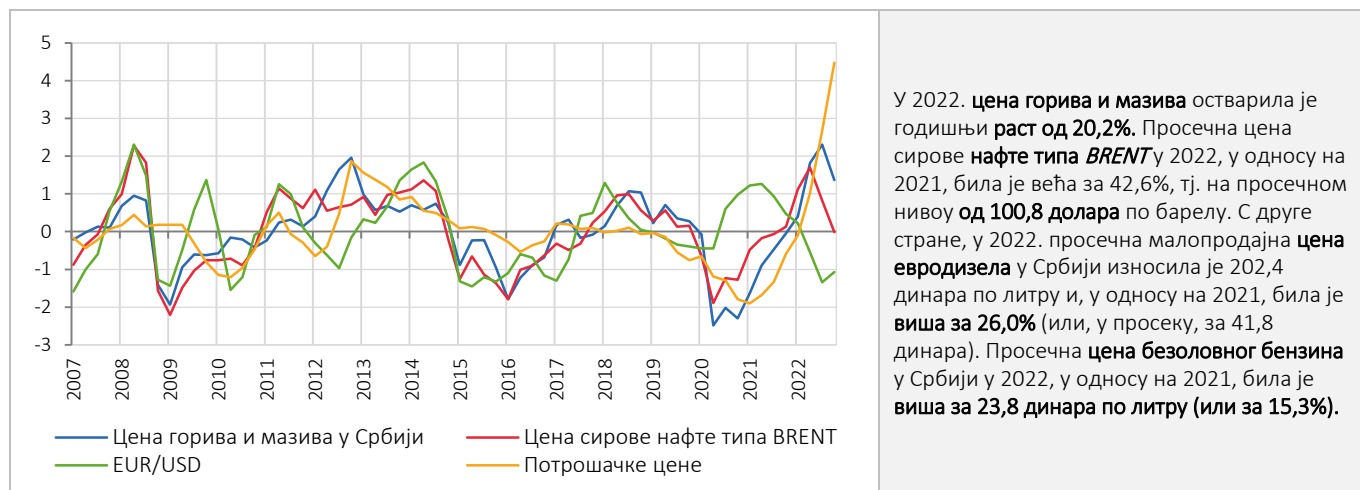
Графикон 7.3. Кретање цена хране и безалкохолних пића и произвођача пољопривредних производа; десезонирани и стандардизовани квартални подаци, одступања од просека периода (%), Q1 2007. – Q4 2022.



7.2. ГОРИВА И МАЗИВА ЗА ПУТНИЧКЕ АУТОМОБИЛЕ

(учешће у просечној стопи раста потрошачких цена у 2022. – 10,3%)

Графикон 7.4. Кретање цена горива и мазива према цени сирове нафте типа *BRENT*, паритету EUR/USD и укупних потрошачких цена; детрендовани и стандардизовани квартални подаци, одступања од просека периода (%), Q1 2007. – Q4 2022.



7.3. ЧВРСТА ГОРИВА – ОГРЕВ (учешће у просечној стопи раста потрошачких цена у 2022. – 6,6%)

Графикон 7.5. Кретање цена дрвних горива и произвођачких цена сектора производње и прераде дрвета и производа од дрвета (осим намештаја) за домаће тржиште; детрендовани и стандардизовани подаци, одступања од просека периода (%), Q1 2014. – Q4 2022.



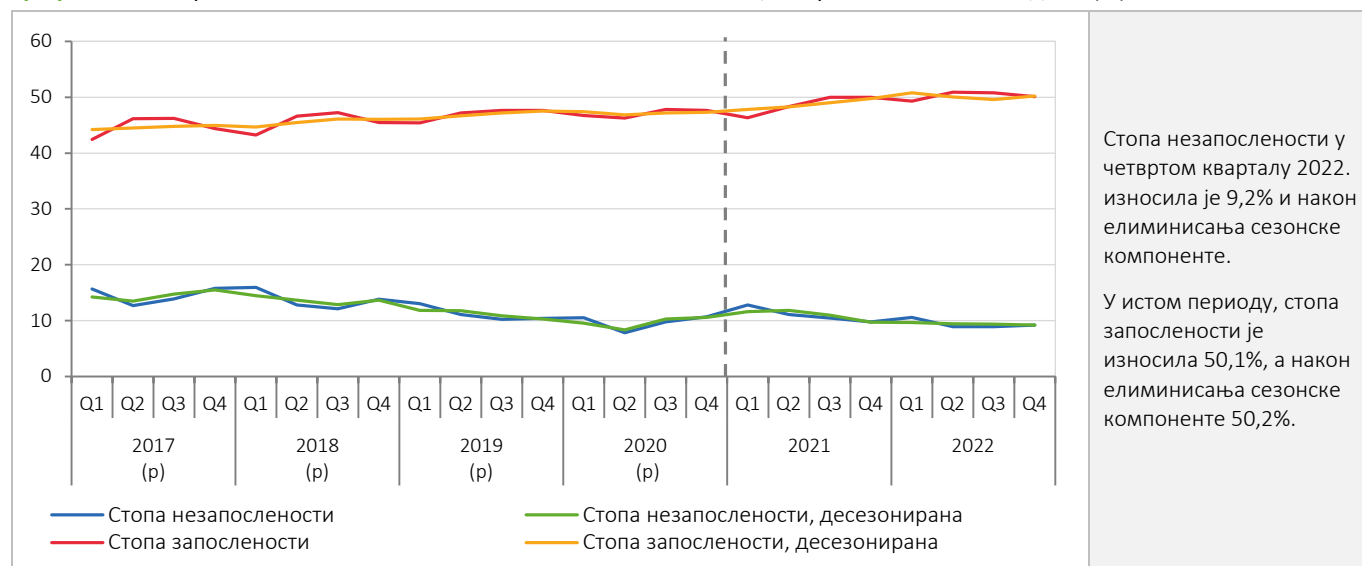
8. ТРЖИШТЕ РАДА

У Републици Србији је у четвртм кварталу 2022. године било запослено 2,889 милиона лица, незапослено 291,1 хиљада лица, а ван радне снаге 2,590 милиона лица старијих од 15 година.

Стопа незапослености износи 9,2% и, у поређењу са трећим кварталом 2022. године, виша је за 0,3 п. п., при чему је број незапослених лица повећан за 2,2 хиљаде, док је број лица ван радне снаге већи за 34,1 хиљаду.

Регионално посматрано, стопа незапослености у четвртм кварталу 2022, у поређењу са претходним кварталом, бележи раст у већини региона, и то у Београдском региону (са 7,5% на 7,7%), у Региону Војводине (са 7,4% на 8,1%) и у Региону Шумадије и Западне Србије (са 9,7% на 9,8%), са изузетком Региона Јужне и Источне Србије, где је стопа незапослености забележила незнатан пад (са 11,9% на 11,6%).

Графикон 8.1. Кретање стопа запослености и незапослености лица старости 15 и више година (%)⁶



(p) – ревидирани подаци

Табела 8.1. Стопе активности, запослености и незапослености – недесезониране и десезониране вредности

	2020(p)				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Стопа активности (%)	52,2	50,2	53,0	53,3	53,1	54,3	55,8	55,4	55,2	55,8	55,8	55,1
Десезониране вредности	53,1	49,9	52,3	53,5	54,0	54,0	55,1	55,5	56,0	55,7	55,2	55,3
Стопа запослености (%)	46,7	46,3	47,8	47,6	46,3	48,3	50,0	50,0	49,3	50,9	50,8	50,1
Десезониране вредности	47,3	47,0	47,0	47,4	47,9	48,4	48,8	49,4	51,0	50,4	49,6	50,2
Стопа незапослености (%)	10,5	7,9	9,8	10,7	12,8	11,1	10,5	9,8	10,6	8,9	8,9	9,2
Десезониране вредности	9,5	8,4	10,3	10,4	11,6	11,9	11,2	9,7	9,6	9,4	9,4	9,2

⁶ Од 2021. године, Републички завод за статистику спроводи истраживање Анкета о радној снази према новој, редизајнираној методологији Евростата. Методологија је промењена у складу са новом Уредбом Европског парламента и Савета, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године. Више информација о методолошким променама и њиховим ефектима на главне статистичке показатеље може се наћи у посебној публикацији путем линка: <https://www.stat.gov.rs/vesti/20210628-anketa-o-radnoj-snazi-nova-metodologija/>

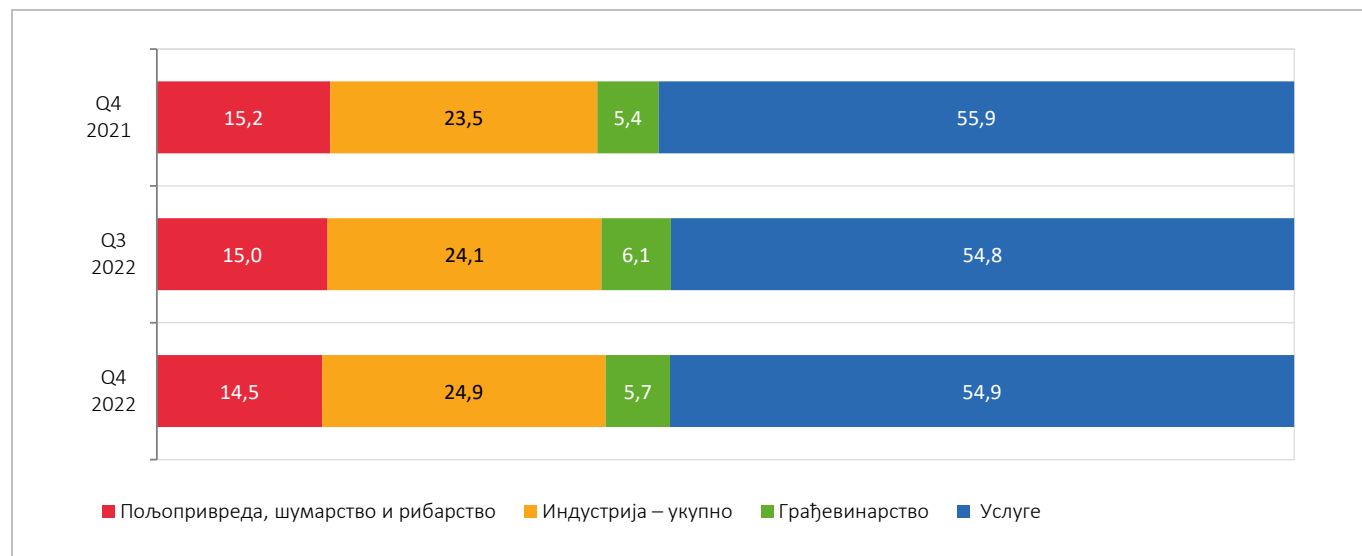
Табела 8.2. Тржиште рада – лица старости 15 и више година

	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q4 2022 (у хиљ.)	Q3 2022 (у хиљ.)	промена, %	Q4 2021 (у хиљ.)	промена, %
Незапослени	291,1	288,9	0,8	316,7	-8,1
Запослени	2 888,7	2 942,0	-1,8	2 917,4	-1,0
	%	%	промена, п. п.	%	промена, п. п.
Стопа незапослености	9,2	8,9	0,3	9,8	-0,6
Стопа запослености	50,1	50,8	- 0,7	50,0	0,1

Посматрано по секторима, највеће учешће броја запослених у четвртом кварталу 2022. забележено је у услужном сектору (54,9%), затим у индустрији (24,9%) и пољопривреди (14,5%), а најмање у грађевинарству (5,7%). У поређењу са претходним кварталом, пад учешћа запослених бележе сектори пољопривреда, шумарство и рибарство (са 15% на 14,5%) и грађевинарство (са 6,1% на 5,7%). С друге стране, раст учешћа запослених забележили су сектори индустрија (са 24,1% на 24,9%) и услуге (са 54,8% на 54,9%).

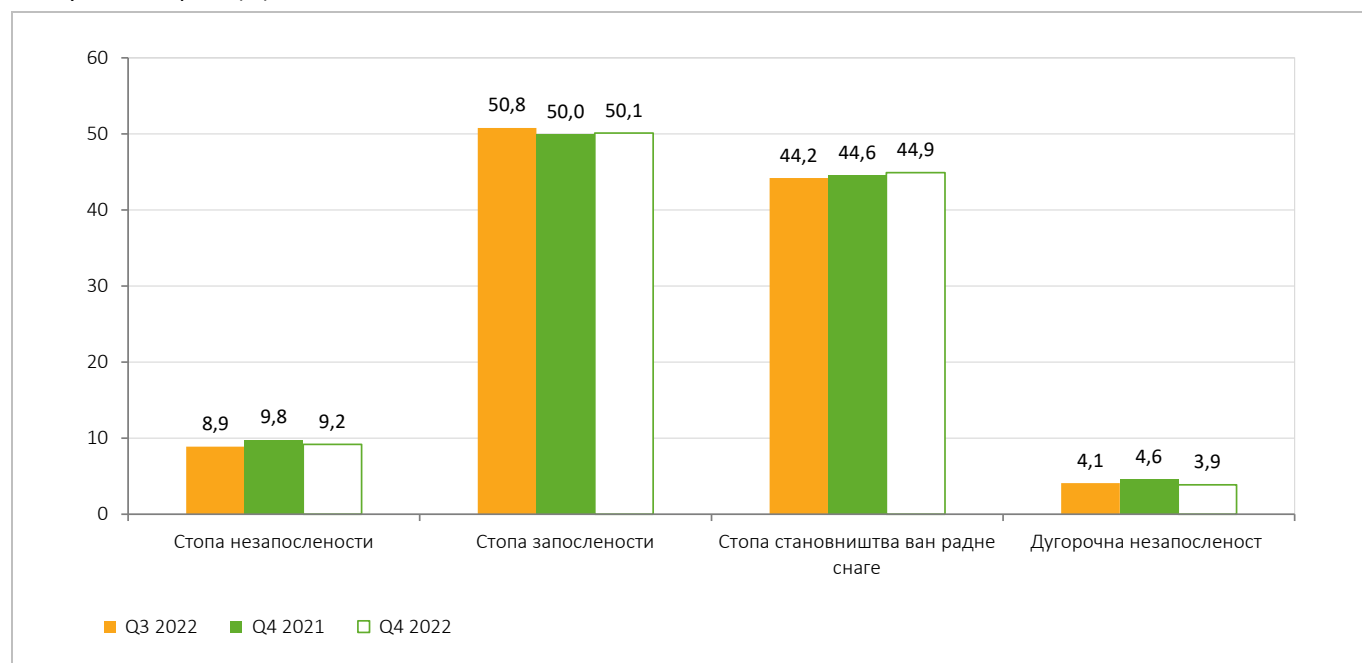
У међугодишњој периодици (IV квартал 2022. – IV квартал 2021), највећи пад удела запослених забележен је у сектору услуге (са 55,9% на 54,9%), на супрот сектору индустрије, где је забележен највећи раст (са 23,5% на 24,9%).

Графикон 8.2. Учесће запослених по секторима (%)



Трендови на тржишту рада у знатној мери су остали отпорни на успоравање динамике привредне активности, захваљујући, пре свега, макроекономској стабилности успостављеној у претходном периоду. Тако су у 2022. години настављена позитивна кретања, која се, првенствено, одражавају преко раста запослености, уз истовремено смањење незапослености, али под утицајем геополитичких тензија ипак по нешто успоренијој динамици.

Графикон 8.3. Тржиште рада – најважнији показатељи за претходни квартал, исти квартал претходне године и актуелни квартал (%)



8.1. ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ КВАРТАЛОМ

У поређењу са претходним, трећим кварталом 2022., број запослених мањи је за 53,4 хиљаде, уз незнатни раст незапослених за 2,2 хиљаде лица и значајан пораст становништва ван радне снаге (за 34,1 хиљаду лица), што је довело до смањења стопе запослености за 0,7 п. п., повећања стопе незапослености за 0,3 п. п., као и повећања стопе становништва ван радне снаге за 0,7 п. п.

Стопа незапослености младих (старости од 15 до 24 године) у четвртом кварталу 2022. износила је 24,3%, што је за 1,1 п. п. мање у односу на трећи квартал 2022, када је износила 25,4%.

Стопа дугорочне незапослености износила је 3,9%, што је за 0,2 п. п. мање него у трећем кварталу 2022.

Посматрано према полу, стопа незапослености у четвртом кварталу 2022, у односу на претходни квартал, бележи пад код женске популације за 0,8 п. п., уз истовремени раст за 1,1 п. п. код мушке популације.

Стопа незапослености мушке популације бележи раст у свим регионима, и то: у Београдском са 7,8% на 8,3%, у Региону Војводине са 6,7% на 8,3%, у Региону Шумадије и Западне Србије са 8,9% на 9,7%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 10,9% на 12,4%.

Насупрот томе, стопа незапослености женске популације бележи пад у свим регионима, и то: у Београдском региону са 7,3% на 7,1%, Региону Војводине са 8,3% на 7,9%, Региону Шумадије и Западне Србије са 10,7% на 9,9% и Региону Јужне и Источне Србије са 13,2% на 10,7%.

Посматрано према професионалном статусу, у односу на претходни квартал, број запослених лица је повећан само у категорији samozaposlenih (за 1,5%), док је код запослених радника и неплаћених породичних радника дошло до смањења броја запослених за 2,6% и 0,9%.

Табела 8.3. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q3 2022. – Q4 2022.

	Q3 2022 (у хиљ.)	Q4 2022 (у хиљ.)	Промена, %
Запослена лица – укупно	2 942,0	2 888,7	-1,8
Самозапослени	478,0	485,4	1,5
Запослени радници	2 271,4	2 212,4	-2,6
Неплаћени породични радници	192,6	190,9	-0,9

8.2. ПОРЕЂЕЊЕ СА ИСТИМ КВАРТАЛОМ ПРЕТХОДНЕ ГОДИНЕ

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица смањен је за 8,1% (са 316,7 хиљада на 291,1 хиљаду). Истовремено, број запослених лица је мањи за 1% (са 2 917,4 у четвртм кварталу 2021. на 2 888,7 у четвртм кварталу 2022. године).

Стопа незапослености младих (старости од 15 до 24 године) у четвртм кварталу 2022. износила је 24,3%, што је за 4,4 п. п. мање у односу на четврти квартал 2021, када је износила 28,7%.

Стопа дугорочне незапослености бележи пад на међугодишњем нивоу. У четвртм кварталу 2022. године стопа дугорочне незапослености износила је 3,9%, што је у односу на четврти квартал 2021. године смањење од 0,7%.

Посматрано према полу, стопа незапослености у четвртм кварталу 2022, у поређењу са истим кварталом претходне године, бележи пад код женске популације, и то за 2,1 п. п., док је код мушкараца забележен пораст за 0,5 п. п.

Посматрано по регионима, стопа незапослености мушкараца је у готово свим регионима повећана: у Београдском региону са 6,7% на 8,3%, у Региону Војводине са 8% на 8,3%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 11,5% на 12,4%, са изузетком Региона Шумадије и Западне Србије, где је забележен незнатан пад (са 10% на 9,7%).

Насупрот томе, код женске популације – стопа незапослености је смањена у сва четири региона: у Београдском са 9,4% на 7,1%, у Региону Војводине са 9,9% на 7,9%, у Региону Јужне и Источне Србије са 13,1% на 10,7%, и у Региону Шумадије и Западне Србије са 11,6% на 9,9%.

Посматрано према професионалном статусу, у односу на исти квартал 2021, број запослених лица је повећан само у категорији неплаћених породичних радника (за 2,4%), док је код запослених радника и самозапослених дошло до пада броја запослених за 1,3% и 1%.

Табела 8.4. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q4 2021. – Q4 2022.

	Q4 2021 (у хиљ.)	Q4 2022 (у хиљ.)	Промена, %
Запослена лица – укупно	2 917,4	2 888,7	-1,0
Самозапослени	490,1	485,4	-1,0
Запослени радници	2 240,7	2 212,4	-1,3
Неплаћени породични радници	186,5	190,9	2,4



РЕЧНИК ТЕРМИНА

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица.

Запослени су лица старости 15–89 година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натури), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била привремено одсутна са посла. Према класификацији професионалног статуса запослених, они се деле на *самозапослене*, *запослене раднике* и *помажуће чланове у породичном послу*.

Самозапослени су она лица која раде самостално у властитом предузећу, установи, приватној радњи или на пољопривредном имању, као и лица која обављају самосталну професионалну делатност или неки други посао за сопствени рачун. Самозапослена су она лица која сама одређују услове свог рада (као и рада својих запослених) и носе ризик за свој посао.

Запослени радници су она лица која раде за послодавца у било ком сектору својине, без обзира на то да ли имају формални уговор о запослењу или раде на основу усменог договора. Чланови домаћинства који помажу у обављању породичног посла и који су плаћени за свој рад сматрају се запосленим радницима.

Неплаћени породични радници су лица која помажу другом члану домаћинства у вођењу породичног посла или пољопривредног газдинства, а да при томе нису плаћена за тај рад. Ова лица сматрају се запосленима и поред тога што нису плаћена за свој рад, пошто од свог рада имају користи у виду бенефиција као што су смештај, храна и сл.

Незапослени су лица старости 15–74 године која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Становништво ван радне снаге чине сва лица стара 15 и више година која нису сврстана у запослено или незапослено становништво. У становништво ван радне снаге спадају студенти, пензионери, лица која обављају кућне послове, као и остала лица која у посматраној седмици нису обављала ниједан плаћени посао, нису активно тражила посао или нису била у могућности да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Стопа активности представља удео активног становништва у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година).

Стопа запослености представља удео запослених у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година).

Стопа незапослености представља удео незапослених у радној снази (запослени и незапослени).

Стопа дугорочне незапослености представља удео лица незапослених дуже од годину дана у радној снази (запослени и незапослени) старости 15 и више година.

Стопа становништва ван радне снаге представља проценат становништва ван радне снаге у укупном становништву старом 15 и више година.

9. ЗАРАДЕ

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Републици Србији за четврти квартал 2022. године износила је 79 299 динара.

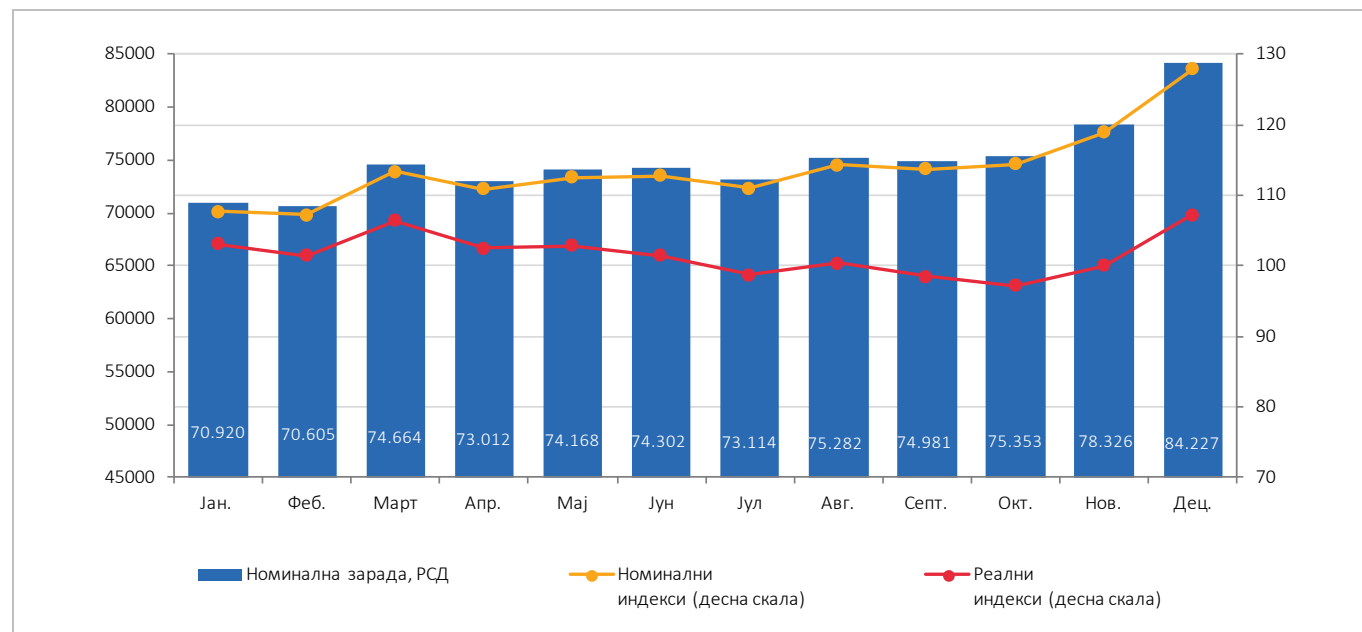
У поређењу са истим периодом претходне године, номинално је виша за 13,4%, док је реално нижа за 1,4%. У односу на претходни квартал, тј. трећи квартал 2022, номинално је виша за 6,5%, док је реално виша за 2,3%.

Обрачуната просечна зарада без пореза и доприноса у 2022. износила је 74 933 динара и, у односу на претходну годину, номинално је виша за 13,8%, а реално за 1,7%.

Табела 9.1. Зараде без пореза и доприноса – реални и номинални индекси
(поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Реални индекси	108,3	107,4	107,4	107,6	105,8	106,4	104,5	104,5	104,3	102,7	101,3	98,6
Номинални индекси	110,3	108,5	109,4	109,3	107,3	109,8	109,2	112,1	113,4	113,6	114,8	113,4

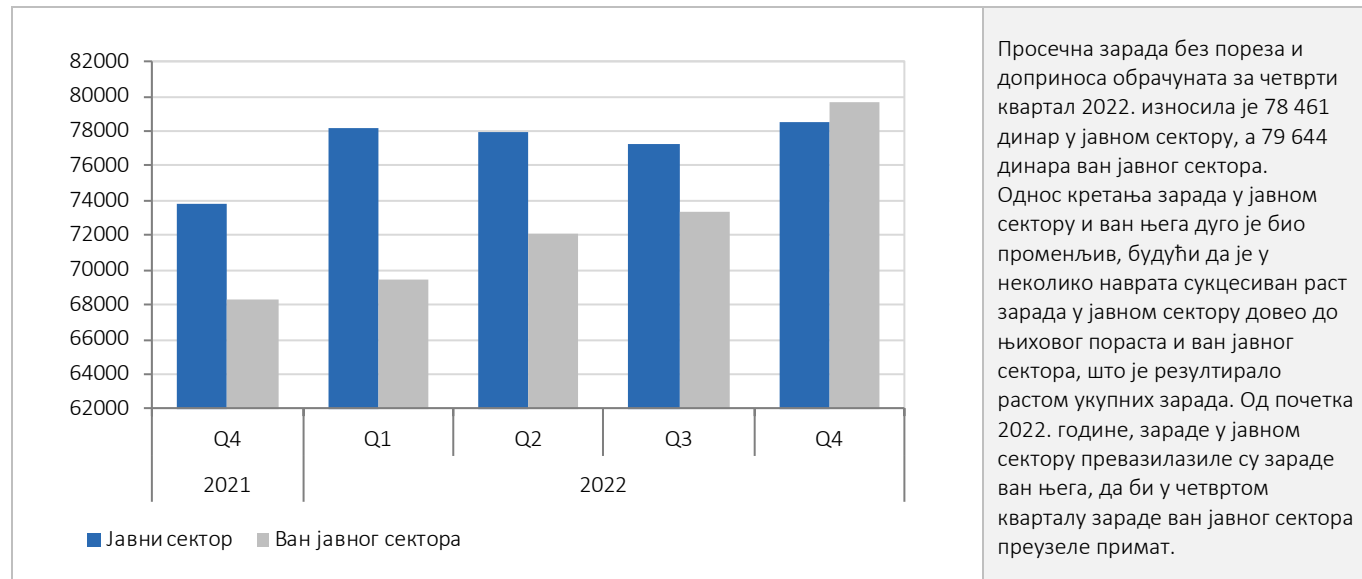
Графикон 9.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса (просек 2021 = 100)



Номиналне зараде су се од почетка године кретале у складу са кретањем реалне економије и буџета, истовремено се прилагођавајући тржишним показатељима, тј. понуди и потражњи радне снаге. Просечна зарада без пореза и доприноса бележи тренд раста и у децембру 2022, са износом од 84 227 РСД, достиже међугодишњи раст од 12,9% номинално, док је реално нижа за 1,9%. На раст зарада утицала је и одлука о повећању минималне цене рада са 183,9 динара по радном часу у 2021. години на 201,2 динара у 2022. години. Такође, просечна зарада без пореза и доприноса, изражена у еврима, као показатељ животног стандарда и међународне конкурентности привреде

Републике Србије, бележи раст и у децембру 2022. достиже вредност од 718 евра или међугодишњи раст од 13,1%, што је приближно номиналном расту зарада услед релативне стабилности курса динара према еврау.

Графикон 9.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора (у РСД)



Просечне зараде без пореза и доприноса у јавном сектору, 2022.

Јавни сектор – укупно	77 951 РСД
Јавна државна предузећа	88 362 РСД
Јавна локална предузећа	68 790 РСД
Администрација – сви нивои	82 094 РСД
Ниво државе	85 493 РСД
Ниво аутономне покрајине	86 841 РСД
Ниво локалне самоуправе	65 182 РСД
Здравствени и социјални рад	78 177 РСД
Образовање и култура	71 124 РСД

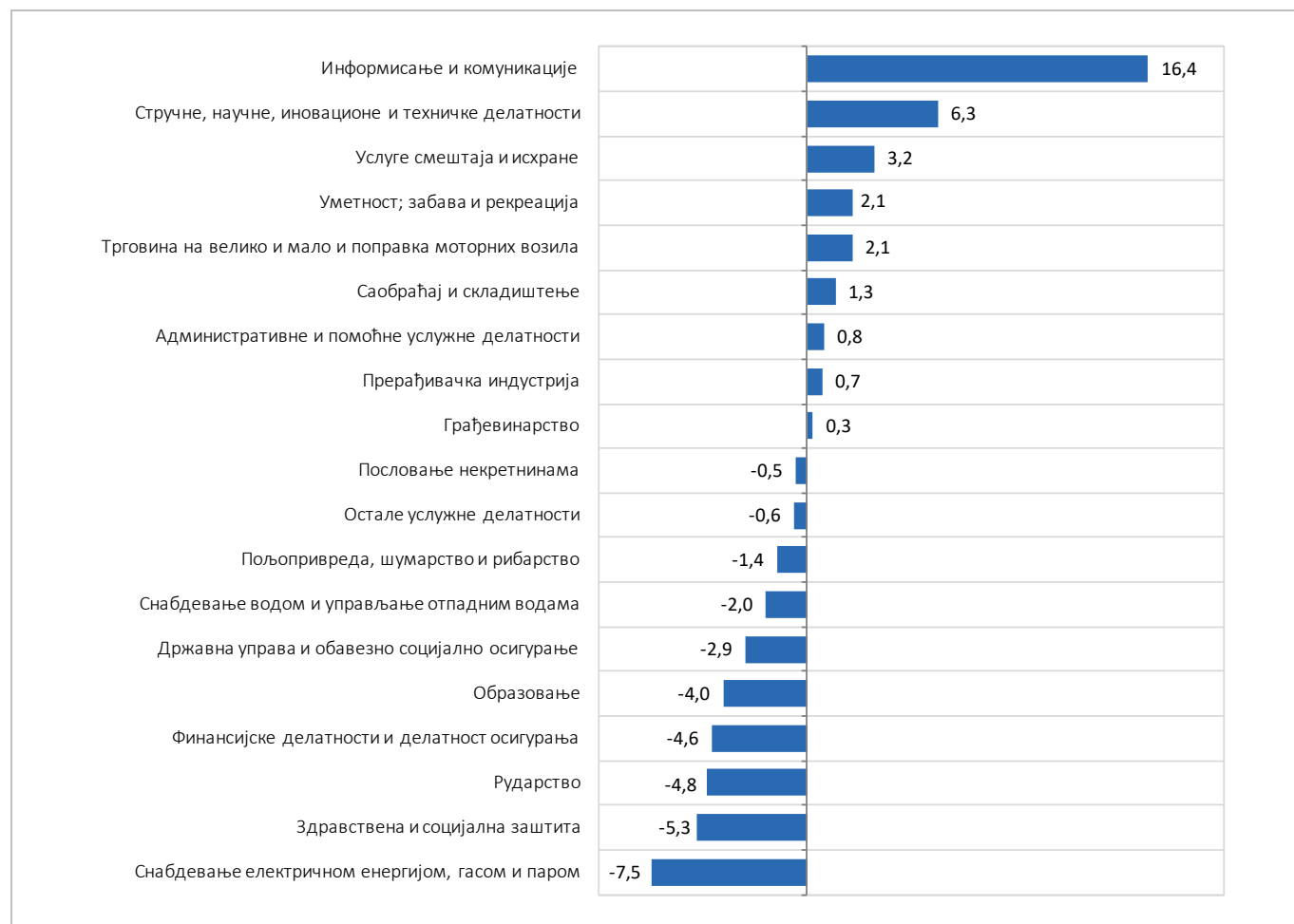
Поређењем зарада без пореза и доприноса по секторима КД (2010) запажа се да је највећи реалан раст у 2022. години, у односу на 2021. годину, остварен у секторима Информисање и комуникације (16,4%), Стручне, научне, иновационе и техничке делатности (6,3%) и Услуге смештаја и исхране (3,2%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у 2022. години обрачуната је у следећим областима: Рачунарско програмирање и консултантске делатности (246 768 динара), Ваздушни саобраћај (176 353), Научно истраживање и развој (158 110), Експлоатација сирове нафте и природног гаса (132 570), Управљачке делатности; саветовање у вези са управљањем (132 319) и Финансијске услуге, осим осигурања и пензијских фондова (129 989).

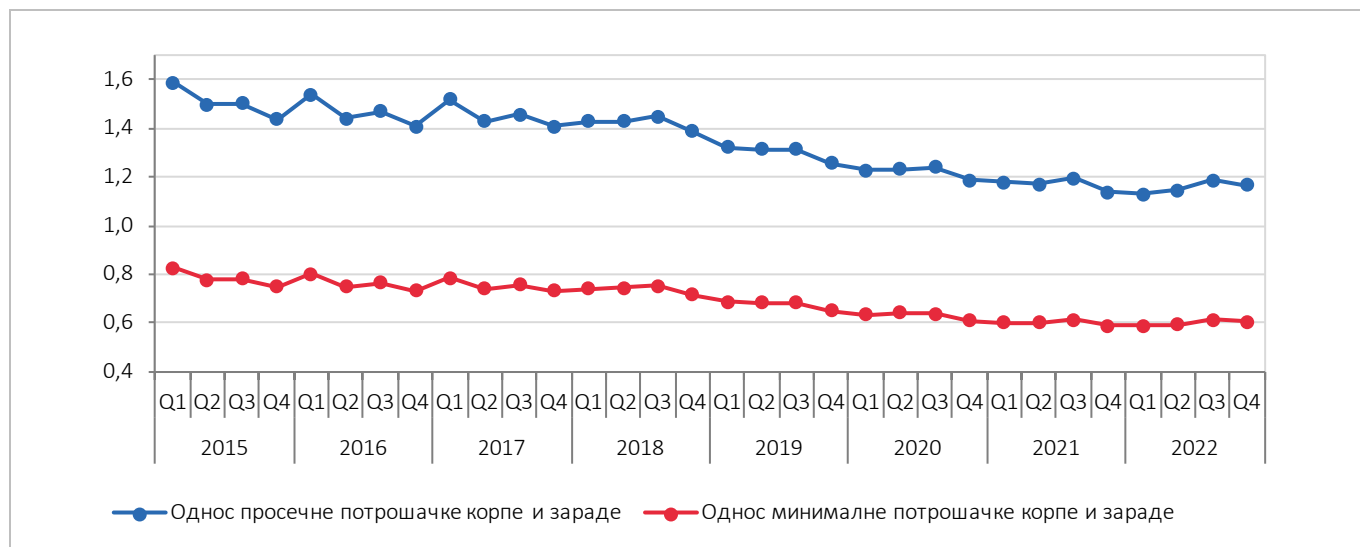
У свим осталим областима зараде су се кретале у распону од 42 526 динара (Делатност припремања и послуживања хране и пића) до 126 190 динара (Производња дуванских производа).

Посматрано по регионима, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у 2022. години обрачуната је у Београдском региону (94 808 динара). У Региону Војводине зарада је износила 71 236 динара, у Региону Јужне и Источне Србије 64 329 динара, а у Региону Шумадије и Западне Србије 62 687 динара.

Графикон 9.3. Реални раст зарада без пореза и доприноса по секторима КД (2010)
(2022. у односу на 2021. годину)



Графикон 9.4. Однос потрошачке корпе⁷ и зараде без пореза и доприноса



Раст животног стандарда становништва у периоду 2015–2022. резултат је, пре свега, динамичног раста зарада. У 2015. години однос просечне потрошачке корпе и просечне зараде (без пореза и доприноса) износио је 1,51, док је у 2022. износио 1,16, што указује да, док је у 2015. за просечну потрошачку корпу домаћинству било потребно 1,51 просечне зараде, у 2022. тај однос је побољшан, тако да је за просечну потрошачку корпу домаћинству било потребно 1,16 просечне зараде.

Однос зараде без пореза и доприноса и просечне потрошачке корпе у четвртном кварталу 2022. године указује на незнатан раст куповне моћи у односу на претходни квартал. За покриће просечне потрошачке корпе у четвртном кварталу 2022. године било је потребно издвојити 1,17 просечних зарада (у трећем кварталу 2022. – 1,19), док је за покриће минималне потрошачке корпе, као и у претходном кварталу, било довољно 0,61 просечне зараде.

У поређењу са истим кварталом претходне године, однос зараде без пореза и доприноса и просечне потрошачке корпе указује на пад куповне моћи (1,19), при чему минимална потрошачка корпа од 0,61 просечне зараде превазилази ниво из истог квартала претходне године (0,59).

Посматрано по градовима, у четвртном кварталу 2022. године, куповну моћ (однос просечне потрошачке корпе и просечне зараде) изнад просека Републике (1,17) имали су Београд (0,94), Нови Сад (1,08), Крагујевац и Ниш (1,15), док су у осталим градовима, који се статистички прате, просечне зараде покривале минималну, али не и просечну потрошачку корпу домаћинства.

⁷ Минимална потрошачка корпа односи се на потрошњу домаћинства која обезбеђује одржавање живота и радног капацитета чланова домаћинства, имајући у виду оптимални биохемијски састав хране (угљени хидрати, беланчевине, масти и калорије). Укупну вредност минималне потрошачке корпе чини збир издатака за храну и осталих производа и услуга који чине личну потрошњу домаћинства.

Просечна потрошачка корпа односи се на потрошњу производа и услуга личне потрошње просечног домаћинства.

Од јануара 2011. године почело је објављивање Нове Просечне и Нове Минималне потрошачке корпе, које су израчунате од јануара 2008. године по новој методологији у Републичком заводу за статистику.

10. ТУРИЗАМ

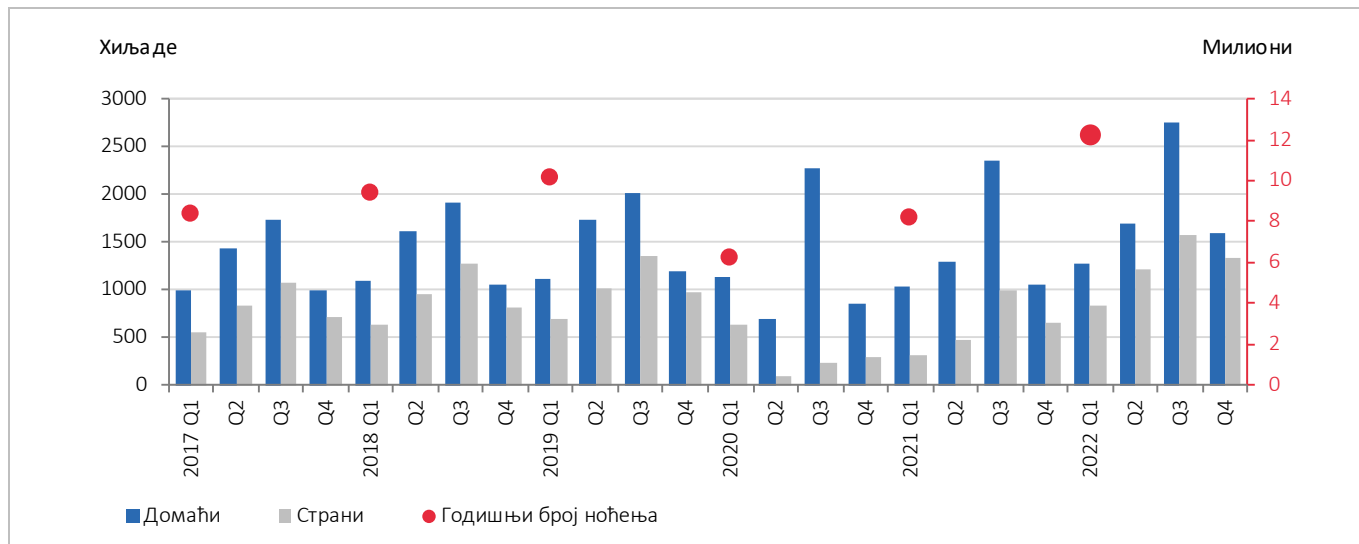
Мултидимензионална и комплексна природа туризма карактерише га као активност испреплетану са многим другим економским активностима – јер, поред пружања смештаја и гастрономских услуга, неизоставне делатности у вези са туризмом су и транспорт, културно-рекреационе делатности, платни промет итд. Изузев тога што промовише и обликује национални идентитет једне земље, туризам има велику улогу и у њеној економији – у неким регионима је чак и једини фактор креирања радних места за локалну популацију и, уопште, једини чинилац одрживог развоја – због чега заслужује посебну аналитичку пажњу.

10.1. НОЋЕЊА ТУРИСТА

Експанзија туризма у Републици Србији започета је 2015. године, најпре подстицајним мерама домаћег туризма, али и порастом интересовања страних туриста у овом периоду. Изражено бројем ноћења, туристички промет је био у порасту све до 2019. године, када је остварен рекордан број од укупно 10,1 милион ноћења. У 2020. години долази до контракције туристичке активности и пада броја ноћења на 6,2 милиона, где су домаћи туристи остварили скоро 5 милиона, а страни око 1,3 милиона ноћења. У 2021. години долази до опоравка и раста броја ноћења на 8,2 милиона. Иако су домаћи туристи поново остварили доминантан број ноћења, и страни туристи су гостовали у нашој земљи у готово дупло већем броју (2,4 милиона) него у 2020. години.

У четвртм кварталу 2022. године број остварених туристичких ноћења износио је 2,9 милиона, што је за 71,7% више у односу на четврти квартал 2021. године. Домаћи туристи су остварили 54,6%, а страни 45,4% од укупног броја ноћења.

Графикон 10.1. Ноћења туриста – домаћи, страни и укупно; квартални и годишњи подаци



Табела 10.1. Ноћења туриста, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Укупно	98,3	28,1	74,9	52,8	76,1	228,4	133,3	148,2	156,3	164,1	129,2	171,7
Домаћи туристи	101,5	39,3	113,0	71,1	91,9	188,5	103,6	123,5	122,2	130,8	117,2	151,4
Страни туристи	93,2	8,9	17,9	30,2	48,3	535,8	412,6	220,0	270,1	253,8	157,5	204,7

10.2. НАЈВАЖНИЈА ТУРИСТИЧКА МЕСТА

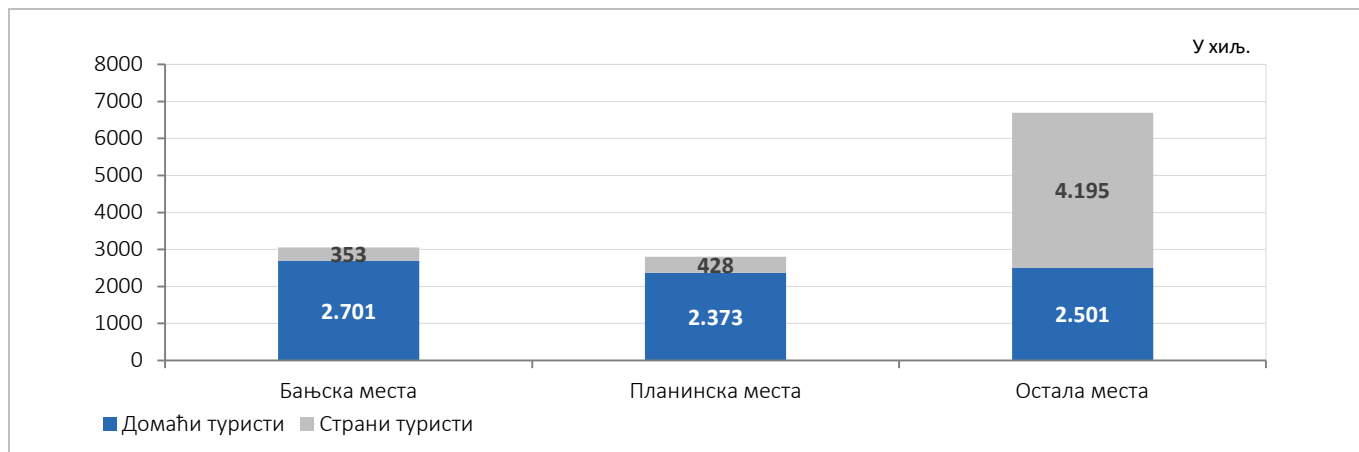
Изражено бројем туристичких ноћења⁸, најфреквентније посећивана туристичка места у 2022. години била су **Остала туристичка места**, са 6,7 милиона ноћења (или око 53,3% од укупних ноћења), што је за 35,2% више ноћења него у 2021. години. У ову категорију места спадају Београд (3,2 милиона ноћења) и већи градови Србије (Нови Сад, Суботица, Ниш). Већину посетилаца Београда чинили су страни туристи (84,3%), а слична ситуација је забележена и у Новом Саду (страни туристи 69,5%) и Суботици, где је око 62% посетилаца било из иностранства.

У **Бањским местима**, другој по реду категорији места према броју туристичких ноћења у 2022. години остварено је око 3,0 милиона ноћења, што је 38,3% више него у 2022. години. Туристи су већином били из Србије (88,4%), а најпосећенија је била Сокобања, са 767,7 хиљада посетилаца. Затим следе Врњачка Бања (756,1 хиљада), Луковска Бања (205 хиљада), Бања Врдник (202 хиљаде) и остале бање.

Планински центри су у 2022. години остварили 2,8 милиона ноћења (или 22,3% од укупног броја ноћења), што је за 33,5% више него у истом периоду претходне године. Златибор је привукао највећи број туриста (673,9 хиљада), који су у највећем броју били из Србије (521,1 хиљада). На Копаонику је остварено 585,1 хиљада ноћења туриста, од којих је такође већина била из Србије (464 хиљаде). Ове две планине су угостиле око 45% укупног броја туриста који су ноћили у планинским центрима.

У готово свим туристичким местима остварен је раст броја ноћења у 2022. години у односу на 2021. годину, а највише у Гамзиградској Бањи (индекс 225,6), Новопазарској Бањи (индекс 152,2), Голији (индекс 145,3), и Сијаринској Бањи (индекс 89,2).

Графикон 10.2. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима у периоду јануар–децембар 2022.



10.3. ЗЕМЉА ПОРЕКЛА СТРАНИХ ТУРИСТА

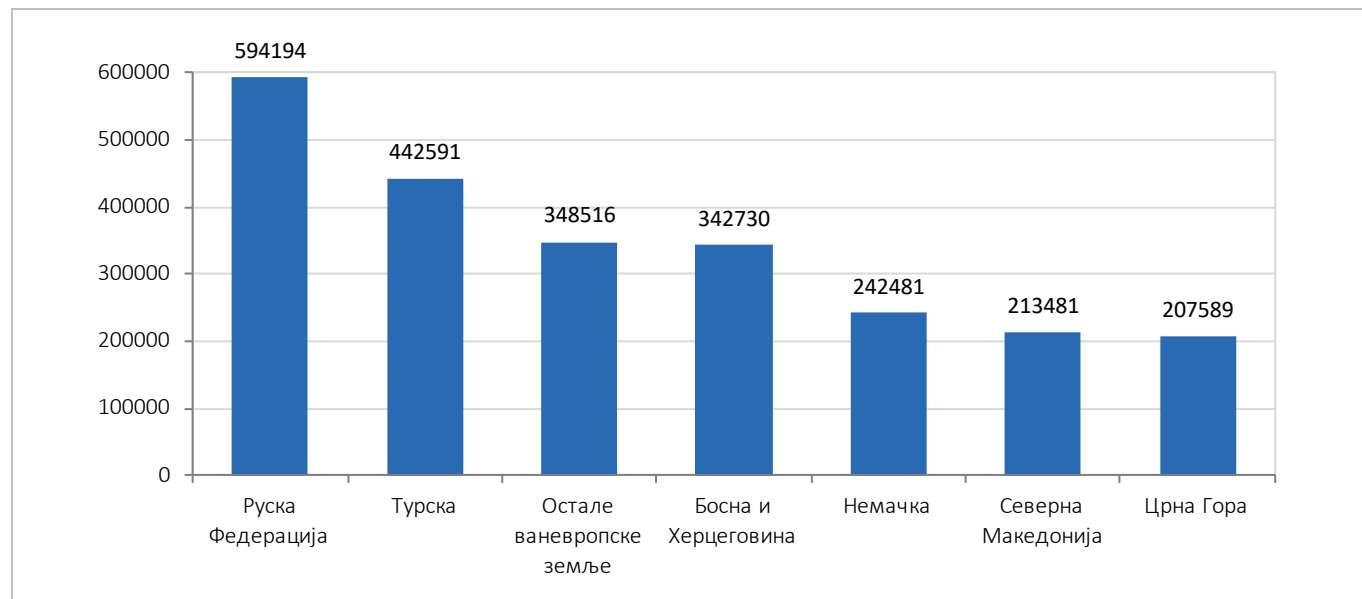
У 2022. години број ноћења страних туриста је био већи за 49,3% него у 2021. години. У периоду јануар–децембар 2022. године Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља света. Највећи број ноћења (79,5%) остварили су туристи из Европе.

Три земље чији су туристи остварили највише ноћења су Руска Федерација (594,2 хиљаде), Турска (442,6 хиљада) и остале ваневропске земље (348,5 хиљада). На четвртм месту по броју ноћења су посетиоци из Босне и Херцеговине (342,7 хиљада), а затим из Немачке (242,5 хиљада), Северне Македоније (213,5 хиљада) и Црне Горе (207,6 хиљада). Ноћења туриста из ових седам земаља чине скоро половину од укупног броја ноћења реализованих у 2022. години.

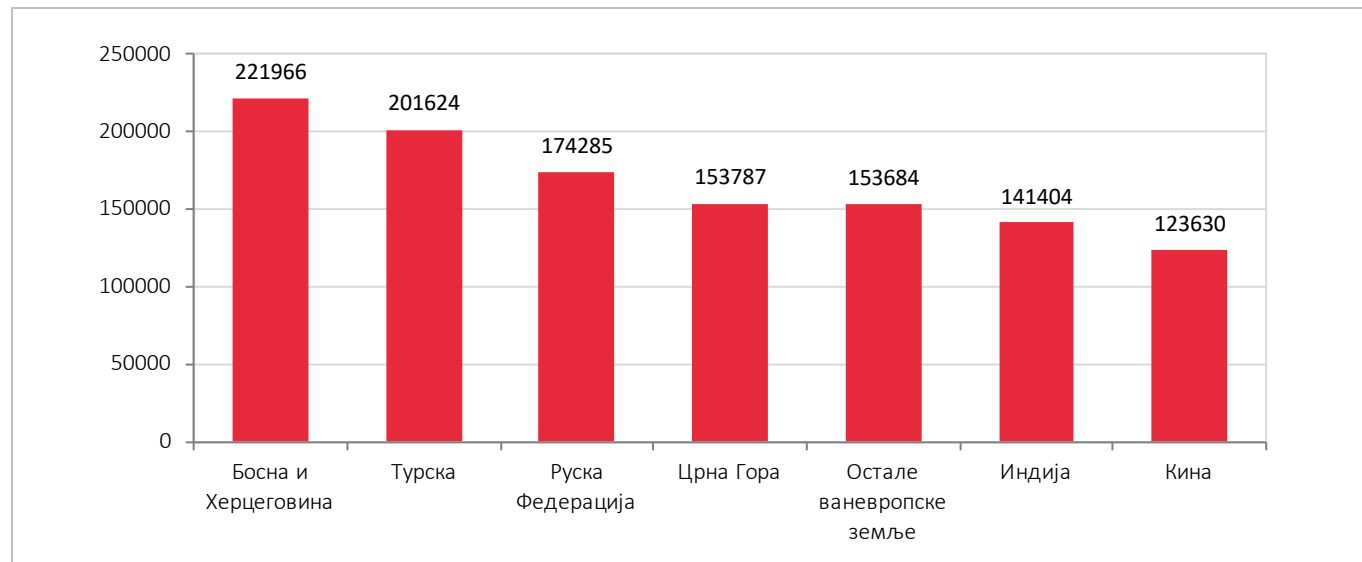
⁸ Збир података по врстама места (бање, планински центри, остала места) не даје тачан број ноћења туриста у Републици Србији с обзиром на то да подручја појединих туристичких места припадају истовремено различитим врстама места (нпр. истовремено су и бања и планински центар).

Поређења ради, на графикону 10.4 приказан је број туристичких ноћења у 2021. години, када је туризам још био под негативним утицајем епидемије коронавируса.

Графикон 10.3. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, 2022.



Графикон 10.4. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, 2021.



Напомена: У свим публикацијама Републичког завода за статистику од 2022. године подаци о туристичком промету објављују се на основу статистичке обраде података преузетих из административног извора, Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста). Закључно са децембром 2021. године, подаци су се прикупљали, обрађивали и објављивали на основу статистичког истраживања о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима (ТУ-11).

Сви индекси туристичког промета (доласци и ноћења туриста) у 2022. израчунавају се на основу података Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста) за 2022. и 2021. Променом извора података, самим тим и обухвата, резултати добијени истраживањем (ТУ-11, за прошлу годину) и из административног извора (еТуриста, за ову годину) нису упоредиви.

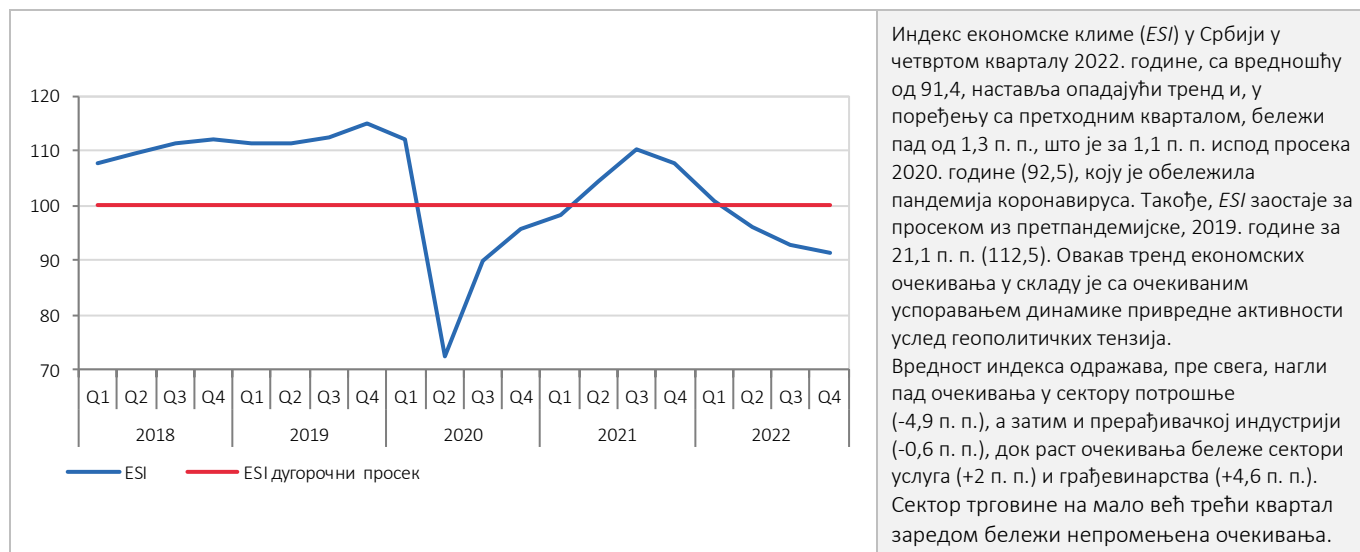
11. ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ

11.1. ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ (ECONOMIC SENTIMENT INDICATOR – ESI)

Индекс економске климе (енгл. *Economic Sentiment Indicator – ESI*) представља композитни индикатор чија је сврха да прикаже ставове произвођача и потрошача о економским кретањима и економској стабилности. Будући да увид у очекивања економских субјеката може бити важан сигнал промене економских кретања, овај индикатор се често користи за процену економске ситуације, за краткорочне прогнозе, у научне и аналитичке сврхе, као и за међународна поређења и креирање економских политика.

ESI је развијен од стране Генералног директората за привреду и финансије Европске комисије (DG ECFIN). Добија се на основу пет различитих истраживања произвођача и потрошача, чији ставови дају поуздане назнаке економских кретања, а на основу којих су креирани индикатори поверења. Индикатори поверења анализираних сектора су пондерисани, како би најбоље био одражен њихов утицај на привредне активности, и то – прерађивачка индустрија 40%, услужне делатности 30%, потрошња становништва 20%, грађевинарство 5% и трговина на мало 5%. Вредност ESI изнад 100 указује на побољшање економске активности, док вредност испод 100 указује на њено погоршање.⁹

Графикон 11.1. Индекс економске климе¹⁰ (%) (десезонирани подаци)



Извор: Европска комисија, обрада: Републички завод за статистику. Квартални подаци представљају тромесечни просек.

Табела 11.1. Индикатори поверења по секторима и индекс економске климе – раст у односу на дугорочни просек (%)

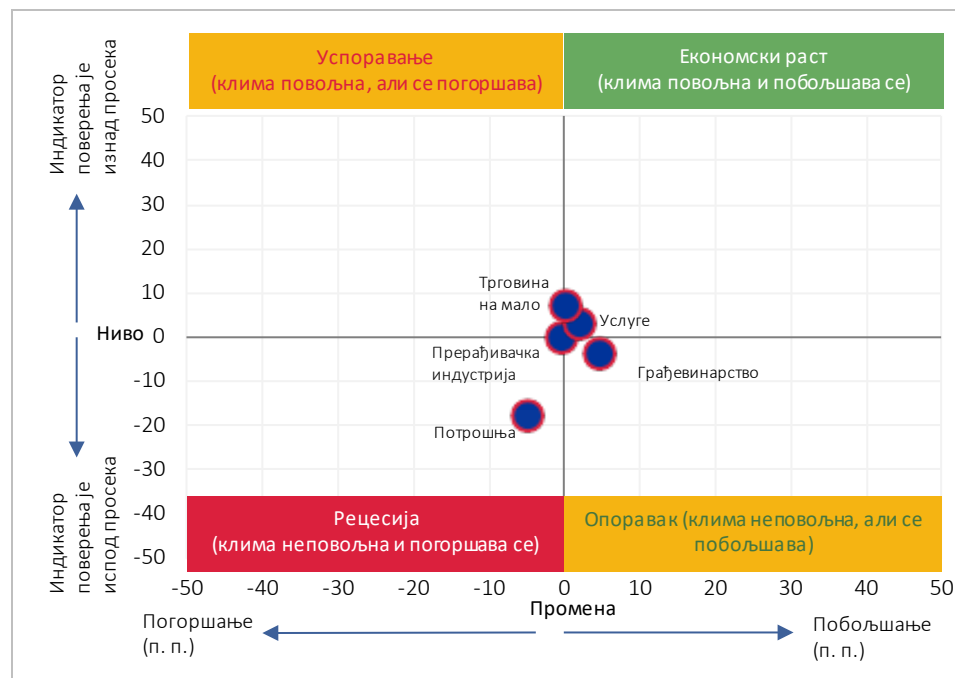
Индикатори поверења	Минимум		Просек	Максимум		2021				2022			
	квартал	вредност		квартал	вредност	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Прерађивачка индустрија	Q2 2020	-9,3	3,8	Q3 2018	8,0	0,0	1,6	4,5	6,6	0,2	-0,7	1,0	0,4
Услуге	Q2 2020	-40,5	6,6	Q2 2016	16,2	-0,1	8,1	14,2	8,2	6,7	7,0	1,2	3,2
Трговина на мало	Q2 2020	-11,8	8,2	Q4 2019	17,0	5,0	7,3	9,4	7,6	8,5	7,5	7,5	7,5
Грађевинарство	Q3 2013	-40,9	-10,6	Q3 2019	7,0	-4,9	-2,1	-1,8	-1,7	-1,1	-5,9	-7,8	-3,2
Потрошачи	Q4 2014	-20,6	-4,9	Q1 2020	10,7	4,1	5,7	6,8	2,2	2,3	-6,0	-12,3	-17,2
Индекс економске климе	Q2 2020	72,3	102,2	Q4 2019	115,0	98,4	104,5	110,4	107,8	100,7	95,9	92,7	91,4

⁹ ESI се израчунава као индекс са средњом вредношћу 100 и стандардном девијацијом 10. Више о методологији:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcs_user_guide.pdf

¹⁰ Подаци за Индекс економске климе (ESI) ревидирани су у складу са унапређеном методологијом сезонског прилагођавања података, која се примењује од априла 2022. године.

Графикон 11.2. Семафор економске климе

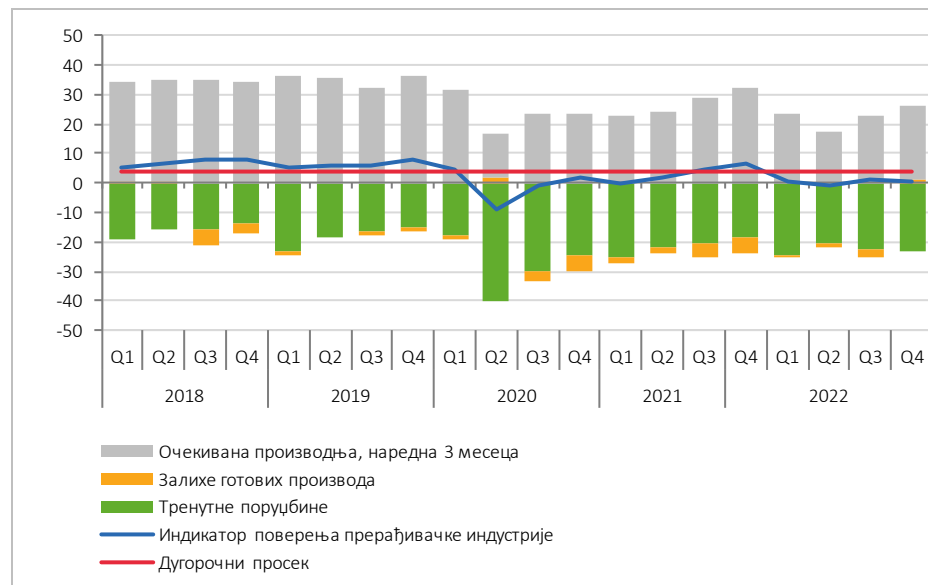


Семафор економске климе, креиран на бази десезонираних индикатора поверења, показује да се у фази рецесије налази једино сектор потрошње, што указује на негативан тренд очекивања међу потрошачима, наспрот сектору услуга, који улази у фазу економског раста, уз климу која бележи тенденцију побољшања. У фази опоравка налази се сектор грађевинарства, док сектори трговине на мало и прерађивачке индустрије бележе извесну стагнацију, што их доводи у фазу успоравања.

11.2. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Индикатор поверења прерађивачке индустрије укључује одговоре економских субјеката о уговореним поруџбинама, очекиваној производњи и залихама готових производа.

Графикон 11.3. Индикатор поверења прерађивачке индустрије (%) (десезонирани подаци)

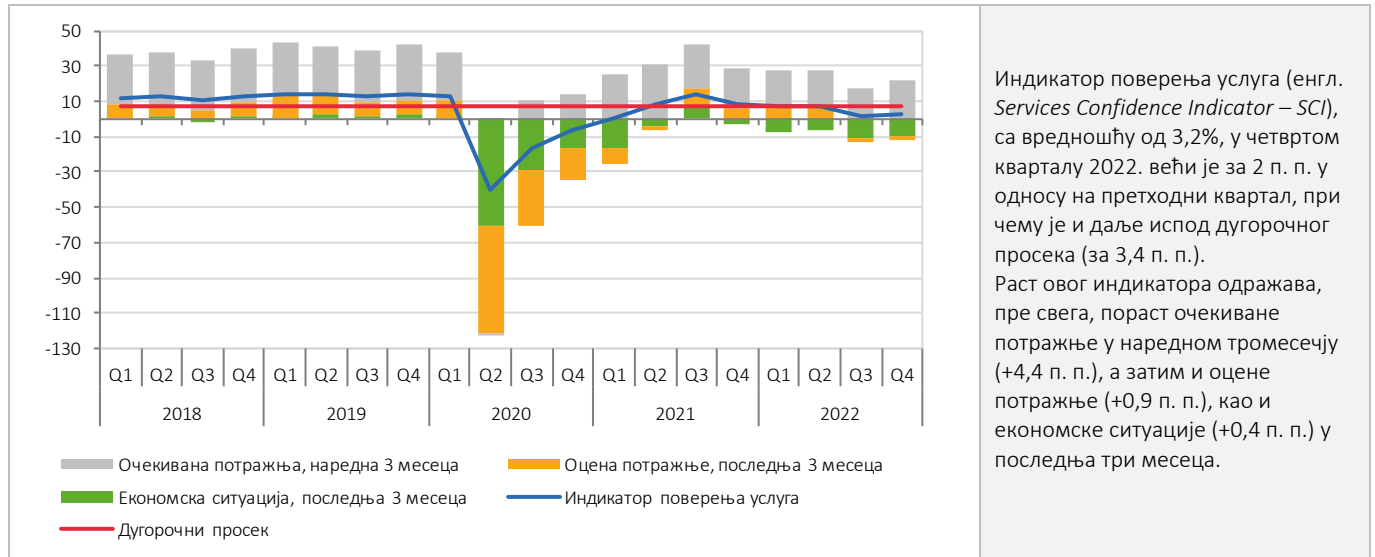


Индикатор поверења прерађивачке индустрије (енгл. *Industry Confidence Indicator – ICI*) у четвртм кварталу 2022. износио је 0,4% или 0,6 п. п. мање у односу на претходни квартал, што је за 3,4 п. п. испод дугорочног просека. Вредност овог индикатора одражава додатно продубљивање негативних оцена привредника у погледу тренутних поруџбина (-0,3 п. п.), док су нешто оптимистичнија очекивања када су посреди залихе готових производа (+3,6 п. п.), као и производња у наредном тромесечју (+1,9 п. п.).

11.3. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА У СЕКТОРУ УСЛУГА

Истраживање у области услужних делатности састоји се од питања о економској ситуацији, текућој и очекиваној потражњи за услугама.

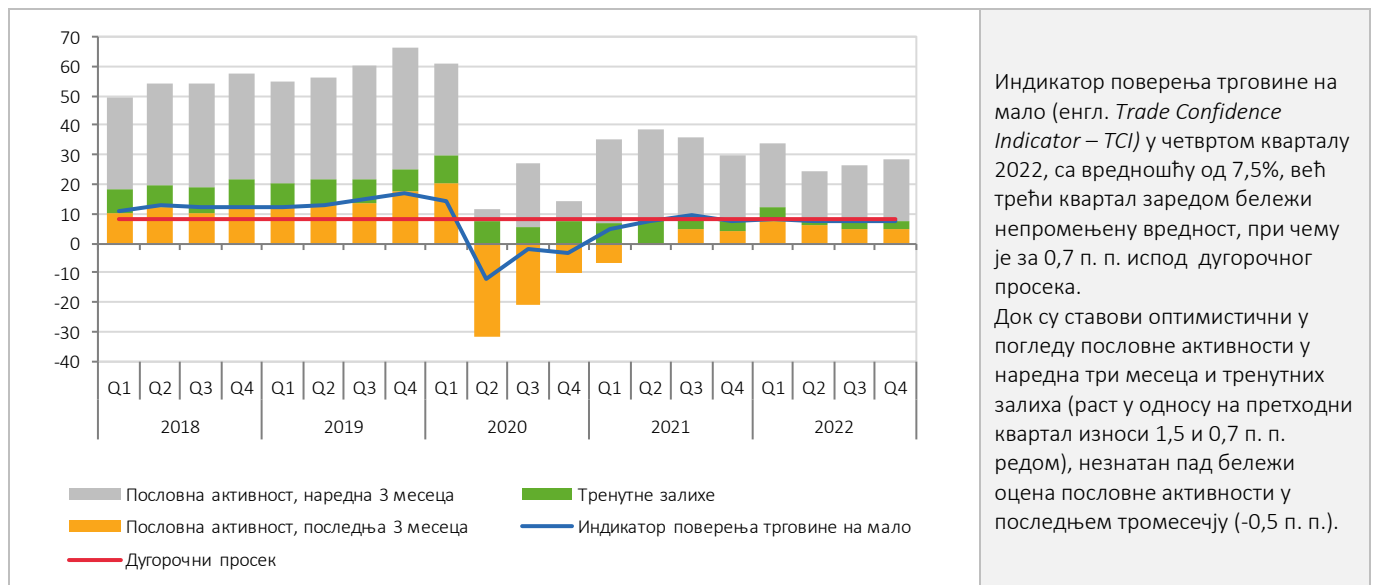
Графикон 11.4. Индикатор поверења услуга (%) (десезонирани подаци)



11.4. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ТРГОВИНЕ НА МАЛО

Истраживање у области трговине на мало састоји се од питања о тренутној и будућој пословној активности предузећа и стању залиха.

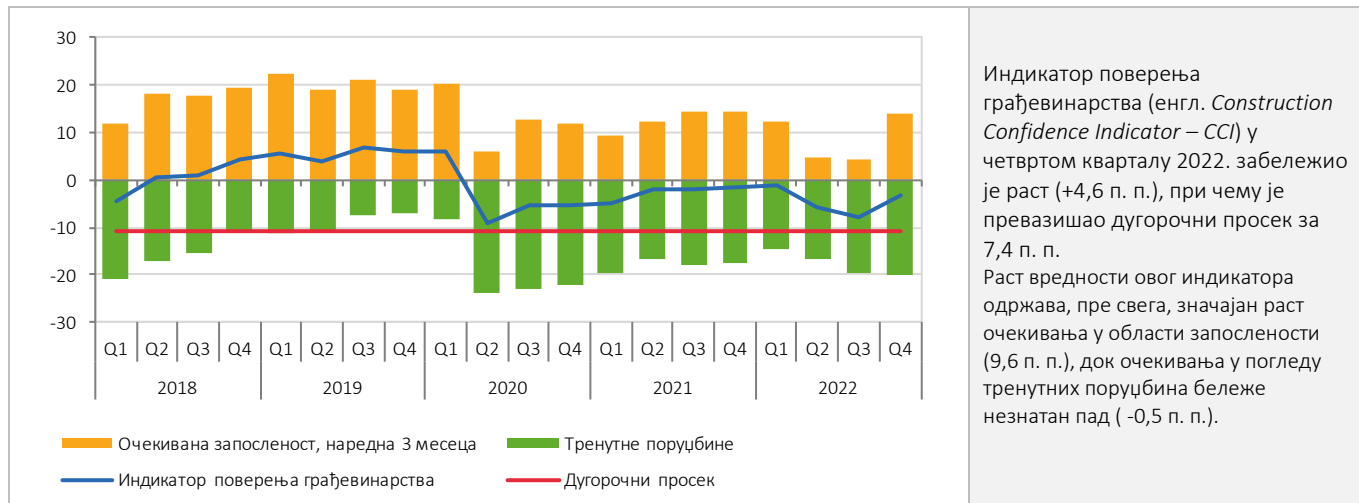
Графикон 11.5. Индикатор поверења трговине на мало (%) (десезонирани подаци)



11.5. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ГРАЂЕВИНАРСТВА

Истраживање у области грађевинарства састоји се од питања о уговореним поруџбинама и очекиваној запослености.

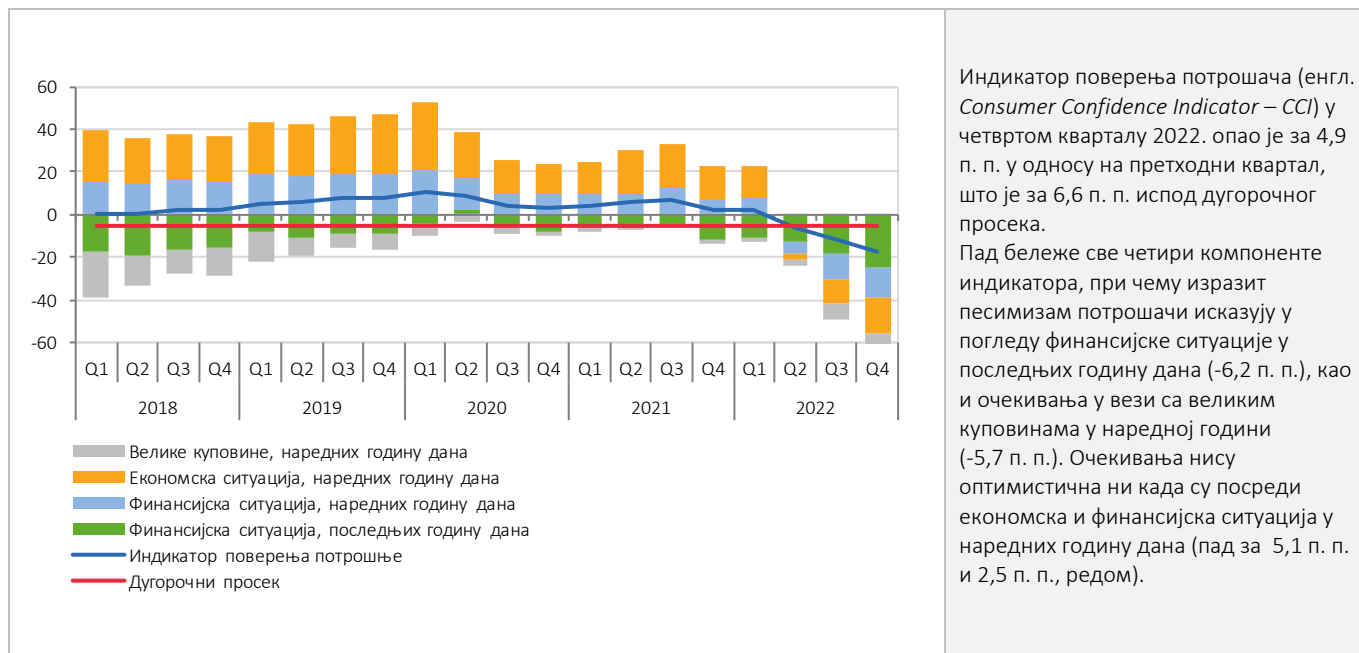
Графикон 11.6. Индикатор поверења грађевинарства (%) (десезонирани подаци)



11.6. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ПОТРОШАЧА¹¹

Истраживање о потрошњи становништва састоји се од питања о финансијској ситуацији домаћинства, општој економској ситуацији и очекивањима у вези са већим куповинама.

Графикон 11.7. Индикатор поверења потрошача (%) (десезонирани подаци)

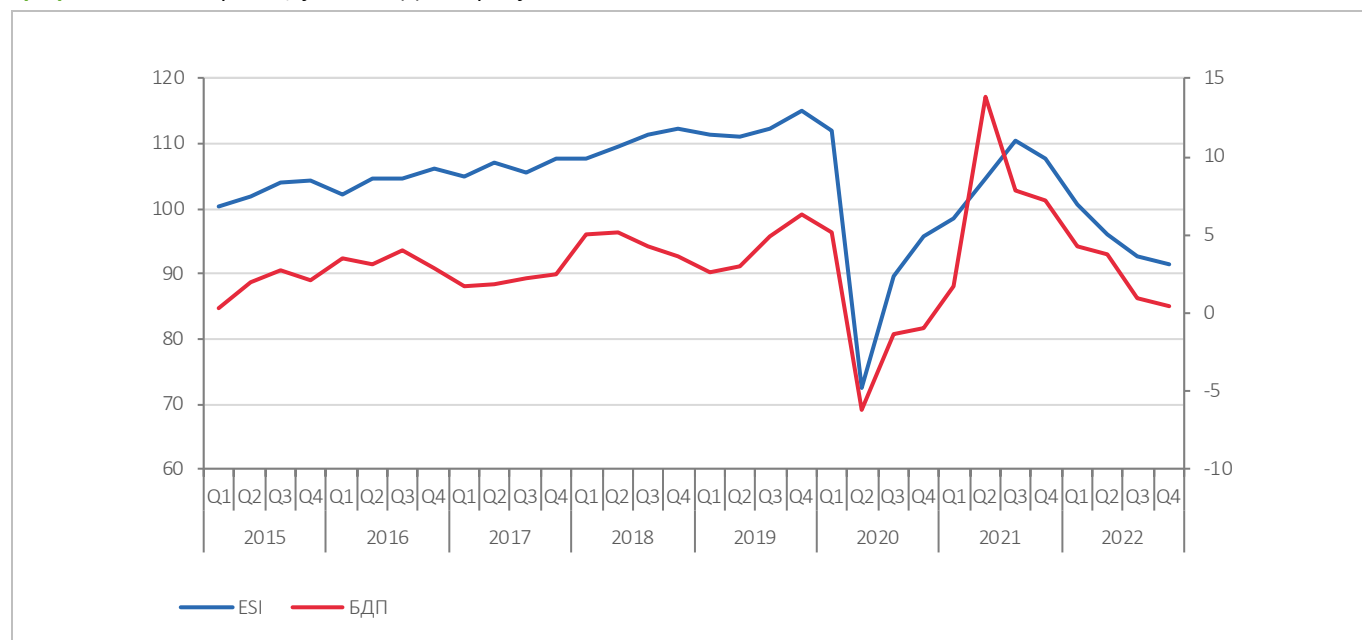


¹¹ Методологија израчунавања индикатора поверења потрошача је измењена од стране Европске комисије почев од 2018. године и, у складу с тим, подаци су ревидирани.

11.7. КОРЕЛАЦИЈА *ESI* И БДП-А СРБИЈЕ

Истраживачи и доносиоци економских одлука често укључују *ESI* као експланаторну варијаблу са релевантним информацијама за моделирање економског развоја, посебно ако се има у виду да су подаци о економској клими расположиви пре већине економских показатеља. Најчешће коришћена референтна (објашњавајућа) серија за *ESI* је бруто домаћи производ (БДП), јер одражава кретања у привреди као целини. Ако се има у виду да *ESI* представља коинцидентни индикатор (испољава промене кад и референтна серија), може се закључити да релативно добро прати кретање БДП-а, што потврђује и коефицијент корелације од 0,68.

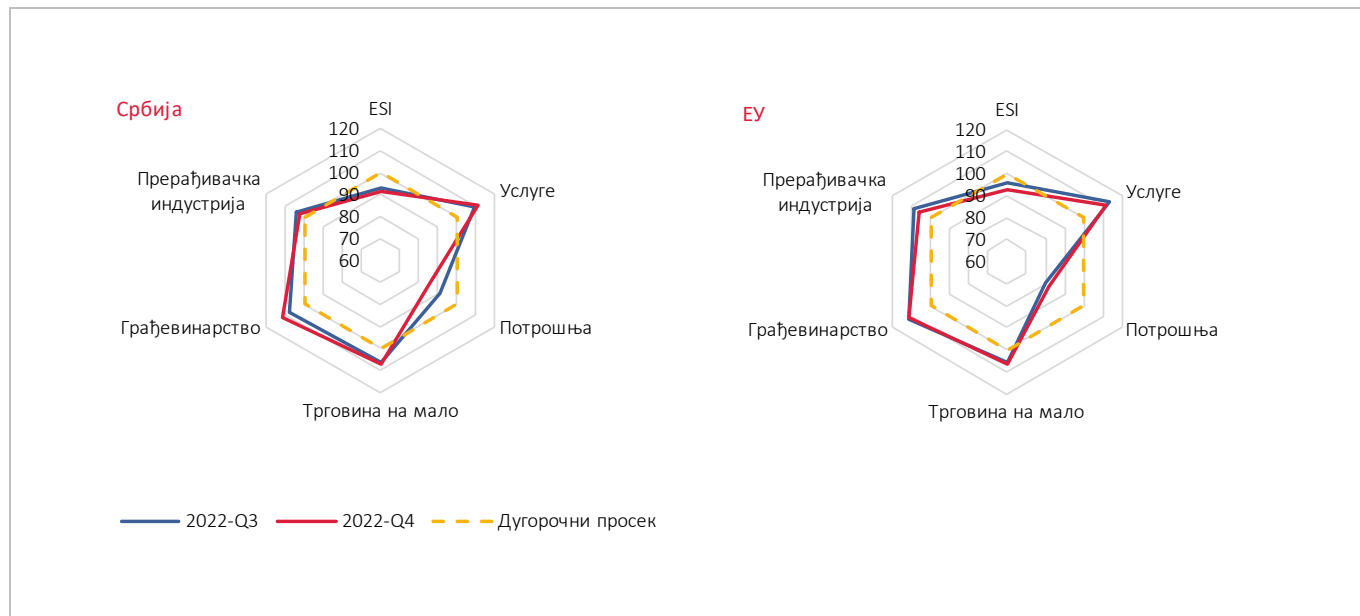
Графикон 11.8. Корелација *ESI* и БДП-а Србије



11.8. ИНДИКАТОР ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Већина земаља ЕУ бележи погоршање економске климе у четвртном кварталу 2022. (у односу на претходни квартал), што је узроковало да *ESI* забележи пад (са вредности 92,8) за 2,6 п. п. Највећи пад очекивања у ЕУ забележен је у сектору прерађивачке индустрије (-2,8 п. п.), а затим и услуга (-1,9 п. п.).

Графикон 11.9. Показатељи економске климе



КАКО ТУМАЧИТИ РАДАР?

Скала радар графика дефинисана је у интервалу од 60 до 120 (просек = 100). Најновији квартални исходи (IV квартал 2022) упоређени су са претходним кварталним исходима (III квартал 2022) и дугорочним просеком (= 100) одговарајуће серије индикатора поверења. Развој удаљен од центра одражава побољшање индикатора поверења, а приближавање центру представља погоршање.

12. РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ

Полазна тачка у сагледавању различитих аспеката регионалних асиметрија је статус градова и општина Србије на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, број 104/2014). У складу са Уредбом, осим Београдског региона, који нема ниједну општину са статусом неразвијеног подручја, у остала три региона број и величина неразвијених општина изразито варирају – Регион Војводине има само једну у групи изразито недовољно развијених (од укупно 46 општина), Регион Јужне и Источне Србије има чак 30 (од укупно 53), а у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус има 13 од укупно 53 општине. С друге стране, ниједна општина у Региону Војводине нема статус девастиране (девастирана општина је она чији је степен развијености испод 50% републичког просека – погледати Речник термина), у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус имају три општине, а у Југоисточном региону чак њих 16.

Неуједначен економски раст у Србији последњих деценија допринео је продубљивању већ постојећих територијалних неједнакости. Регионална поларизација присутна је на неколико нивоа – неразвијено подручје, развијени центар и недовољно развијена периферија. Регионалне неравнотежности – изражене преко економских, социјалних, демографских и инфраструктурних индикатора – одражавају карактеристике економског и друштвеног система земље.

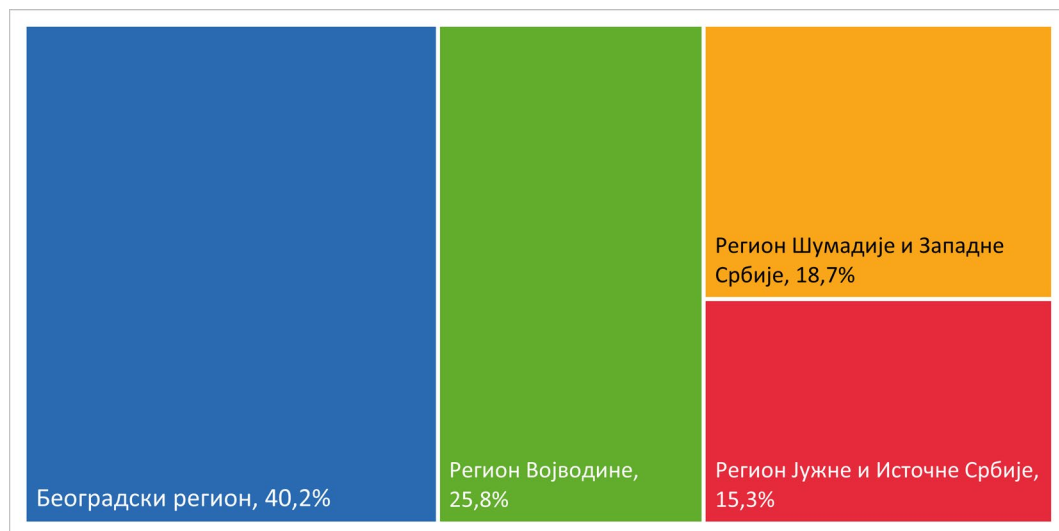
■ Бруто домаћи производ

Регионални бруто домаћи производ представља примарни статистички индикатор за мерење економских перформанси региона и ефективности регионалних политика и програма усмерених на редукцију јаза између региона.

Од укупног БДП-а у 2021. години, посматрано на нивоу НСТЈ 2 региона, највише је остварено у Београдском региону (40,2%), затим у Региону Војводине (25,6%), Региону Шумадије и Западне Србије (18,3%) и Региону Јужне и Источне Србије (14%).

Ако се има у виду да Београдски регион обухвата 3,7% простора на коме живи 24% становника Србије, јасно је да је уједно реч о региону са највећим БДП-ом по становнику (1 492 000 динара по становнику, односно 62,6% више у односу на републички просек, или двоструко више у односу на Регион Јужне и Источне Србије). Остали региони бележе исподпросечне вредности БДП-а по становнику, и то Регион Војводине (-3,5%), Регион Шумадије и Западне Србије (-31,6%) и Регион Јужне и Источне Србије (-27,9%).

Графикон 12.1. Учешћа региона у националном БДП-у, 2021.



■ Просечне зараде

Ниво развијености региона, мерен просечним зарадама (без пореза и доприноса) у 2022. години, креће се у размери 1,5 : 1, при чему су највише зараде забележене у Београдском региону, спрам Региона Шумадије и Западне Србије, где су зараде најниже. Просечна зарада без пореза и доприноса у Београдском региону износила је 94 808 динара или 127% просека Републике Србије (74 933 динара), у Региону Војводине је незнатно испод републичког просека (71 236 динара или 95% републичког просека), док су Регион Јужне и Источне Србије и Регион Шумадије и Западне Србије остварили 86% и 84%, редом, националног нивоа (64 329 динара и 62 687 динара, респективно). У свим регионима просечна зарада бележи раст у односу на претходну годину, а највеће релативно повећање остварено је у Београдском региону, за 15,4%.

У 82 општине су просечне зараде без пореза и доприноса биле испод 80% просека Републике, односно у појединим београдским општинама просечна зарада је била више него дупло већа у односу на општину Бојник (са најнижом просечном зарадом – 49 706 динара). Такође, на зачељу лествице налазе се општине Прешево, са зарадом у просеку од 50 627 динара, Власотинце (52 009) и Блаце (52 204).

■ Тржиште рада

Корелација стопе незапослености и степена развијености региона веома је висока, па, у складу с тим, Регион Јужне и Источне Србије, са вредношћу стопе незапослености од 11,8% у 2022. години, за 25,2% превазилази просек Србије (који износи 9,4%), насупрот Београдском региону, где је стопа незапослености најнижа (7,9%, односно 16,1% испод националног просека). Такође, када је посредни стопа запослености, предњачи Београдски регион, са стопом од 54,2% или 7,8% изнад просека Србије, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа стопа – 45,5% или 9,5% испод републичког просека (који износи 50,3%).

У 2022. години, Регион Шумадије и Западне Србије бележи највеће учешће у укупној запослености (27,5%), али је зато у овом региону забележена и скоро трећина укупно незапослених (31,5%). Регион Јужне и Источне Србије са 19% има најмање учешће у укупној запослености Србије, при чему учествује са 24,4% у укупној незапослености Србије (према Анкети о радној снази).

■ Извозна активност

За разлику од других показатеља, Београдски регион у 2022. нема примат у укупном робном извозу Србије (учешће износи 23,3%). Регион Војводине предњачи са учешћем у робном извозу од 33,6%, а затим следе Регион Шумадије и Западне Србије (21%) и Регион Јужне и Источне Србије (20%). Извоз по становнику најбоље осликава регионалне асиметричности, па је тако Регион Војводине, са извозом по становнику од 5 075 евра, за 26% виши од републичког просека и скоро двоструко превазилази вредност извоза по становнику Региона Шумадије и Западне Србије (3 111 евро), који је за 23% нижи од републичког просека. Регион Војводине, као водећи извозник у 2022. години, бележи у структури извоза¹² највеће учешће пољопривредно-прехрамбених производа (22%), пре свега житарица (32,2%), при чему је најзначајнији извозни производ кукуруз (15,% извоза пољопривредно-прехрамбених производа).

■ Демографска структура

Према последњим расположивим подацима за 2021. годину, густина насељености у Београдском региону је 6,8 пута виша од просечне густине насељености у Републици Србији, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа густина насељености – 28% испод републичког просека. Иако сви региони релативно уједначено партиципирају у укупној популацији Србије, унутаррегионалне разлике су знатно израженије. Тако је, на пример, у осам градова Региона Војводине концентрисано више од половине становништва Региона (53,7%). Међутим, популациона неравномерност је најизраженија у друга два региона: Регион Шумадије и Западне Србије има десет градова у којима живи 55% укупног становништва Региона, док у 13 неразвијених општина живи свега 13%. Овај однос је још израженији у Региону Јужне и Источне Србије, у којем у девет градова живи 56% популације, док у чак 30 неразвијених општина живи тек 31% становништва. Поред тога, због економских миграција, број становника Београдског региона константно расте (за 1,8% између 2011. и 2021. године), док број становника у остала три региона опада. То истовремено значи да

¹² Према Стандардној међународној трговинској класификацији (СМТК).

ће разлике у густини насељености додатно расти, јер насељеност у Региону Јужне и Источне Србије постаје све разуђенија, док у Београдском региону постаје све гушћа.

■ Саобраћајна инфраструктура

У Републици Србији постоје велике регионалне и унутаррегионалне разлике у погледу инфраструктурне опремљености (саобраћајне, телекомуникационе и водопривредне, односно пратеће супраструктуре). Преко квалитета путева, телекомуникација и савремених услова становања, разлике се, пре свега, манифестују кроз неразвијено јужно подручје и развијенији север Србије. Незадовољавајуће стање путне мреже нарочито је изражено код општинских (локалних) путева, неопходних за свакодневно функционисање, развој и активирање општина и насеља. На ово нам јасно указује податак да је у 40 општина¹³ учешће општинских путева са савременим коловозом испод просека, док четири општине бележе учешће испод 20%, и то су управо неразвијена и девастирана подручја која се суочавају са највећим развојним проблемима. Такође, *стопа обнављања аутомобила* (број први пут регистрованих аутомобила у односу на укупан број регистрованих аутомобила), као показатељ социоекономских неједнакости на регионалном нивоу, у 2022. варира од 5,7 у Региону Јужне и Источне Србије до 7,8 у Београдском региону, где је регистровано свако четврто путничко возило. Број први пут регистрованих аутомобила, у поређењу са бројем становника у 2022. години, одражава сличан однос, тако што Београдски регион премашује просек Србије за 33%, на супрот Региону Јужне и Источне Србије, који је за 24% испод националног просека.

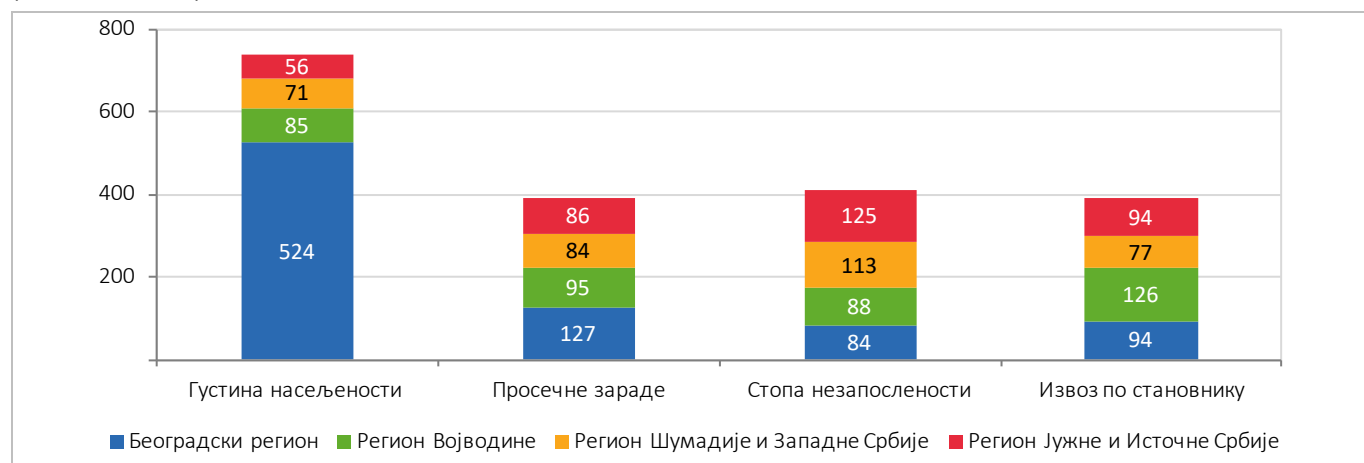
Регионална асиметричност је сагледана преко односа екстремних (највиших и најнижих) вредности кључних индикатора. На пример, највећа густина насељености је забележена у Београду и девет пута превазилази густину насељености у Региону Јужне и Источне Србије, где је најнижа (табела 12.1).

Табела 12.1. Екстремне вредности индикатора регионалне асиметричности, 2022.

Индикатори	Густина насељености, km ² , 2021	БДП/ст., 2021	Просечне нето зараде	Стопа незапослености	Извоз по становнику	Демографско пражњење, 2011–2021 (%)
Екстремне вредности (највиша : најнижа)	9 : 1	2,3 : 1	1,5 : 1	1,5 : 1	1,6 : 1	(-9,9) : (+1,8)
	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион	Регион Војводине : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион

Графикон 12.2. Диспропорције на нивоу региона у Србији, 2022. (%)

(ниво РС = 100%)



¹³ Подаци се односе на 2021. годину.

Табела 12.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (ниво РС = 100%)

	2020				2021 ¹⁴				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Београдски регион												
Просечне зараде у динарима	124,0	123,5	123,3	124,1	124,0	123,8	124,6	126,2	125,8	125,8	126,3	128,0
Стопа запослености	109,0	104,1	102,0	102,6	109,5	109,1	107,2	106,2	106,7	107,1	108,9	108,4
Стопа незапослености	73,2	83,6	86,7	89,9	75,0	81,1	83,8	81,6	81,1	84,3	84,3	83,7
Извоз по становнику у еврима	99,5	110,4	97,6	98,8	93,2	94,2	97,4	96,4	91,0	91,3	94,1	100,5
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	130,7	137,3	130,0	125,7	125,0	136,8	124,3	125,4	126,3	135,8	132,6	135,1
Регион Војводине												
Просечне зараде у динарима	95,2	94,9	95,2	95,5	95,2	94,8	94,5	95,1	95,1	94,9	94,9	95,4
Стопа запослености	97,7	97,5	100,0	99,2	101,9	99,2	101,6	102,8	99,8	99,4	101,6	100,0
Стопа незапослености	86,6	82,2	80,0	87,9	85,2	86,5	83,8	89,8	91,5	86,5	83,1	88,0
Извоз по становнику у еврима	134,3	134,9	130,8	135,4	136,8	131,8	125,6	123,1	125,6	128,8	125,3	122,9
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	95,1	91,7	91,1	94,7	94,4	89,7	90,2	94,1	95,2	90,5	88,6	91,5
Регион Шумадије и Западне Србије												
Просечне зараде у динарима	84,8	85,1	85,5	84,7	84,9	85,2	85,2	84,2	83,9	83,9	83,9	83,0
Стопа запослености	101,4	102,3	102,6	103,6	98,9	100,0	101,0	100,4	102,2	99,4	98,6	100,2
Стопа незапослености	118,6	106,8	107,8	104,0	114,8	122,5	110,5	109,2	109,4	116,9	109,0	106,5
Извоз по становнику у еврима	81,3	74,5	84,2	83,1	79,6	80,4	79,0	76,9	76,8	77,4	76,9	76,9
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	95,2	94,2	97,0	97,5	98,9	94,5	101,0	99,7	96,9	94,3	100,2	97,9
Регион Јужне и Источне Србије												
Просечне зараде у динарима	87,6	88,4	88,2	87,8	87,8	88,3	87,9	85,7	86,6	86,9	86,1	83,9
Стопа запослености	90,8	95,6	93,6	92,6	88,3	90,3	88,2	88,4	89,5	93,1	89,8	89,6
Стопа незапослености	126,8	131,5	133,3	123,2	131,3	109,0	127,6	124,5	124,5	112,4	133,7	126,1
Извоз по становнику у еврима	81,4	76,8	84,2	78,5	82,6	88,0	93,1	98,4	101,0	95,0	90,4	89,3
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	75,8	74,1	79,5	79,1	78,2	76,0	81,7	77,6	78,6	76,7	75,6	72,4

¹⁴ Индикатори тржишта рада – стопа запослености и стопа незапослености, креирани су према новој, редизајнираној методологији Евростата, коју Републички завод за статистику спроводи у оквиру истраживања Анкета о радној снази од 2021. године. Промена методологије извршена је на основу и у складу са новом Уредбом Европског парламента и Савета, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године. Више информација о методолошким променама и њиховим ефектима на главне статистичке показатеље може се наћи у посебној публикацији преко линка: <https://www.stat.gov.rs/vesti/20210628-anketa-o-radnoj-snazi-nova-metodologija/>



РЕЧНИК ТЕРМИНА

Класификација региона и јединица локалне самоуправе (општина) према Уредби. Уредбом је утврђена јединствена листа развијености региона (који су, према степену развијености, разврстани у развијене и недовољно развијене регионе) и општина, разврстаних у четири групе и девастирана подручја. У првој групи су општине чији је степен развијености изнад републичког просека, у другој општине са степеном развијености у распону од 80% до 100% републичког просека, трећој припадају недовољно развијене општине, чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека, док су у четвртој групи изразито недовољно развијене општине, чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Девастирана подручја су општине из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека (на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија). Региони се разврставају на основу вредности БДП-а по становнику у региону у односу на републички просек, за референтни период. Развијени региони су региони који остварују вредност БДП-а изнад вредности републичког просека (Београдски регион и Регион Војводине). Недовољно развијени региони су региони у којима је вредност БДП-а испод вредности републичког просека (Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Јужне и Источне Србије). Такође, статус недовољно развијеног региона има Регион Косово и Метохија.

Демографско пражњење је појам који осликава природни и механички одлив становништва у одређеном географском или административном подручју.

13. ПОЉОПРИВРЕДА

Пољопривредну производњу чине две основне гране: биљна производња и сточарска производња. Због њене специфичне природе, релевантни подаци у вези са пољопривредном производњом расположиви су, углавном, у годишњој периодици. У овом издању *Трендова* приказано је кретање појава у пољопривреди које се односе на 4. квартал 2022. године и целу 2022. годину. Анализиране су појаве:

- у биљној производњи, са освртом на јесењу сетву,
- појаве у сточарској производњи (број стоке, производња конзумног крављег млека у млекарама и клање стоке у кланицама),
- цене пољопривредних производа и репродукционог материјала, и
- спољнотрговинска размена пољопривредних производа.

13.1. БИЉНА ПРОИЗВОДЊА У 2022. ГОДИНИ И ЈЕСЕЊА СЕТВА

Биљну производњу можемо поделити на Ратарство и повртарство, Воћарство и Виноградарство. При томе, најзначајнија грана биљне производе јесте Ратарство и повртарство, која у укупној вредности Биљне производње у 2022. години учествује са 74,5%. Затим следе Воћарство (учешће 23,8%) и Виноградарство (учешће 1,8%). У 2022. години биљна производња је била за 11,3% нижа него у претходној години. На овај пад су, пре свега, утицали неповољни климатски услови, који су довели до пада ратарске и повртарске производње од 16,7%. С друге стране, воћарска производња, чије је учешће у укупној вредности биљне производње 23,8%, остварила је у 2022. години раст од 9,3% у односу на претходну годину.

Иако је сам почетак године давао оптимистичне резултате, како је време одмицало, временске прилике су се одразиле веома неповољно по ратарску и повртарску производњу. Поред текуће, 2022. године, као „сушне године“ за пољопривреду можемо издвојити и 2000., 2003., 2007., 2012., и 2017., када су такође просечни приноси и укупна производња били далеко испод просека.

По групама производа у оквиру биљне производње износи индекса (2022/2021) јесу следећи:

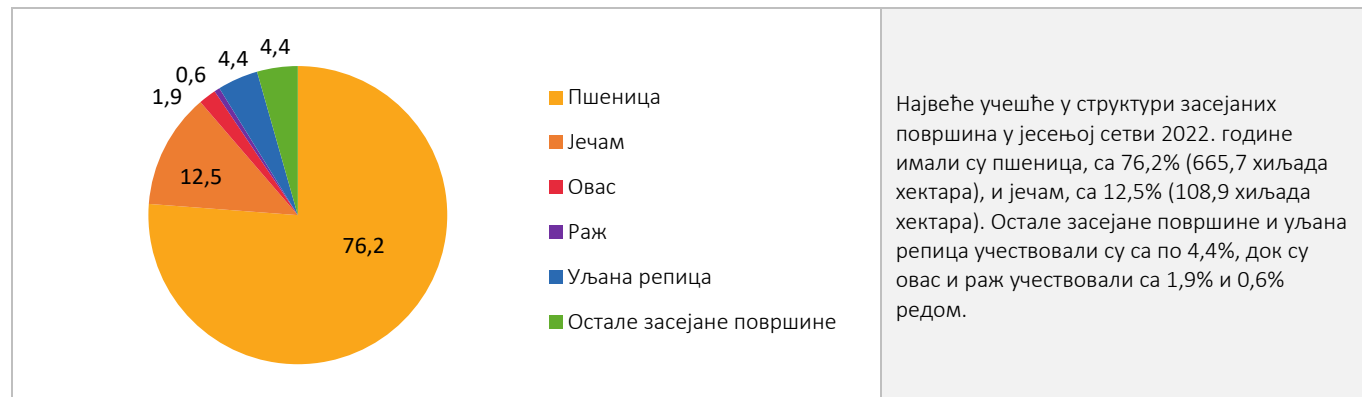
- Жита: 78,5 (пшеница 90,3; кукуруз 71,1)
- Индустријско биље: 89,1 (сунцокрет 105,9; соја 73,8)
- Поврће: 95,9 (кромпир 85,3; парадајз 109,6; паприка 97,6)
- Сточно (крмно) биље: 81,0
- Воће: 109,3 (јабука 94,7; шљива 118,4; малина 105,0)
- Виноградарство: 104,3

Временски услови у великој мери утичу и на моменат сетве, те се за пољопривредну производњу често може чути термин, „фабрика под отвореним небом“. Када посматрамо ратарску производњу (оптимално време јесење сетве за већину култура јесте месец октобар.¹⁵ Фактори као што су основна обрада земљишта, избор сорте, па и сам моменат сетве, у великој мери утицаће на касније приносе. Међутим, нестабилни временски услови могу довести до тога да се јесења сетва продужи и ван оптималног рока. Како на тржишту постоје различите сорте семена чија се отпорност разликује, тиме се утицај неповољних климатских услова на сетву смањује. С друге стране, поред различитих врста сорти семена које постоје на тржишту, препоруке су да сетва не излази из оптималног рока. У претходној години, месец октобар је био повољан за сетву, па можемо рећи да је јесења сетва у 2022. години обављена у оптималном року.

¹⁵ Оптимално време за сетву пшенице, која представља једну од наших најзначајних култура у ратарској производњи, јесте 5–25. октобра.

У јесењој сетви 2022. године остварен је међугодишњи раст укупних засејаних површина од 8,9%. Код свих култура присутан је раст засејаних површина, осим код ражи (укупно засејана површина 5 379 ha, пад у односу на претходну годину од 3,6%). Под пшеницом је засејано 665,7 хиљада хектара, што је за 6,1% него у 2021. години. Остале културе – јечам, овас и уљана репица, забележиле су раст површина у износима, редом 19,3%, 17,4% и 30,9% у односу на претходну, 2021. годину.

Графикон 13.1. Структура засејаних површина, 2022. (%)



Табела 13.1. Међугодишње стопе раста засејаних површина у јесењој сетви (%)

	Укупно засејана површина	Пшеница	Јечам	Овас	Раж	Уљана репица	Остале засејане површине
Међугодишња стопа раста	8,9	6,1	19,3	17,4	-3,6	30,9	12,0

13.2. СТОЧАРСКА ПРОИЗВОДЊА

Сточарска производња је у 2022. години учествовала са 32,3% у укупној вредности пољопривреде (биљна производња је имала учешће од 67,7%). Према опадајућем учешћу, најзначајније гране у оквиру вредности сточарске производње јесу:

- Говедарство (учешће 39,7%),
- Свињарство (учешће 32,8%),
- Живинарство (учешће 16,2%),
- Овчарство (8,4%), и
- Пчеларство (3,0%).

Ако посматрамо десетогодишњи период (2013–2022), приметан је пад броја грла код свих врста стоке, осим код оваца, где је забележен благи раст.

У периоду 2013–2022. године број говеда се годишње смањивао за 1,5%. Слична је ситуација и са свињама и живином, где је се просечан број грла стоке смањивао по години, за 1,8% свиње, односно 2,5% живина. С друге стране, у посматраном периоду број оваца се годишње повећавао за 0,7%.

Табела 13.2. Биланс стоке, 2020–2022.

	Биланс стоке у хиљадама			
	Говеда	Свиње	Овце	Живина
2020	886	2983	1685	15249
2021	860	2868	1695	15348
2022	800	2667	1721	14187

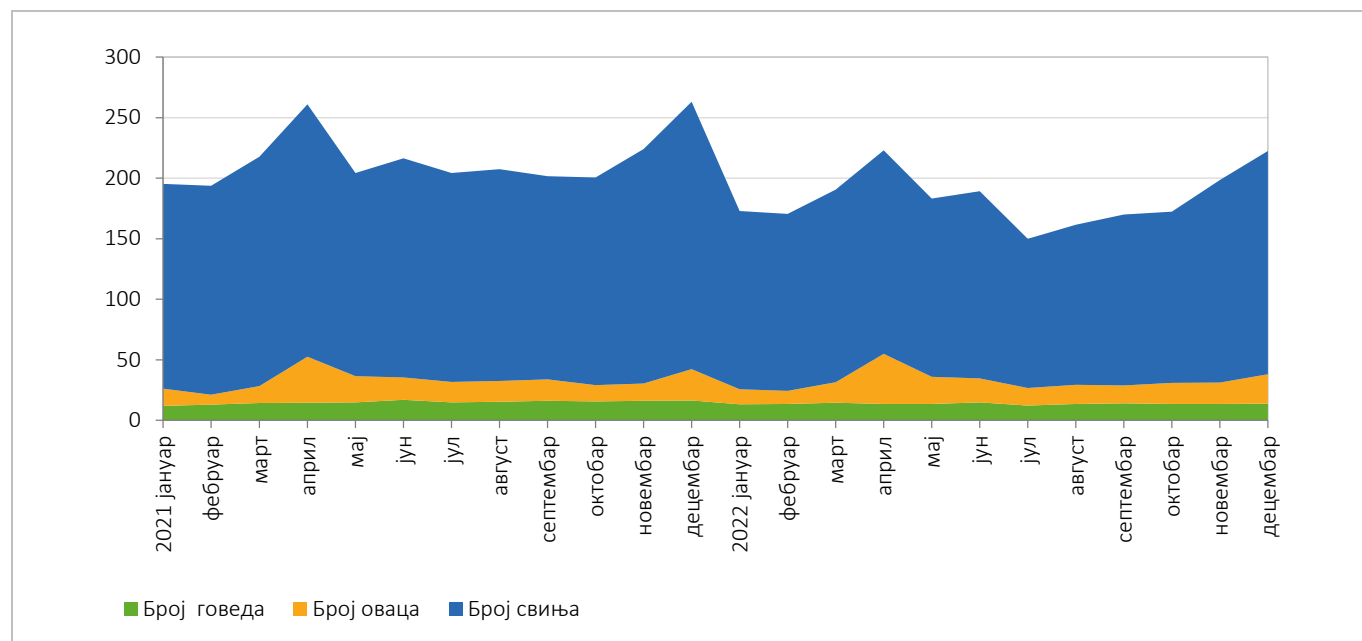
У 2022. години дошло је до пада броја говеда и свиња (са по 7%) и живине (7,6%). С друге стране, у 2022. години, у односу на 2021. годину, дошло је повећања броја оваца за 1,5%.

13.5. КЛАЊЕ СТОКЕ

У Републици Србији, клање стоке се обавља у регистрованим кланицама и ван кланица, тј. на газдинствима. Кад је реч о говедима, клање у кланицама износи око 57% од укупног клања ове врсте стоке, док је код свиња и оваца претежно заступљено клање ван кланица, респективно око 60% и 83%. Подацима о клању стоке у кланицама обухваћено је клање у свим регистрованим кланицама на територији Републике Србије, којих је на дан 30. септембра 2022. било 361. У овом издању *Трендова* предмет анализе биће стока заклана у кланицама.

У 2022. години, у односу на 2021. годину, забележен је пад броја закланих **говеда** у кланицама у износу од 9,3%. Посматрано квартално, у IV кварталу је забележен пад закланих говеда у кланицама од 15,6% у односу на исти квартал претходне године. Највеће учешће у укупном клању у IV кварталу ове године има категорија говеда старости 1–2 године, и то 73,9%.

Графикон 13.2. Број закланих свиња, оваца и говеда у кланицама (у хиљ.)



Број закланих **свиња** у кланицама у 2022. години нижи је за 17,2% него у истом периоду претходне године. Посматрано квартално, у IV кварталу 2022. године број закланих свиња у кланицама био је нижи за 15,9% него у истом кварталу 2021. године. Од укупно закланих свиња у кланицама у IV кварталу 2022. највеће учешће у укупном клању ове врсте стоке има категорија свиња преко 50 kg, чак 86,6%.

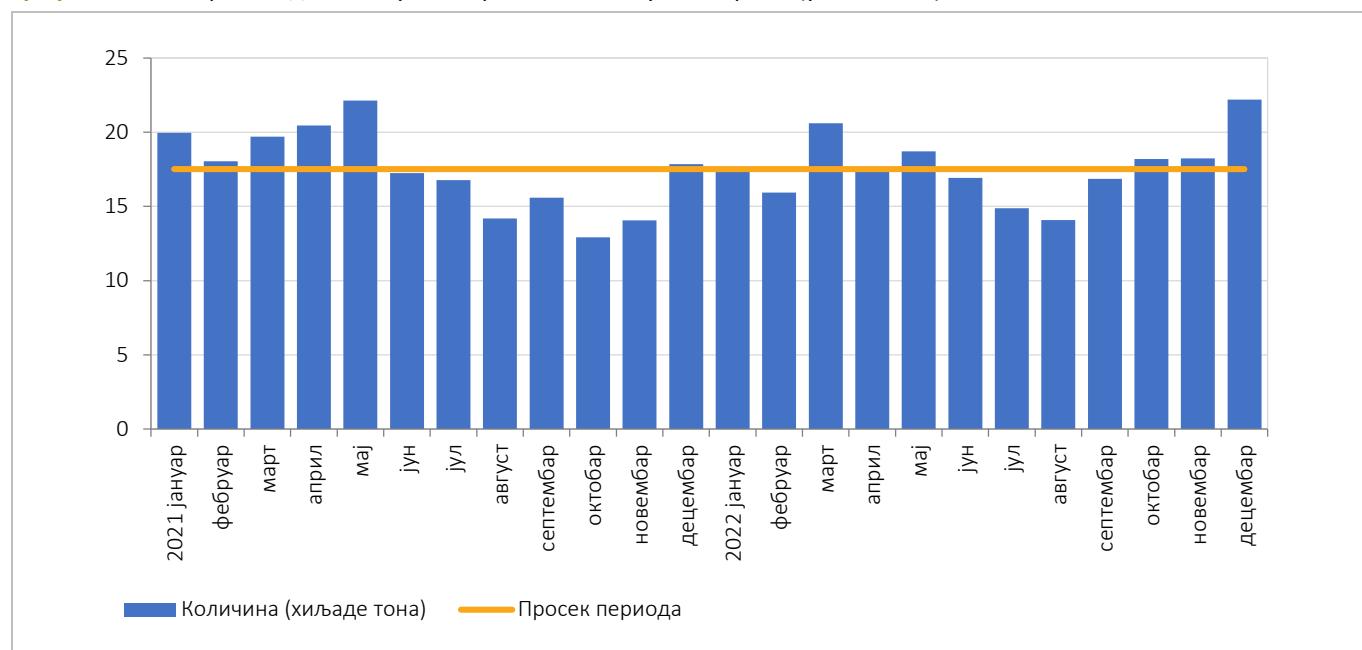
Од укупног броја закраних **оваца** на територији Републике Србије само око 17% је закрано у кланицама. У 2022. години број оваца закраних у кланицама се повећао за 4,2% у односу на исти период претходне године. Посматрано квартално, у четвртом кварталу 2022. године број закраних оваца забележио је пад од 11,6% у односу на исти квартал 2021. године. Од укупно закраних оваца у кланицама у IV кварталу 2022. године највеће учешће (94,4%) у укупном клању ове врсте стоке има категорија *јагњади до шест месеци*.

13.3. ЦЕНЕ МЛЕКА, ЖИТА И СТОКЕ

Процене показују да пољопривредна газдинства која се баве производњом крављег млека дистрибуирају откупним станицама (млекарама) око 59% од укупне производње¹⁶. Од количине крављег млека које остаје на газдинству (око 41%) за исхрану чланова газдинства и стоке на газдинству искористи се око 10%, око 22% се преради у млечне производе (углавном сир и кајмак), а остатак (око 9%) прода се непосредним потрошачима. Према истом извору, губици на газдинству су незнатни (до 0,1%).

Заступљеност крављег млека у укупној производњи млека на газдинствима износи око 97%, а остало чине овчије и козје млеко. У 2022. години производња конзумног крављег млека у млекарама је већа за 1,2% у односу на 2021. годину. Посматрано квартално, у IV кварталу 2022. године дошло је до раста у производњи конзумног крављег млека од 30,8% у односу на исти квартал претходне године.

Графикон 13.3. Производња конзумног крављег млека у млекарама (у хиљ. тона)



¹⁶ Анкета о пољопривредној производњи – сточарска производња, 2021.

Откупне цене крављег млека порасле су за 48,1% у 2022. години у односу на 2021. годину¹⁷. У поређењу са истим кварталом претходне године, у IV кварталу 2022. године цена млека је била већа за 91%.

Потрошачке цене млека имале су тенденцију раста у 2022. години – биле су веће за 22,5% у односу на 2021. годину. Посматрано квартално, у IV кварталу 2022. године раст потрошачких цена је износио 48,8% у односу на исти квартал претходне године.

На основу упоредног приказа и претходне анализе, можемо закључити да су откупне цене крављег млека имале тенденцију бржег раста у 2022. години, у односу на 2021. годину (раст 48,1%), док је код потрошачких цена у истом периоду овај раст износио 22,5%.

Како су у овом издању *Трендова* предмет анализе, поред сточарских производа, и поједине културе из биљне производње, као и одређене категорије стоке, неопходно је приказати и њихове откупне цене.

У 2022. години **индекс цена жита** износио је 133,5%. У овом периоду дошло је повећања откупне цене пшенице за 45,3%, док је цена кукуруза порасла за 28,1%. Индекс цена **индустријског биља** у истом периоду порастао је за 11,4%.

Посматрано **по категоријама стоке**, у 2022. години дошло је до повећања откупне цене говеда од 26,1% и свиња од 29,9%.

Табела 13.3. Упоредни приказ откупних и потрошачких цена крављег млека

Месец	Цена млека, дин./лит.	
	откупна цена	потрошачка цена
Јануар 2021.	32,35	91,12
Фебруар	31,94	91,22
Март	32,08	90,85
Април	32,04	90,88
Мај	31,83	91,07
Јун	31,60	90,96
Јул	31,58	90,93
Август	31,84	91,09
Септембар	32,37	91,15
Октобар	33,38	92,69
Новембар	34,40	93,81
Децембар	35,25	94,90
Јануар 2022.	36,91	95,33
Фебруар	37,54	95,50
Март	38,08	96,81
Април	39,86	97,41
Мај	40,97	101,62
Јун	42,29	104,46
Јул	45,16	110,10
Август	47,70	111,30
Септембар	53,13	117,40
Октобар	63,87	133,60
Новембар	65,88	141,80
Децембар	67,06	143,40

Табела 13.4. Индекси цена произвођача производа пољопривреде и рибарства

	XII 2022 XII 2021	XII 2022 XI 2022	Ø 2022 Ø 2021
Пољопривреда и рибарство	132,1	98,4	125,7
Жита	122,3	93,7	133,5
Пшеница	115,3	90,9	145,3
Кукуруз	128	94,7	128,1
Индустријско биље	104,2	99,2	111,4
Стока и живина	136,1	103,2	126,9
Говеда	125,2	100,2	126,1
Свиње	144,6	105,1	129,9

¹⁷ Реч је о ценама произвођача производа пољопривреде и рибарства – ценама по којима се врши откуп од породичних газдинстава и ценама по којима правна лица у области пољопривреде продају своје производе.

13.4. РЕПРОДУКЦИОНИ МАТЕРИЈАЛ

Стабилна и успешна производња у пољопривреди зависи од много фактора. У биљној производњи, поред правилне обраде земљишта, за високе и стабилне приносе од изузетне важности су инпути који се користе. Ту се, пре свега, мисли на семе и садни материјал, ђубрива, као и средства за заштиту. Када је реч о другој грани пољопривреде, тј. сточарској производњи, велики значај за здравље и прираст животиња има њихова адекватна исхрана, као и објекти у којима се држе. За обезбеђење свих ових услова, поред људског рада, велику улогу имају средства за рад, опрема, односно пољопривредна механизација. Због тога, пољопривредници морају да поседују одговарајућу механизацију, машине или пак за ове потребе да ангажују друге (ђубрење, прскање, жетва и сл.). Сви ови фактори чине укупну међуфазну потрошњу (која чини скоро 60% укупне вредности пољопривредне производње), а њихови индекси цена приказани су у табели 13.5.

Укупна међуфазна потрошња, односно цене репродукционог материјала, средстава рада и услуга у пољопривреди у IV кварталу 2022. повећани су за 18,9% у односу на исти квартал претходне године. Посматрано по групама производа, највећи раст цена у IV кварталу 2022. године, у односу на исти квартал претходне године, забележен је у групама: Минерална ђубрива (44,3%), Семе (44%), Средства за заштиту биља (26,5%), Храна за животиње и Енергенти (13,1%).

У 2022. години, у односу на 2021. годину, укупна међуфазна потрошња је забележила раст од 27,2%, а највећи утицај забележен је у групама: Минерална ђубрива (109,2%), Семе (37,5%) и Средства за заштиту биља (26,4%).

Табела 13.5. Индекси цена репродукционог материјала, средстава рада и услуга у пољопривреди

	<u>IV квартал 2022</u> IV квартал 2021	<u>IV квартал 2022</u> III квартал 2022	<u>Ø 2022</u> Ø 2021
Укупно	118,9	100,6	127,2
Производи и услуге за текућу употребу у пољопривреди	119,5	100,6	128,4
Семе	144	87,4	137,5
Енергенти	113,1	100,4	113,1
Минерална ђубрива	144,3	97	209,2
Средства за заштиту биља	126,5	101,8	126,4
Храна за животиње	113,1	105,1	107,8
Одржавање опреме	110,2	103,3	116,1
Одржавање објеката	112,7	101,6	118,4
Остали производи и услуге	103,8	100,3	104,2
Производи и услуге за инвестиције у пољопривреди	111,9	100,4	112,8
Машине у пољопривреди	111,9	100,4	112,8

13.6. СПОЉНОТРГОВИНСКА РАЗМЕНА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

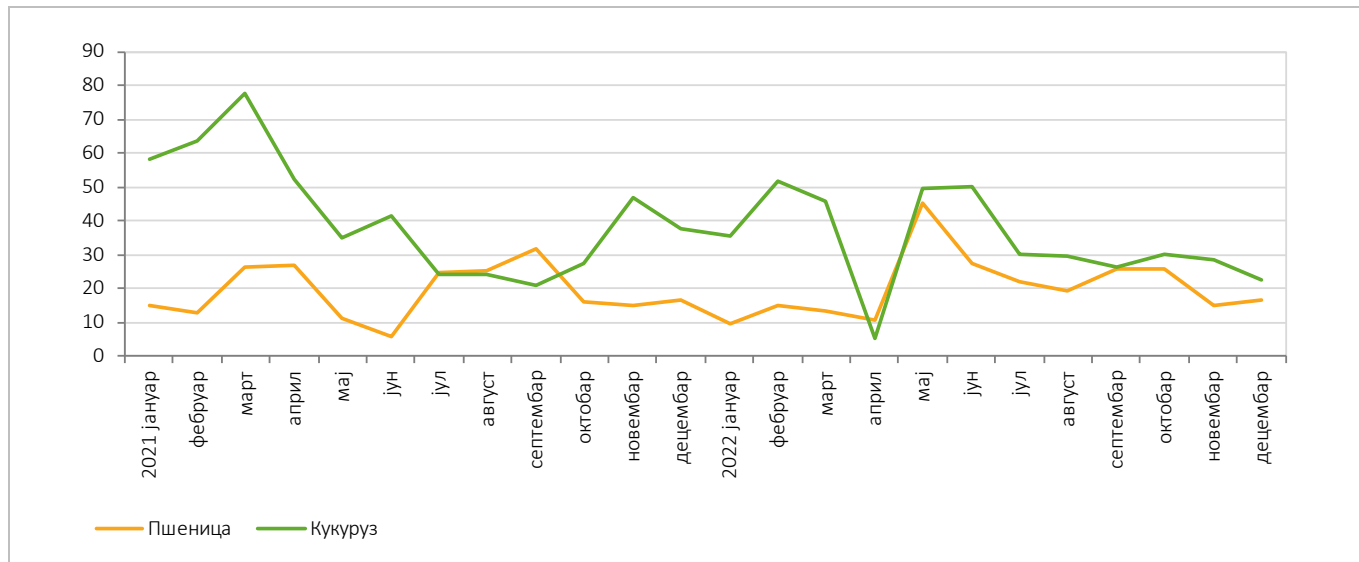
У 2022. години, сектор Пољопривреда, шумарство и рибарство¹⁸ остварио је позитиван спољнотрговински салдо у износу од 348,6 милиона евра. Извоз овог сектора износио је око 1,3 милијарде евра, што је за 4,4% мање у односу на исти период 2021. године, а учешће у укупном извозу у посматраном периоду смањено је са 6,1% на 4,6%. Увоз сектора у 2022. години износио је 924,0 милиона евра, што је за 27,7% више него у истом периоду претходне године, а учешће у укупном увозу смањено је са 2,5% на 2,4%.

Пад извоза у 2021. години највећим делом је последица кумулативног пада од 9,9% у извозу *жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица*, најзаступљеније групе у овом сектору (учешће од 64,9%). Идентично као код извоза, најзаступљенија група производа, посматрано са стране увоза, јесте *жита (осим пиринча), легуминозе и уљарице* (учешће од 21% у увозу сектора пољопривреде), која бележи кумулативни раст од 64% у 2022. години.

Извоз кукуруза у 2022. години износио је 405,8 милиона евра, што представља пад од 20,5% у односу на 2021. годину. Највише кукуруза, посматрано вредносно, извезено је у Румунију, 29,4% од укупног извоза ове културе. У Италију је извезено 21,5%, а затим следе Босна и Херцеговина, Мађарска и Аустрија, са 13,3%, 10,5% и 6,8% од укупног извоза. У односу на IV квартал 2021. године, извоз кукуруза у IV кварталу 2022. године мањи је за 27,7%.

Извоз пшенице у 2022. години износио је 248,3 милиона евра, што представља раст од 8,8% у односу на исти период претходне године. Посматрано вредносно, у 2022. години највише пшенице се извезло у Италију (37,3% од укупног извоза пшенице), затим у Румунију, 23,4%, а потом следе Босна и Херцеговина, Северна Македонија и Албанија, са учешћем у укупном извозу ове културе од 13,7%, 11,2% и 7,5%. У односу на IV квартал 2021. године, извоз пшенице у IV кварталу 2022. године већи је за 21,6%.

Графикон 13.4. Извоз пшенице и кукуруза по месецима (у мил. евра)



¹⁸ Према КД (2010).

Одсек за комуникацију и информисање
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна:67
Тираж: 40

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ / Републички завод за статистику ; одговара
Миладин Ковачевић. - 2004 (март)- . - Београд : Републички
завод за статистику, 2004- (Београд : Републички завод
за статистику). - 27 cm

Тромесечно. - Је nastavak: Ekonomski trend = ISSN 0354-1401
ISSN 1820-1148 = Трендови - Република Србија. Републички
завод за Статистику
COBISS.SR-ID 114642700



МАКРОЕКОНОМСКЕ ПРОГНОЗЕ
БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА
ГРАЂЕВИНАРСТВО
СПОЉНА ТРГОВИНА
УНУТРАШЊА ТРГОВИНА
ЦЕНЕ
ТРЖИШТЕ РАДА
ЗАРАДЕ
ТУРИЗАМ
ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ
РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ
ПОЉОПРИВРЕДА